

Eesti Pank
Bank of Estonia

Eesti maksebilansi aastaraamat 2007

© Eesti Pank, 2008

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

6680 719

Faks

6680 836

E-post

info@epbe.ee

Veebileht

www.eestipank.info

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

telefonil: 6680 998

faksil: 6680 954

e-postiga: trykis@epbe.ee

Tegevtoimetaja: Kadri Põdra

Küljendus: Urmas Raidma

SISUKORD

I. EESTI 2007. AASTA MAKSEBILANSS	4
Sissejuhatus	4
Lühiülevaade.....	7
Jooksevkonto.....	7
Kaubad.....	8
Teenused.....	9
Tulu	9
Kapitali- ja finantskonto	10
Otseinvesteeringud	10
Portfelliinvesteeringud	11
Muud investeeringud.....	11
Jooksevkonto	12
Kaubad.....	12
Teenused.....	19
Tulu	24
Jooksev- ja kapitaliülekanded.....	27
Finantskonto	28
Otseinvesteeringud.....	29
Portfelliinvesteeringud.....	33
Muud investeeringud	35
Reservvara	39
II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2007..	40
III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE	45
Maksebilanss.....	45
Rahvusvaheline investeerimispositsioon.....	46
Põhimõisted.....	48
Kirjete sisu	49
Maksebilansi koostamise süsteem.....	54
Maksebilansi koostamine Eestis	54
Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused	57
Andmete konfidentsiaalsus	57
Avalikustamine ja korrigeerimispoliitika	57

I. EESTI 2007. AASTA MAKSEBILANSS

SISSEJUHATUS

Aastail 2005–2006 kujunes Eesti majanduskasv pikaajalise jätkusuutlikkuse seisukohalt liiga kiireks ning 2007. aasta suvel algaski sisenõudlusele tugineva majanduskasvu aeglustumine. Kui aasta esimeses pooles oli SKP kasvutempo veel 9%, siis teisel poolaastal kahanes see alla 5% taseme ning 2008. aasta I kvartalis peaaegu nullini.

Eratarbimise kasvutempo langus oli seejuures pidev ning uue aasta alguses oli eratarbimise maht 0,4% väiksem kui aasta tagasi. Peamiseks tarbimist piiravaks teguriks oli üldise kindlustunde vähenemine vaatamata jätkuvalt kiirele palgakasvule ning endiselt madalale tööpuudusele. Lisaks kahandas leibkondade ostuvõimet oodatust kiirem tarbijahindade kallinemine.

Koos eratarbimise kasvutempo aeglustumisega alanes ka investeerimisaktiivsus. Investeeringute kasv aeglustus eeskätt kinnisvaraarendusega seonduvalt ning eratarbimisega võrreldes oli nende kasvutempo märksa heitlikum. 2007. aasta II poolaasta kokkuvõttes jäi põhivarainvesteeringute maht praktiliselt eelmise aasta tasemele, 2008. aasta I kvartalis oli see aga 5% suurem kui aasta tagasi samal ajal. Juba alustatud suurprojektidega jätkamine on investeerimistegevust märkimisväärselt toetanud. Samuti suurenesid 2008. aasta I kvartalis oluliselt valitsuse infrastruktuuri investeeringud.

Väikese avatud majandusega riigi puhul sõltub majanduskasv suuresti välisnõudlusest. Nii 2007. aasta kui ka 2008. aasta alguses võis majanduskasvu Eesti peamistes partnerriikides hinnata kiiremaks kui Euroopas keskmiselt. Ekspordisektorit võibki seetõttu majanduskasvu aeglustumise perioodil pidada majanduse peamiseks stabiliseerijaks. Viimase aasta-pooleteise jooksul on nii kaupade kui ka teenuste väljavedu kasvanud suhteliselt kiiresti. 2008. aasta esimeste kuude näitajad olid samuti sarnased eelmise aasta keskmiste kasvunäitajatega või isegi paremad.

Eksporditava sektori analüüsimist raskendab töötluskaupade suur osakaal ja nende kaubavoogude heitlikkus. Pärast Euroopa Liiduga ühinemist kasvas kaupade sisse- ja väljavedu hüppeliselt. Alates 2006. aastast on töötluskaupade kasvutempo pidevalt aeglustunud, asendudes 2008. aasta esimestel kuudel märkimisväärse langusega. Teiste kaupade ekspordi kasvutempo on aga samal ajal olnud suhteliselt stabiilne. Seetõttu võib öelda, et üldiselt on Eesti ettevõtjad konkurentsivõime välisurgudel säilitanud ning ühe kaubagrupi või teenuste väljaveo vähenemise on kompenseerinud muud liiki kaupade ja teenuste ekspordi kiirem kasv.

Koos sisenõudluse kasvu aeglustumisega algas ootuspärane välistasakaalu paranemine, mille peamine tõukejõud oli väiksem impordinõudlus. 2007. aasta keskmistes näitajates jooksevkonto puudujäägi vähenemine veel täiel määral ei kajastunud. Tänu sisenõudluse kasvu jätkuvale aeglustumisele oli väliskaubanduse puudujääk 2008. aasta I kvartalis juba peaaegu 25% väiksem kui aasta tagasi.

Aeglustuv sisenõudluse kasv vähendas ka väliskapitali kaasamise vajadust. Kapitali sissevoolu struktuur muutus seejuures varasemaga võrreldes vähe. Välismaiste otseinvesteeringute sissevool mittefinantssektorisse oli isegi suurem kui paaril varasemal aastal. Valitsemissektor oli tänu ülejääki taotlevale eelarvepoliitikale endiselt netolaenuandja ning valuutareservid jätkasid kasvu.

Ülevaate Eesti maksebilansist ja maksebilansi rahvusvahelistest põhinäitajatest annavad tabelid 1.1 ja 1.2.

Tabel 1.1. Eesti maksebilanss (mln kr)*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jooksevkonto	-5 643,6	-12 908,0	-15 418,2	-17 681,1	-17 371,6	-34 303,4	-43 163,8
Kaubad ja teenused	-2 247,6	-8 564,6	-10 046,8	-11 163,5	-11 032,4	-24 231,4	-26 960,5
Kaubad**	-13 542,4	-18 455,3	-21 522,3	-25 081,7	-24 134,8	-37 515,5	-42 021,7
kreedit (FOB)	58 798,5	57 948,7	63 443,7	74 013,0	98 262,3	121 430,6	126 364,4
deebet (FOB)	-72 340,9	-76 404,0	-84 966,0	-99 094,7	-122 397,2	-158 946,1	-168 386,1
Teenused	11 294,8	9 890,7	11 475,5	13 918,2	13 102,4	13 284,1	15 061,2
kreedit	28 135,4	28 164,3	30 674,0	35 888,8	40 228,7	43 597,9	50 055,3
deebet	-16 840,6	-18 273,6	-19 198,5	-21 970,6	-27 126,2	-30 313,8	-34 994,0
Tulu	-4 898,6	-5 391,1	-7 240,7	-7 964,6	-7 124,4	-10 768,2	-17 988,8
kreedit	3 022,2	3 371,3	3 584,1	5 487,0	9 225,5	13 551,5	17 288,6
deebet	-7 920,8	-8 762,4	-10 824,8	-13 451,6	-16 349,9	-24 319,7	-35 277,3
Jooksevülekanded	1 502,6	1 047,7	1 869,4	1 447,0	785,2	696,3	1 785,4
kreedit	2 016,4	2 065,6	3 380,8	5 242,6	5 876,7	6 503,2	8 018,3
deebet	-513,8	-1 017,9	-1 511,5	-3 795,6	-5 091,6	-5 806,9	-6 232,9
Kapitali- ja finantskonto (reservvarata)	5 026,3	13 055,3	18 552,9	21 389,3	21 208,3	41 204,7	42 826,7
Kapitalikonto	253,2	636,4	977,8	1 076,6	1 325,9	4 388,5	2 705,9
Finantskonto	4 773,1	12 418,9	17 575,1	20 312,7	19 882,3	36 816,2	40 120,8
Otseinvesteeringud	5 901,3	2 611,8	10 716,0	8 672,2	27 321,7	8 577,5	12 669,1
Välismaal	-3 528,3	-2 188,4	-2 149,2	-3 388,6	-8 699,5	-13 824,1	-18 032,9
Eestis	9 429,6	4 800,2	12 865,2	12 060,8	36 021,2	22 401,5	30 702,0
Portfellinvesteeringud	-665,0	2 442,4	2 431,6	9 102,5	-27 688,4	-16 476,5	-5 760,1
Nõuded	-2 100,2	-3 182,9	-5 351,6	-4 775,7	-10 818,4	-15 205,2	-8 483,9
Omandiväärtpaberid	236,5	9,1	-1 028,9	-2 893,5	-4 848,9	-4 567,7	-7 597,2
Võlaväärtpaberid	-2 336,7	-3 192,0	-4 322,7	-1 882,2	-5 969,4	-10 637,5	-886,7
Kohustused	1 435,2	5 625,3	7 783,2	13 878,1	-16 870,0	-1 271,3	2 723,9
Omandiväärtpaberid	568,4	912,2	1 526,9	2 205,2	-16 352,2	3 730,3	3 215,7
Võlaväärtpaberid	866,8	4 713,1	6 256,2	11 673,0	-517,8	-5 001,6	-491,9
Tuletisinstrumentid	-34,7	-63,7	-19,2	-8,3	-97,6	78,5	-797,8
Nõuded	-0,3	-43,2	-139,2	-35,1	13,5	-180,9	-879,9
Kohustused	-34,4	-20,5	120,0	26,8	-111,0	259,3	82,1
Muud investeeringud	-428,5	7 428,4	4 446,8	2 546,4	20 346,6	44 636,8	34 009,6
Nõuded	-3 716,7	695,1	-2 284,6	-11 168,8	-10 454,2	275,3	-22 617,5
Pikaajalised	-322,7	-1 083,0	-565,7	-6 052,6	5 636,5	-3 052,9	-2 509,4
Lühiajalised	-3 394,0	1 778,1	-1 718,9	-5 116,1	-16 090,7	3 328,2	-20 108,1
Kohustused	3 288,2	6 733,3	6 731,4	13 715,1	30 800,8	44 361,5	56 627,1
Pikaajalised	1 814,4	1 829,0	4 309,0	3 740,5	15 396,8	17 979,9	32 455,0
Lühiajalised	1 473,8	4 904,3	2 422,4	9 974,6	15 404,0	26 381,6	24 172,1
Vead ja täpsustused	-112,9	779,5	-822,7	-282,8	1 047,3	622,6	1 724,4
Üldbilanss	-730,2	926,8	2 312,1	3 425,4	4 883,9	7 523,9	1 387,3
Reservvara	730,2	-926,8	-2 312,1	-3 425,4	-4 883,9	-7 523,9	-1 387,3

* Vastavalt täiendava teabe laekumisele on korrigeeritud eelmiste perioodide andmeid.

** Seoses Eesti ühinemisega Euroopa Liiduga 1. mail 2004 muutus põhjalikult kaupade liikumise arvestuse süsteem Eesti ja teiste liikmesriikide vahel, mistõttu väliskaubanduse aegread enne ja pärast liitumist ei ole otseselt võrreldavad.

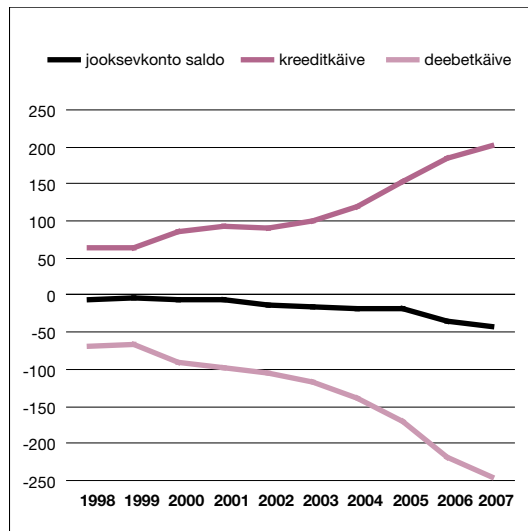
Tabel 1.2. Maksebilansi rahvusvaheliselt võrreldavad põhinäitajad

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Väliskaubanduse käibe osatähtsus SKP suhtes (%)	131,5	121,2	110,7	109,1	115,5	125,8	135,4	121,2
Kaubaeksport/-import (%)	80,8	81,3	75,8	74,7	74,7	80,3	76,4	75,0
Nominaalne efektiivne vahetuskurs (% eelmise aasta suhtes)	97,3	101,3	102,1	103,6	101,0	100,3	99,5	100,9
Reaalne efektiivne vahetuskurs (% eelmise aasta suhtes)	96,2	102,0	101,9	101,7	101,3	101,1	100,4	102,9
Kaubandustingimused (ekspordi ja impordi hinnaindeksite suhe)	112,6	118,4	112,2	121,6	122,4	119,6	119,4	124,2
Maksebilansi üldbilansi saldo (välisreservide muut; mln kr)	2 270,5	-730,2	926,8	2 312,1	3 425,4	4 883,9	7 523,9	1 387,3
Välisreservide muudu osatähtsus SKP suhtes (%)	2,4	-0,7	0,8	1,7	2,3	2,8	3,6	0,6
Jooksevkonto saldo (mln kr)	-5 178,1	-5 643,6	-12 908,0	-15 418,2	-17 681,2	-17 371,7	-34 303,4	-43 163,9
Jooksevkonto valitsusülekanneteta (mln kr)	-6 154,3	-6 639,9	-13 628,4	-16 638,8	-18 121,5	-16 971,9	-34 067,8	-42 386,4
Jooksevkonto puudujääk ilma valitsusülekanneteta (% SKP suhtes)	6,4	6,1	11,2	12,2	12,1	9,7	16,5	17,4
Valitsusülekannded (neto; mln kr)	976,2	996,3	720,4	1 220,6	440,3	-399,8	-235,6	-777,5
Valitsusülekannded (% RKP suhtes)	1,1	1,0	0,6	0,9	0,3	-0,2	-0,1	-0,3
Majanduse koguvälisvõlg (% SKP suhtes)	53,0	53,6	57,9	64,5	76,6	85,2	96,7	110,4
Riigi välisvõla teenindus (% koguekspordi suhtes)	1,3	1,0	1,7	0,3	0,2	0,6	0,2	1,0

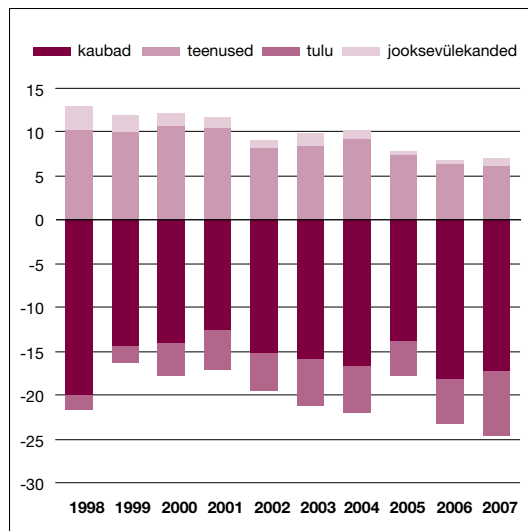
LÜHIÜLEVAADE

Jooksevkonto

Eratarbimise ja investeerimisaktiivsuse nõrgenemine 2007. aastal vähendas mõnevõrra sisemaajanduse koguprodukti (SKP) otseste komponentide, kaupade ja teenuste puudujääki suhtena SKPsse, mis langes 11,7%lt 2006. aastal 11,1%ni 2007. aastal. Absoluutsuuruses puudujääk suurenes mõnevõrra. Kaupade konto puudujääk ning teenuste konto ülejääk kasvasid. Eesti soodne investeerimiskeskond tõi kaasa tulu netoväljavoolu rekordtaseme. Kokkuvõttes oli jooksevkonto puudujääk 43 mld krooni ehk 17,7% SKPst. Reinvesteeritud tuluta, mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, hõlmas jooksevkonto puudujääk 10,4% SKPst (2006. aastal 11,3%). Nii jooksevkonto kredit- kui ka deebetkäibes tõusis ELi osakaal, ulatudes vastavalt 72% ja 81%ni. Suurima puudujäägiga oli Eesti maksebilansi jooksevkonto Saksamaa ja Rootsiga ning suurima ülejäägiga Läti, Togo ja Ameerika Ühendriikidega.

Jooksevkonto käive ja saldo (mld kr)

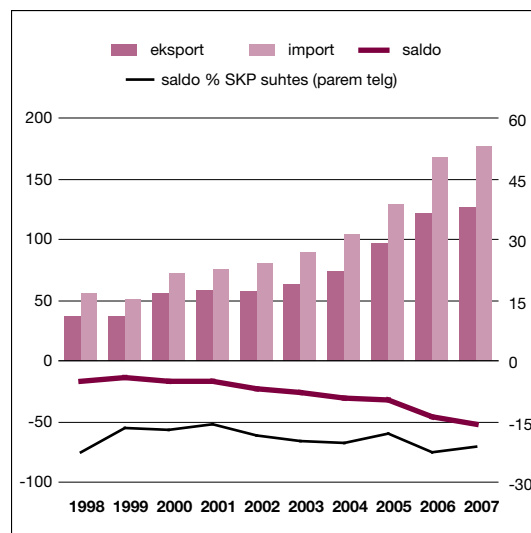
Jooksevkonto komponendid suhtena SKPsse (%)

Kaubad

2007. aastal alanud sisenõudluse kasvu aeglustumine ei mõjutanud veel märkimisväärselt Eesti väliskaubanduse bilanssi. Jooksevkonto defitsiidi peamise allika, kaupade konto puudujääk kasvas aastaga 12% ja oli peaaegu võrdne kogu jooksevkonto puudujäägiga (42 mld krooni). Väliskaubanduse defitsiit suhtena SKPsse kahanes pisut ja oli 17,3%. Eksport moodustas 126 mld ja import 168 mld krooni. Väliskaubanduse käivet mõjutasid suuresti töötluskaubad, mille sisse- ja väljavedu kahanes märgatavalt. Ligi kolmveerandi töötluskaupadest hõlmasid mootorikütused. Jättes käibest välja töödeldud kaubad, suurenes nii kaupade eksport kui ka import 2007. aastal 9%. Väliskaubanduse puudujäägi kasvu mõjutasid enim transpordivahendid ja mineraalsed tooted (mootorikütused). Väliskaubanduse käive ületas SKPd veerandi võrra (2006. aastal enam kui kolmandiku võrra).

Kaupade väljaveos olid suurimad kaubagrupid masinad-seadmed (peamiselt elektroonikatooted), puit ja puittooted ning mineraalsed tooted. Kaupade sisseveo suurimad artiklid olid samuti elektroonikatooted, järgnesid mineraalsed tooted ja transpordivahendid. Kaupade normaaleksport ja -import (töötluskaupadeta) suurenes kõigi kaubagruppide lõikes, v.a masinad ja seadmed. Suurima puudujäägiga kaubagrupid olid transpordivahendid, masinad-seadmed ja keemiakaubad. Ülejäägiga olid puit ja puittooted ning mööbel.

Peamise väliskaubanduspartneri – Euroopa Liidu – osa Eesti kaubavahetuses kasvas märkimisväärselt, hõlmates 70% kaupade väljaveost ning ligi 80% sisseveost. Samas langes ülejäänud riikide osakaal ekspordis ja SRÜ riikide osakaal impordis (mootorikütuste käibe vähenemise tõttu). Suurimad ekspordipartnerid olid Soome, Rootsi, Läti, Venemaa ja Leedu, impordipartnerid aga Soome, Saksamaa, Venemaa, Rootsi ja Leedu.

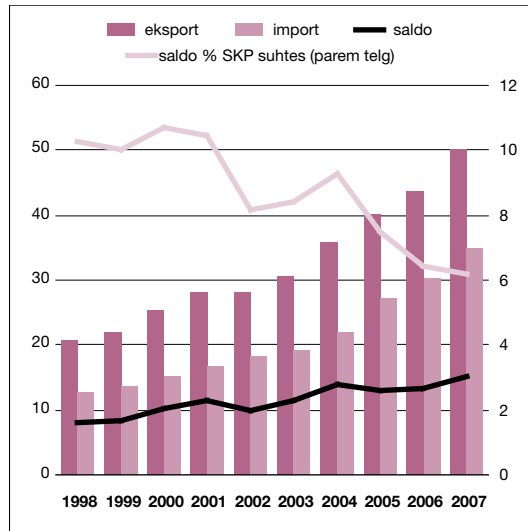

Eesti väliskaubandus (mld kr)

Teenused

Teenuste netoeksport oli 2007. aastal 15,1 mld krooni, suurenedes aastaga 13%. Nii eksport kui ka import kasvasid 15%. Veoteenuste ülejääk suurenes eelmise aastaga võrreldes 30%. Teist aastat järjest vähenes reisiteenuste ülejääk, kusjuures esmakordselt kahanes aasta arvestuses reisiteenuste eksport. Ka äriteenuste netoeksport on kahanenud, kuid see oli tingitud äriteenuste impordi kiirest kasvust.

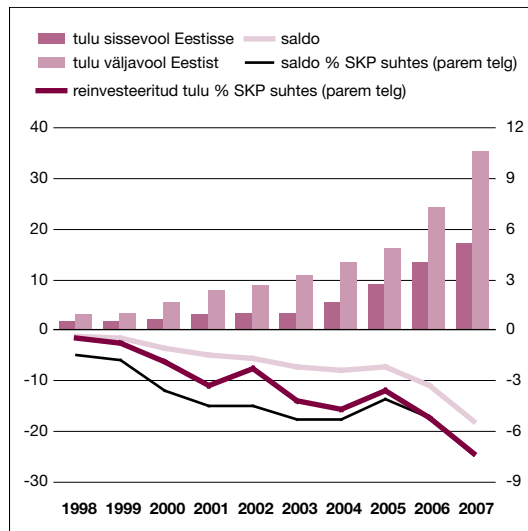
Peamised partnerid teenuste ekspordis ja impordis olid endiselt ELi riigid (osatahtsus vastavalt 71% ja 77%).

Teenuste konto (mld kr)

Tulu

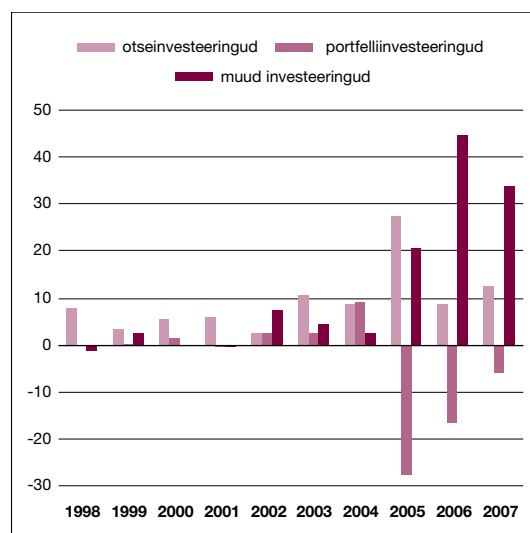
Mitteresidentide Eestisse tehtud investeeringute, eelkõige otseinvesteeringute edukust näitab tulu konto, mille netoväljavool suurenes ligi 70% ning ulatus rekordilise 18 mld kroonini ehk 7,4%ni SKPst. Eesti residentide välismaal teenitud tulu kasvas enam kui neljandiku võrra ning mitteresidentide Eestis teenitud tulu ligi poole võrra, ulatudes vastavalt 17 ja 35 mld kroonini. Neljandiku residentide välismaal teenitud tulust moodustas tööjõutulu ja ülejäänu investeerimistulu. Viimasest ligi 60% hõlmas tulu otseinvesteeringutelt. Erinevalt 2006. aastast, mil otseinvesteeringutulu koosnes põhiliselt reinvesteeritud tulust, võtsid residentid 2007. aastal välja suures mahus dividende. Märkimisväärselt suurenes ka residentide tulu portfelli- ja muudelt investeeringutelt. Mitteresidentide Eestis teenitud tulu koosnes valdavalt investeerimistulust (97%), millest omakorda 62% hõlmas reinvesteeritud tulu. Mitteresidentide tulu Eestisse paigutatud laenukapitalilt (muudelt investeeringutelt) suurenes ligi kaks korda ja moodustas investeerimistulust 16%. Nii residentide kui ka mitteresidentide investeerimistulu oli peamiselt seotud Euroopa Liidu riikidega ja finantsvahendusega.

Tulukonto (mld kr)

Kapitali- ja finantskonto

Kapitali- ja finantskonto ülejääk oli 2008. aasta I kvartalis 10,1 miljardit krooni. Kapitali intensiivne sissevool toimus põhiliselt muu investeeringukapitalina krediitiasutuste vahendusel ning otseinvesteeringutena.

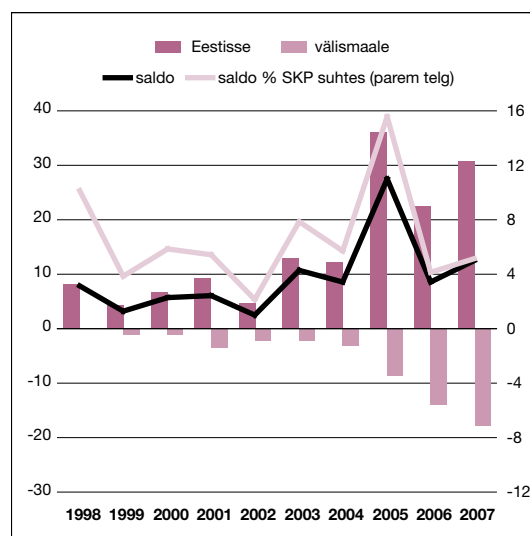

Kapitali- ja finantskonto allkontod (mld kr)

Otseinvesteeringud

Otseinvesteeringute sissevool ületas nende väljavoolu 12,7 mld krooni võrra. Välismaised otseinvesteeringud Eestis kasvasid 30,7 mld krooni võrra. Seda on 8,3 mld krooni rohkem kui 2006. aastal, kuid vähem kui 2005. aastal, mil mahtu mõjutas Hansapanga ülevõtmine. Rekordilised olid Eesti investeeringud välismaale, ulatudes 18 mld kroonini.

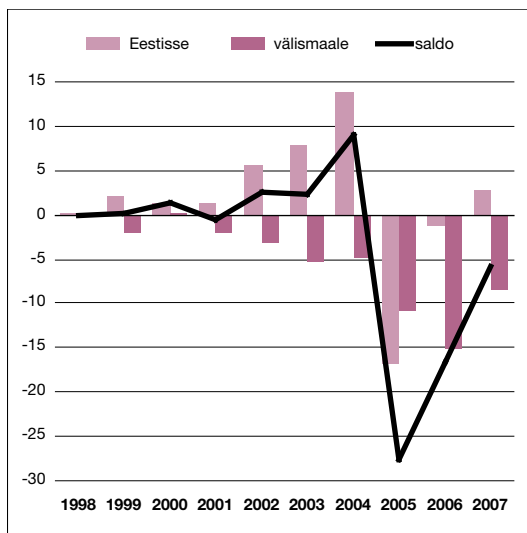
Kaks kolmandikku Eestisse tehtud otseinvesteeringutest moodustas reinvesteeringutest tulu, 14% oli aktsia- või osakapital ning ülejäänud muu otseinvesteeringukapital. Residentide poolt välismaale tehtud otseinvesteeringutes hõlmasid aktsia- või osakapitali investeeringud 57%, reinvesteeringutest tulu viiendiku ning muu otseinvesteeringukapital veerandi. Praktiliselt kõik 2007. aastal Eestisse tehtud otseinvesteeringud pärinesid ELi riikidest, seejuures üle poole Rootsist ning kuuendik Soomest. Residentide otseinvesteeringutest enam kui 90% tehti ELi liikmesriikidesse, valdavalt Läti, Leetu ning Küprosele. Euroopa Liidu välistest sihtriikidest oli tähtsaim Venemaa.

Otseinvesteeringud (mld kr)

Portfelliinvesteeringud

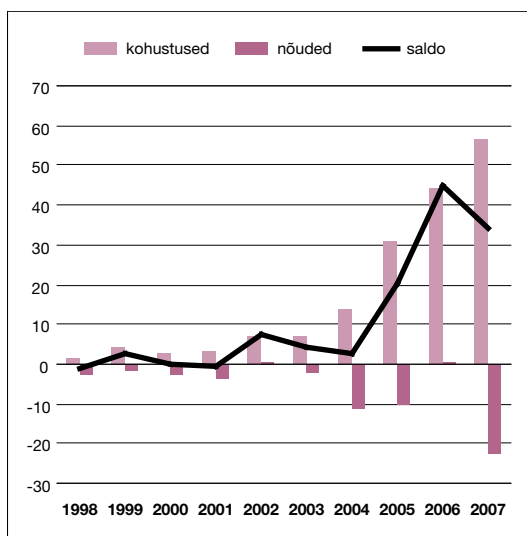
Portfelliinvesteeringute saldo oli 2007. aastal kokku 5,8 mld krooni. Portfelliinvesteeringute nõuded suurenesid 8,5 mld ja kohustused 2,7 mld krooni võrra. Nõuete suurenemine tulenes peamiselt muu sektori ettevõtete investeeringutest mitteresidentide emiteeritud omandiväärtpaberitesse ning valitsemissektori investeeringutest võlakirjadesse ja rahaturuinstrumentidesse. Kohustused suurenesid eelkõige muu sektori ettevõtete omandiväärtpaberitesse tehtud investeeringute toel.

Portfelliinvesteeringud (mld kr)

Muud investeeringud

Muude investeeringute netosissevool oli 2007. aastal 34 mld krooni. Nõuded suurenesid vaadeldaval perioodil 22,6 mld krooni võrra, kohustused aga 56,6 mld krooni võrra. Kohustused kasvasid nii lühi- kui ka pikaajalise kapitali vormis, peamiselt krediitiasutuste ja muude sektorite toel. Kohustuste kasv esines peamiselt laenude ja hoiuste kujul. Muude investeeringute nõuded suurenesid aga samuti seoses laenude ja hoiuste suurenemisega, kuigi samal perioodil kasvasid ka kaubanduskrediidi ja laenuõuded.

Muud investeeringud (mld kr)

JOOKSEVKONTO

Eratööstuse ja investeerimisaktiivsuse nõrgenemine 2007. aastal vähendas mõnevõrra sisemajanduse koguprodukti otsuste komponentide, kaupade ja teenuste puudujääki suhtena SKPsse, mis langes 11,7%lt 2006. aastal 11,1%ni 2007. aastal. Absoluutväärtuses puudujääk suurenes veidi. Kaupade konto puudujääk ning teenuste konto ülejääk kasvasid. Eesti soodne investeerimiskeskond tõi kaasa tulu neto-väljavoolu rekordtaseme. Kokkuvõttes oli jooksevkonto puudujääk 43 mld krooni ehk 17,7% SKPst (vt joonis 1.1). Reinvesteeritud tuluta, mille puhul reaalsel rahaliikumist ei toimu, hõlmas jooksevkonto puudujääk 10,4% SKPst (2006. aastal 11,3%).

Nii jooksevkonto krediti- kui ka deebetkäibes tõusis ELi osakaal, ulatudes vastavalt 72% ja 81%ni. Mõlemat liiki käibes olid peamised partnerriigid samad – Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa, Leedu ja Venemaa –, hõlmates umbes 60% käibest. Suurima puudujäägiga oli Eesti maksebilansi jooksevkonto Saksamaa ja Rootsiga ning suurima ülejäägiga Läti, Togo ja Ameerika Ühendriikidega (vt tabel 1.3).

Kaubad

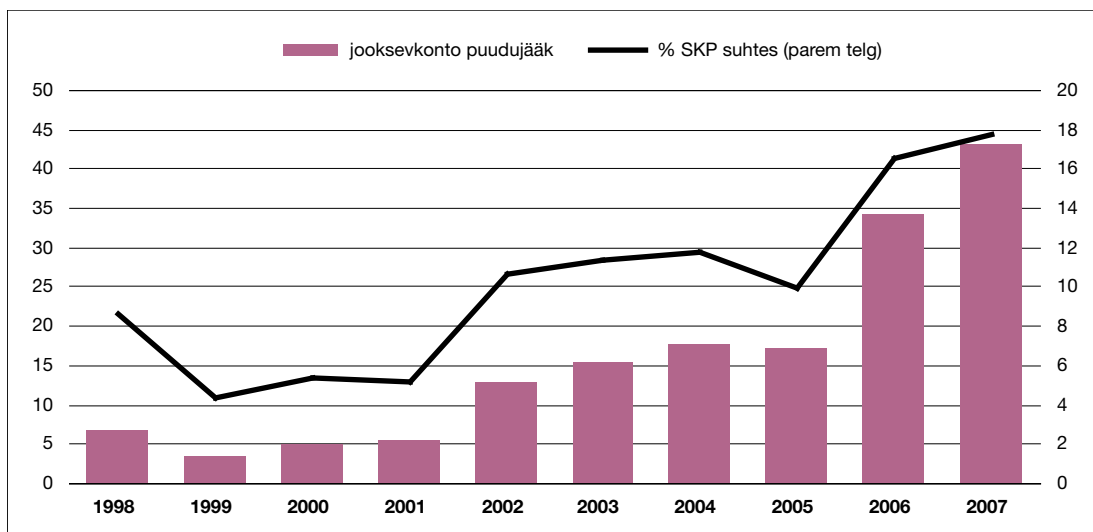
2007. aastal alanud sisenõudluse kasvu aeglustumine ei mõjutanud veel märkimisväärselt Eesti väliskaubanduse bilanssi. Jooksevkonto defitsiidi peamise allika, kaupade konto puudujääk kasvas aastaga 12% ja oli peaaegu võrdne kogu jooksevkonto puudujäägiga (42 mld krooni; vt tabel 1.4). Kaupade välja- ja sissevedu FOB-hindades oli vastavalt 126 ja 168 mld krooni, suurenedes aastaga vastavalt 4% ja 6%. Väliskaubanduse käivet mõjutasid oluliselt töötluskaubad, mille sisse- ja väljavedu kahanes märgatavalt. Kaks kolmandikku töötluskaupadest hõlmasid mineraalsed tooted (valdavalt mootorikütused). Jättes käibest välja töötluskaubad, suurenes nii kaupade eksport kui ka import 2007. aastal 9%. Väliskaubanduse käive ületas SKPd veerandi võrra (2006. aastal enam kui kolmandiku võrra).

Kaupade väljavedu oli **väliskaubandusstatistika**¹ täpsustatud andmetel 126 mld krooni ja sissevedu CIF-hindades 177 mld krooni. Väliskaubanduse puudujääk suurenes kümnenäidiku võrra ja moodustas ligi 52 mld krooni.

Vaadeldava kümne kaubagrupi lõikes suurenes **kaupade väljavedu** enamiku põhigruppide osas, v.a mineraalsed tooted ning masinad ja seadmed. Garderoobikaupade väljavedu jäi enam-vähem eelmise aasta tasemele (vt tabel 1.5). Ekspordi suurimad kaubagrupid olid masinad ja seadmed (valdavalt elektronikatooted), puit ja puittooted ning mineraalsed tooted, kusjuures märgatavalt langesid nii masinate-seadmete kui ka mineraalsete toodete osakaalud. Kõige rohkem – kolmandiku võrra – kasvas toidukaupade ja transpordivahendite eksport. Toidukaupade seas oli kõige tähtsam eksporditüüp kange alkohol, mida eksporditi peamiselt Venemaale ja väiksemas mahu Soome. Toidukaupade ekspordi ennakasv rajaneski paljuski just kange alkoholi väljaveol, mis aastaga kahekordistus. Oluliselt suurenes ka piimatoodete (piimapulber, juust, piimarasvad) ning teravilja (oder) väljavedu. Piimapulbrit ja juustu veeti

¹ Järgnev analüüs ei sisalda Eesti Panga poolt maksebilansi kaupade kontole tehtud täiendusi (kapitalikaupade remont, välisriikidest ostetud proviant jm). Import on CIF-hindades ja analüüsitud lähteriigi järgi. Terminid „eksport” ja „import” on liitumishetkest kasutatavad vaid kaubavahetuses kolmandate riikidega, Intrastati aruandlussüsteemis kasutatakse mõisteid „kaupade lähetamine” ja „kaupade saabumine”. Kuna järgnev analüüs hõlmab kaubavahetust nii ühendusesiseste kui ka -väliste riikidega, on lihtsuse ja selguse huvides endiselt kasutatud mõisteid „eksport” või „kaupade väljavedu” ning „import” või „kaupade sissevedu”.

peamiselt Venemaale, Soome ja Itaaliasse, teravilja Saudi Araabiasse. Eksporditi veel ka kala ja kalatooted (Ukrainasse, Soome, Leetu), mittealkohoolseid jooke (Läti ja Leetu), kohvi (Venemaale, Läti ja Leetu) ja viinamarjaveine (Venemaale).

Joonis 1.1. Eesti maksebilansi jooksevkonto puudujääk (mld kr)

Tabel 1.3. Jooksevkonto saldo riikide ühenduste lõikes (mln kr)

	2006	2007
EL-27	-40 729,6	-52 205,9
Saksamaa*	-14 627,8	-15 217,0
Rootsi	-8 608,3	-14 973,4
Poola	-4 443,5	-5 936,5
Läti	3 902,7	4 649,4
Itaalia	-3 195,7	-3 779,1
SRÜ	-10 380,8	-3 249,0
Venemaa	-9 206,6	-1 945,1
Valgevene	-1 558,3	-1 906,1
Ukraina	575,8	160,9
Ülejäänud riigid	16 807,1	12 291,0
Togo	1 182,3	4 244,6
Ameerika Ühendriigid	6 943,1	3 706,8
Norra	2 799,9	3 573,7
Hiina	-2,6	-2 573,2
Šveits	931,2	1 503,6
Kokku	-17 485,5	-32 095,0

* Riigid on järjestatud viimase perioodi jooksevkonto saldo absoluutväärtuse järgi.

Tabel 1.4. Kaupade sisse- ja väljavedu

	Kaubad – krediidit (FOB)			Kaubad – deebet (FOB)			Saldo (mln kr)
	Maht* (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht* (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	
1998	37 786,3	45,9	63,4	53 511,8	39,2	82,4	-15 725,5
1999	36 995,2	18,7	64,5	49 092,1	12,7	80,8	-12 096,9
2000	56 118,1	-2,1	62,8	69 489,5	-8,3	78,3	-13 371,4
2001	58 798,5	51,7	69,0	72 340,9	41,5	82,2	-13 542,4
2002	57 948,7	4,8	67,6	76 404,0	4,1	81,1	-18 455,3
2003	63 443,7	-1,4	67,3	84 966,0	5,6	80,7	-21 522,3
2004	74 013,0	9,5	67,4	99 094,7	11,2	81,6	-25 081,8
2005	98 262,3	18,5	67,8	122 397,2	18,5	82,0	-24 134,8
2006	121 430,6	30,3	70,9	158 946,1	21,2	81,8	-37 515,5
2007	126 364,4	22,7	73,5	168 386,1	28,6	83,6	-42 021,7

* Maksebilansi väliskaubanduse osabilansi andmed.

Tabel 1.5. Kaupade väljavedu peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Toidukaubad	8 728,0	11 318,9	7,2	9,0	29,7
Mineraalsed tooted	19 813,8	16 250,5	16,4	12,9	-18,0
Keemiakaubad	8 413,1	9 765,3	7,0	7,8	16,1
Garderoobikaubad	8 018,1	7 844,8	6,6	6,2	-2,2
Puit, paber ja tooted	14 006,0	16 517,7	11,6	13,2	17,9
Metallid ja metalltooted	11 098,2	12 663,9	9,2	10,1	14,1
Masinad ja seadmed	29 789,3	26 269,9	24,7	20,9	-11,8
Transpordivahendid	8 138,9	10 681,6	6,7	8,5	31,2
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	8 785,2	9 857,1	7,3	7,9	12,2
Muud	3 993,9	4 362,9	3,3	3,5	9,2
Kokku	120 784,5	125 532,4	100,0	100,0	3,9

Transpordivahendite ekspordist poole hõlmasid sõiduautod, mis läksid peamiselt Lähti ja Leetu. Teisel kohal olid mootorsõidukite osad, sh turvavööd, sihtriikideks Rootsi ja Venemaa. Väiksemas mahus veeti välja jahtlaevu (Soome ja Rootsi) ning kaubaveokeid (Lähti). Puidu ja puittoodete ning keemiakaupade väljavedu kasvas viiendiku võrra. Puidust ja puittoodetest veeti välja töödeldud puitu (Ühendkuningriiki, Soome), ehitusdetalle (Taani, Rootsi, Jaapanisse, Soome, Norrasse), töötlemata puitu ning küttepuid (Soome ja Taani). Keemiakaupade väljaveos domineerisid mitmesugused ehitus- ja remondimaterjalid (mastiksid, pahtlid, värvid, lakid), plasttooted, väetised, ravimid ning rehvid. Sihtriikideks oli keemiakaupade puhul peamiselt naaberriigid – Venemaa, Läti, Leedu, Soome ja ka Rootsi.

Metallide, mööbli ning muude kaupade väljavedu suurenes 12–16%. Metallidest ja nendest valmistatud toodetest eksporditi põhiliselt metallkonstruktsioone (Soome, Taani, Norrasse), torusid (Türki), lehtvalts-tooteid (Leetu, Poolasse ja Lähti) ning muid rauast ja terasest tooteid (Soome ja Rootsi). Mööbli väljaveo peamine kaubagrupp oli kokkupandavad puitehitised, mida eksporditi peamiselt Norrasse, Saksamaale ja Ühendkuningriiki. Neile järgnesid mitmesugused mööbliesemed (madratsid, padjad, istmed, valgustid), ostjateks Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa ja Ühendkuningriik.

Muudest tööstuskaupadest eksporditi põhiliselt tsement- ja betoontooteid (Lätti, Leetu ja Venemaale), kildumatut klaasi (Belgiasse ja Saksamaale), mõõteriistu (Soome), automaatikaseadmeid (Rootsi), meditsiiniseadmeid ja ortopeedilisi abivahendeid (Saksamaale) ning klaasmahuteid (Leetu ja Lätti). Mineraalsete toodete väljavedu kahanes ligi viiendiku võrra. 80% nimetatud toodete ekspordist hõlmas mootorikütus ning väljaveo vähenemine toimus just selle kaubagrupi arvel. Mootorikütuse ekspordist üle 80% moodustas Eestis eelnevalt töödeldud mootorikütus, mida eksporditi põhiliselt Togosse ja USAsse, väiksemas, aga siiski arvestatavas mahus ka Kanadasse, Soome ja Hollandisse.

Tänu Soome ja Eesti vahelise kaabli käikulaskmisele suurenes elektri eksport kolm korda. Poole võrra kasvas turba väljavedu, sihtriikideks põhiliselt Holland ja Rootsi. Üle kahe korra rohkem eksporditi tsementi ning see läks valdavalt Venemaale ja Lätti. Seni ekspordis jätkuvalt suurima, kuid langeva osakaaluga kaubagrupi – masinate ja seadmete – eksport vähenes enam kui kümnendiku võrra. Kaubagrupis hõlmasid umbes kolmandiku mehaanilised masinad ja seadmed, ülejäänud aga elektrilised masinad ja seadmed. Väljaveo vähenemine toimus just viimaste arvel. Peamised väljaveoartiklid olid mobiilsidevahendid (Rootsi ja Soome), isoleeritud traat ja kaablid (Rootsi, Soome ja Hollandisse) ning mehaaniliste ja elektriliste masinate ja seadmete osad (Soome, Rootsi, Itaaliasse, Saksamaale, Saudi Araabiasse). Garderoobikaupadest veeti välja eelkõige meeste ja naiste rõivaid (peamiselt Soome ja Rootsi), jalatseid (Soome ja Lätti), voodipesu (Rootsi ja Soome) ning karusnahku (Türki ja Rootsi).

Kaupade sisseveos oli juhtiv kaubagrupp samuti masinad ja seadmed, millele järgnesid mineraalsed tooted ja transpordivahendid (vt tabel 1.6). Ka sisseveo puhul langes kahe esimesena nimetatud kaubagrupi osakaal. Impordi areng oli kaubagrupi üsna sarnane väljaveo omaga – ennaktempos suurenes nende kaupade sissevedu, mille ekspordiki arenes kiiremini. See lubab arvata, et Eesti oli nende kaupade osas teatud määral transiitmaa rollis, pakkudes kas vahendus- või töötlemisteenust. Need kaubagrupid olid toidukaubad (kasv 33%), puit ja puittooted (22%) ning transpordivahendid (21%). Ka ülejäänud kaupade sissevedu kasvas, vähenes vaid mineraalsete toodete ning masinate ja seadmete import (ligi kümnendiku võrra).

Tabel 1.6. Kaupade sissevedu peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Toidukaubad	12 363,3	16 495,8	7,4	9,3	33,4
Mineraalsed tooted	26 968,6	24 757,5	16,1	14,0	-8,2
Keemiakaubad	18 644,9	20 867,9	11,1	11,8	11,9
Garderoobikaubad	10 840,0	11 729,1	6,5	6,6	8,2
Puit, paber ja tooted	8 476,3	10 365,8	5,1	5,9	22,3
Metallid ja metalltooted	15 982,1	18 229,0	9,5	10,3	14,1
Masinad ja seadmed	42 602,3	38 141,6	25,4	21,5	-10,5
Transpordivahendid	20 256,5	24 458,5	12,1	13,8	20,7
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	3 833,1	4 475,4	2,3	2,5	16,8
Muud	7 498,1	7 618,9	4,5	4,3	1,6
Kokku	167 465,0	177 139,4	100,0	100,0	5,8

Toidukaupade sisseveo kasvust pool tulenes suurima osakaaluga kaubagrupi ehk alkoholsete jookide impordi suurenemisest. Neid veeti sisse eelkõige Ühendkuningriigist ja Prantsusmaalt. Kange alkoholi import kasvas 3,5 korda. Toidukaupade sisseveos olid ülekaalus veel suhkur (Poolast, Soomest, Taanist ja Ühendkuningriigist), tubakatooted (Lätist), viinamarjaveinid (Prantsusmaalt, Itaaliast ja Tšiilist), kohv (Soo-

mest) ning valmistoidud loomadele (Poolast ja Saksamaalt). Puidu ja puittoodete import kasvas põhiliselt töödeldud puidu ja vineeri sisseveo kasvu toel. Neid kaupu ning ka töötlemata puitu imporditi põhiliselt Venemaalt.

Mitmesugust liiki paberit ja pabertooteid, aga ka puidust ehitusdetalle toodi peamiselt Soomest. Transpordivahendite sisseveo suurenemise taga olid põhiliselt sõiduautod ja nende varuosad. Samuti suurenes kaubaveokite, traktorite, mitmesuguste haagiste ja eriotstarbeliste sõidukite (kraanad, teehooldussõidukid, seguautod) sissevedu. Transpordivahendeid toodi valdavalt Saksamaalt, Rootsist, Soomest ja Jaapanist, aga ka Ühendkuningriigist, Hollandist, Itaaliast, Austriast ja Taanist. Mööbli ja mänguasjade import kasvas ligi viiendiku võrra. Mööblit tarniti Soomest, Poolast, Itaaliast, Lätist, kokkupandavaid puitehitisi Soomest, mänguasju Hiinast, meelelahutusasutuste vahendeid (mängulauad ja -automaadid) Hollandist ja Lätist.

Metallide ja metalltoodete sissevedu suurenes 14%. Olulise osa selle kaubagrupi impordist moodustasid erineva töötlusastmega rauast ja terasest lehtvaltstooted. Kõrgema töötlusastmega lehtvaltstooted tarniti Soomest, Rootsist ja Hollandist, väiksema töötlusastmega tooteid aga Venemaalt ja Ukrainast. Lehtvaltstooted toodi ka Taiwanist ja USAst. Raud- või terastorusid veeti sisse Venemaalt, Soomest ja Ukrainast, metallkonstruktsioone Soomest ja Saksamaalt.

Keemiakaupade import kasvas pisut rohkem kui kümnendiku võrra. Märkimisväärse osa sisseveetavatest keemiakaupadest hõlmasid plasttoorained ja valmistooted (Soomest, Saksamaalt, Hollandist jm). Järgnesid ravimid erinevatest riikidest. Tähtsal kohal olid ka uued rehvid Saksamaalt, Poolast, Lätist, Jaapanist. Veel tarniti mastikseid ja pahtleid, sideaineid jmt (Saksamaalt, Iirimaa, Belgiast, Taanist, Poolast). Ka garderoobikaupade sissevedu suurenes ligi kümnendiku võrra. Põhiosa sellest moodustasid valmisrõivad, mida veeti sisse paljudest eri riikidest. Saksamaalt ja Itaaliast tarniti jalatseid, Koreast sünteetilist staapeli kiudu. Muude tööstuskaupade import kasvas 2%. Sisse veeti mitmesugust meditsiini- ja mõõteaparatuuri ning automaatikaseadmeid (Soomest, Saksamaalt, Rootsist), aga ka peegelklaasi, klaaskiudu jmt.

Mineraalsete toodete sissevedu vähenes ligi kümnendiku võrra. Mootorikütus moodustas mineraalsete toodete sisseveost 80% ja pärines valdavalt Venemaalt ja Leedust, väiksemas matus Valgevenest ja Lätist. Mineraalsete toodete import vähenes põhiliselt Venemaalt töötlemiseks sisseveetava mootorikütuse ligi kahekordse kahanemise tulemusena. Samas laienes töödeldava mootorikütuse lähteriikide ring (lisandusid Poola, Rootsi, Läti, Itaalia ja Kasahstan). Veel imporditi gaasi Venemaalt ja Lätist, naftakoksi ja -bituumeni Rootsist ja pisut ka elektrit (Leedust, Soomest ja Lätist). Mineraalsete toodete sisseveoga samas suurusjärgus kahanes ka masinate ja seadmete import, eelkõige elektriliste masinate ja seadmete arvel.

Mehaaniliste masinate ja seadmete sissevedu suurenes 10% ning need moodustasid 45% kogu kaubagrupi impordist. Mehaanilistest masinatest ja seadmetest tarniti arvuteid (Leedust, Lätist, Soomest), pinnasetöötlemismasinaid (Ühendkuningriigist, Belgiast, Saksamaalt), käsiinstrumente (Jaapanist, Saksamaalt, Hiinast), trükimasinaid (Soomest) ning eriotstarbelisi seadmeid ja varuosi eelnimetatud kaupadele. Elektriliste masinate ja seadmete sisseveos olid ülekaalus mobiilsideseadmed (Soomest, Rootsist, Hiinast, Lätist), elektrilised katkestid (Soomest ja Saksamaalt), isoleeritud traat ja kaablid (Soomest ja Rootsist), elektroonilised integraallülitid (Saksamaalt, Rootsist, Soomest) ja televisiooni vastuvõtuseadmed (Saksamaalt ja Rootsist).

Väliskaubanduse puudujääk suurenes kümnenndiku võrra ja moodustas ligi 52 mld krooni (vt tabel 1.7). Kümnest kaubagrupid olid puudujäägiga kaheksa. Võrreldes 2006. aastaga kasvas puudujääk kõige kiiremini transpordivahendite, mineraalsete toodete ning toidu- ja garderoobikaupade grupis, suurenedes 1,1–1,7 mld krooni võrra. Masinate ja seadmete ning muude tööstuskaupade puudujääk vähenes. Kaupade väljavedu ületas nende sissevedu vaid kahe kaubagrupi – puidu ja puittoodete ning mööbli – puhul; mõlemal juhul ülejääk suurenes.

Tabel 1.7. Väliskaubanduse saldo peamiste kaubagrupid järgi (mln kr)

	2006	2007
Toidukaubad	-3 635,3	-5 176,9
Mineraalsed tooted	-7 154,8	-8 506,9
Keemiakaubad	-10 231,7	-11 102,6
Garderoobikaubad	-2 821,9	-3 884,3
Puit, paber ja tooted	5 529,7	6 151,8
Metallid ja metalltooted	-4 883,9	-5 565,2
Masinate ja seadmed	-12 813,0	-11 871,7
Transpordivahendid	-12 117,6	-13 777,0
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	4 952,2	5 381,8
Muud	-3 504,3	-3 256,0
Kokku	-46 680,5	-51 607,0

Riikide ühenduste lõikes kasvas kaupade väljavedu Euroopa Liitu 12%, mille tulemusena tõusis ELi osa ekspordis 5 protsendipunkti võrra ja jõudis 70%ni (vt tabel 1.8). Viis suuremat Eesti partnerriiki EList olid Soome, Rootsi, Läti, Leedu ja Saksamaa. Enim kasvas ekspord Lätti ja Leetu. Ekspord SRÜsse suurenes 14%, ligi 80% SRÜ ekspordist läks Venemaale. Viimane oli ekspordimahult Eesti neljas ekspordipartner. Kaupade väljavedu ülejäänud riikidesse vähenes viiendiku võrra, sealhulgas USAsse kolmandiku võrra (valdavalt mootorikütuse arvel).

Tabel 1.8. Kaupade väljavedu riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	78 686,4	87 739,8	65,1	69,9	11,5
Soome	22 020,8	22 459,3	18,2	17,9	2,0
Rootsi	14 779,9	16 606,0	12,2	13,2	12,4
Läti	10 939,7	14 316,9	9,1	11,4	30,9
Leedu	5 802,1	7 251,2	4,8	5,8	25,0
Saksamaa	6 039,8	6 576,6	5,0	5,2	8,9
SRÜ	12 567,9	14 346,1	10,4	11,4	14,1
Venemaa	9 470,6	11 103,5	7,8	8,8	17,2
Ukraina	1 847,5	1 859,7	1,5	1,5	0,7
Valgevene	688,7	564,9	0,6	0,5	-18,0
Ülejäänud riigid	29 530,1	23 446,5	24,4	18,7	-20,6
Ameerika Ühendriigid	7 998,7	5 240,1	6,6	4,2	-34,5
Togo	1 182,3	4 244,6	1,0	3,4	259,0
Norra	3 198,5	4 238,1	2,6	3,4	32,5
Kokku	120 784,5	125 532,4	100,0	100,0	3,9

Kaupade sissevedu ELi liikmesriikidest suurenes 12% (vt tabel 1.9). Tähtsaimast partnerriigist Soomest pärit kaupade tarded vähenesid mõnevõrra, samas kui import Lätist ja Rootsist suurenes märkimisväärselt. Import SRÜst vähenes 13% ja seda valdavalt Venemaalt töötluste toodud mootorikütuse sisseveo kahanemise tõttu. Kaupade sissevedu Ukrainast kasvas kolmandiku võrra. Ülejäänud riikidest imporditi 7% vähem kaupu. Olulisim partnerriik oli siin Hiina, järgnesid USA ja Jaapan.

Väliskaubandusbilansi puudujääk Euroopa Liiduga oli enam-vähem võrdne kogupuudujäägiga (vt tabel 1.10). Puudujääk SRÜ riikidega ja ülejääk ülejäänud riikidega olid samas suurusjärgus ja vähenesid aastaga 40%.

Tabel 1.9. Kaupade sissevedu riikide ühenduste järgi*

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	124 690,2	138 980,1	74,5	78,5	11,5
Soomes	30 682,8	28 206,4	18,3	15,9	-8,1
Saksamaa	20 728,5	22 643,0	12,4	12,8	9,2
Rootsi	15 203,3	17 918,4	9,1	10,1	17,9
Läti	9 772,8	13 413,7	5,8	7,6	37,3
Leedu	10 828,7	12 124,2	6,5	6,8	12,0
SRÜ	26 549,9	23 148,6	15,9	13,1	-12,8
Venemaa	21 734,6	18 083,6	13,0	10,2	-16,8
Valgevene	2 282,8	2 542,0	1,4	1,4	11,4
Ukraina	1 298,1	1 740,8	0,8	1,0	34,1
Ülejäänud riigid	16 225,0	15 010,7	9,7	8,5	-7,5
Hiina	3 437,8	3 715,9	2,1	2,1	8,1
Ameerika Ühendriigid	1 919,1	2 205,7	1,1	1,2	14,9
Jaapan	1 734,2	1 399,3	1,0	0,8	-19,3
Kokku	167 465,0	177 139,4	100,0	100,0	5,8

* Analüüsitud lähterigi järgi.

Tabel 1.10. Väliskaubanduse saldo riikide ühenduste järgi (mln kr)

	2006	2007
EL-27	-46 003,8	-51 240,2
SRÜ	-13 981,9	-8 802,5
Ülejäänud riigid	13 305,2	8 435,8
Kokku	-46 680,5	-51 607,0

Teenused

2007. aastal oli **teenuste konto** ülejääk 15,1 mld krooni, suurenedes aastaga 13% (vt tabel 1.11). Nii teenuste ekspordi kui ka impordi aastakasv kiirenes (mõlemal juhul 15%). Teenuste osatähtsus kaupade ja teenuste kogukäibes suurenes eelmise aastaga võrreldes nii ekspordi kui ka impordi osas ning teenuste konto ülejääk tasakaalustas väliskaubanduse puudujääki 36% ulatuses.

2007. aasta tõi kaasa suure muutuse teenuste netoekspordi struktuuris (vt tabel 1.12). Teenuste saldo suurenes põhiliselt ehitus- ja muude teenuste negatiivse saldo positiivseks muutumise tagajärjel. Veoteenuste ülejääk kasvas teenuste kogusaldost kiiremini (30%) ja selle osatähtsus suurenes 40%ni, samal ajal kui reisi- ja äriteenuste ülejääk kahanes aastaga vastavalt 23% ja 24%.

Tabel 1.11. Teenuste eksport ja import

	Eksport			Import			Saldo	
	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste käibes kokku (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste käibes kokku (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
1998	20 804,0	13,3	35,5	12 754,8	25,9	19,2	8 049,2	-2,2
1999	21 951,9	5,5	37,2	13 610,4	6,7	21,7	8 341,5	3,6
2000	25 263,4	15,1	31,0	15 059,6	10,6	17,8	10 203,8	22,3
2001	28 135,4	11,4	32,4	16 840,6	11,8	18,9	11 294,8	10,7
2002	28 164,3	0,1	32,7	18 273,6	8,5	19,3	9 890,7	-12,4
2003	30 674,0	8,9	32,6	19 198,5	5,1	18,4	11 475,5	16,0
2004	35 888,8	17,0	32,7	21 970,6	14,4	18,1	13 918,2	21,3
2005	40 228,7	12,1	29,0	27 126,2	23,5	18,1	12 967,8	-6,8
2006	43 597,9	8,4	26,4	30 313,8	11,8	16,0	13 284,1	2,4
2007	50 055,3	14,8	28,4	34 994,0	15,4	17,2	15 061,3	13,4

Tabel 1.12. Teenuste konto saldod olulisemate teenuseliikide järgi

	Saldo (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Veoteenused	4 617,3	6 003,9	34,8	39,9	30,0
Reisiteenused	5 424,6	4 174,1	40,8	27,7	-23,1
Ehitusteenused	-591,6	1 159,1	-4,5	7,7	-295,9
Arvuti- ja infoteenused	559,7	792,9	4,2	5,3	41,7
Äriteenused	3 174,8	2 412,7	23,9	16,0	-24,0
Valitsusteenused	155,1	82,0	1,2	0,5	-47,1
Muud	-55,8	436,5	-0,4	2,9	-882,1
Teenused kokku	13 284,1	15 061,3	100,0	100,0	13,4

Teenuste eksport suurenes aastaga 15% (vt tabel 1.13). Kõige enam ehk 2,1 korda kasvas ehitusteenuste väljavedu. Suhteliselt ühtlaselt kiire (15–40%) oli ka kõigi teiste põhiliste teenuste kasv; vaid reisiteenuste eksport kahanes 7%.

Tabel 1.13. Teenuste eksport olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Veoteenused	17 787,2	20 474,4	41,0	40,9	15,1
kaubavedu	9 442,7	10 735,3	21,8	21,4	13,7
reisijatevedu	4 186,3	4 318,3	9,6	8,6	3,2
muud veoteenused	4 158,2	5 420,9	9,6	10,8	30,4
Reisiteenused	12 692,0	11 791,7	29,2	23,6	-7,1
Ehitusteenused	1 083,9	2 253,1	2,5	4,5	107,9
Arvuti- ja infoteenused	1 143,4	1 599,5	2,6	3,2	39,9
Äriteenused	8 131,1	9 971,6	18,7	19,9	22,6
Valitsusteenused	569,0	658,4	1,3	1,3	15,7
Muud	1 985,1	3 306,5	4,6	6,6	66,6
Teenused kokku	43 391,8	50 055,3	100,0	100,0	15,4

Teenuseid eksporditi 2007. aastal ühtlasemalt kui eelmisel aastal – eksport suurematesse partnerriikidesse kasvas aeglasemalt (vt tabel 1.14). 71% teenuste ekspordist langes ELi riikide arvele ja see osatähtsus on aastaga langenud, sest suurimatest partnerriikidest Soomest ja Rootsist pärit ekspordi aastakasv oli keskmisest väiksem. Muude riikide puhul kasvas jätkuvalt kiiresti teenuste eksport Venemaale (26%) ja madala maksumääraga piirkondadesse (31%).

Tabel 1.14. Teenuste eksport riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	31 647,9	35 460,4	72,9	70,8	12,0
Sooe	13 984,0	14 823,5	32,2	29,6	6,0
Rootsi	3 626,5	4 145,3	8,4	8,3	14,3
Ühendkuningriik	2 315,5	3 109,0	5,3	6,2	34,3
Läti	1 837,5	2 693,1	4,2	5,4	46,6
SRÜ	5 270,1	6 397,4	12,1	12,8	21,4
Venemaa	4 265,0	5 369,1	9,8	10,7	25,9
Ukraina	392,5	470,0	0,9	0,9	19,7
Kasahstan	444,8	355,1	1,0	0,7	-20,2
Ülejäänud riigid	6 473,8	8 197,5	14,9	16,4	26,6
Šveits	1 649,7	2 057,6	3,8	4,1	24,7
<i>offshore</i> -piirkonnad	1 519,0	1 995,2	3,5	4,0	31,3
USA	1 546,9	1 518,3	3,6	3,0	-1,8
Teenuste eksport kokku	43 391,8	50 055,3	100,0	100,0	15,4

Teenuste import suurenes 2007. aastal 15% (vt tabel 1.15). Majanduse kasvutempo langust väljendab ehitusteenuste impordi kahanemine 35% ja reisiteenuste impordi kasvu aeglustumine 5%ni. Samal ajal kasvas keskmisest kiiremini äri- ning arvuti- ja infoteenuste import (vastavalt 53% ja 38%).

Kolmveerandi teenuste impordist hõlmasid ELi riigid (vt tabel 1.16). Tähtsaima partnerriigi Soome osatähtsus teenuste sisseveos oli 17%, järgmiste (Saksamaa, Rootsi, Läti ja Venemaa) osakaal jäi 7–8% piiresse.

Tabel 1.15. Teenuste import olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Veoteenused	13 169,9	14 470,5	43,4	41,4	9,9
kaubavedu	8 798,5	9 448,0	29,0	27,0	7,4
reisijatevedu	1 489,9	1 537,5	4,9	4,4	3,2
muud veoteenused	2 881,4	3 484,9	9,5	10,0	20,9
Reisiteenused	7 267,4	7 617,7	24,0	21,8	4,8
Ehitusteenused	1 675,6	1 094,0	5,5	3,1	-34,7
Arvuti- ja infoteenused	583,7	806,6	1,9	2,3	38,2
Äriteenused	4 956,3	7 558,9	16,3	21,6	52,5
Valitsusteenused	413,9	576,4	1,4	1,6	39,3
Muud	2 247,0	2 870,0	7,4	8,2	27,7
Teenused kokku	30 313,8	34 994,0	100,0	100,0	15,4

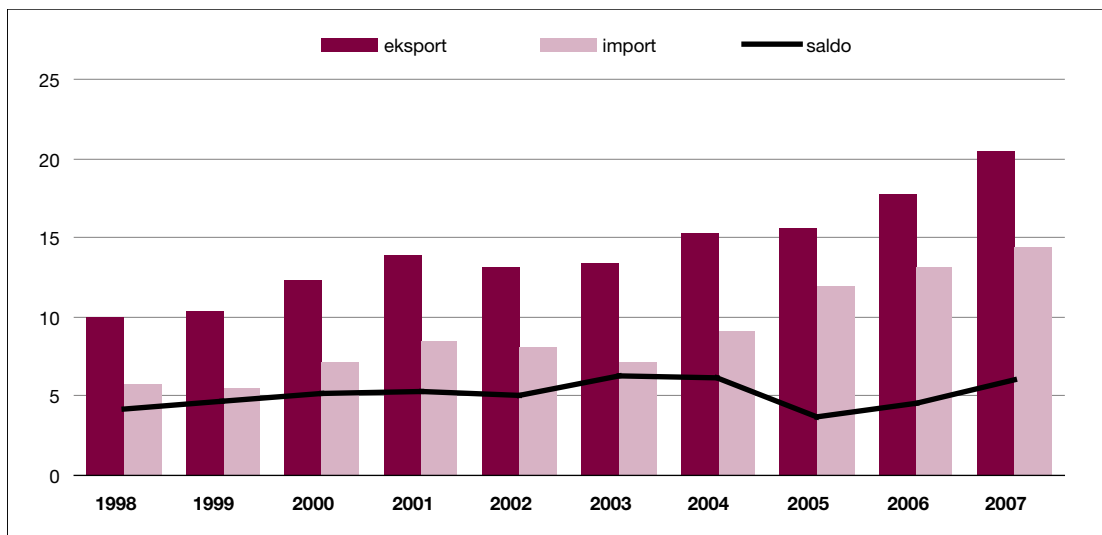
Tabel 1.16. Teenuste import riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	22 620,3	26 927,3	74,6	76,9	19,0
Soome	5 921,2	5 960,3	19,5	17,0	0,7
Saksamaa	3 125,8	2 658,5	10,3	7,6	-14,9
Rootsi	2 252,5	2 546,6	7,4	7,3	13,1
Läti	1 837,2	2 397,3	6,1	6,9	30,5
SRÜ	3 513,5	3 148,3	11,6	9,0	-10,4
Venemaa	2 849,7	2 361,0	9,4	6,7	-17,1
Ukraina	336,1	422,2	1,1	1,2	25,6
Valgevene	200,2	236,2	0,7	0,7	18,0
Muud	4 180,0	4 918,4	13,8	14,1	17,7
USA	889,0	1 086,9	2,9	3,1	22,3
Egiptus	474,5	647,4	1,6	1,9	36,4
Norra	378,4	503,6	1,2	1,4	33,1
Teenuste import kokku	30 313,8	34 994,0	100,0	100,0	15,4

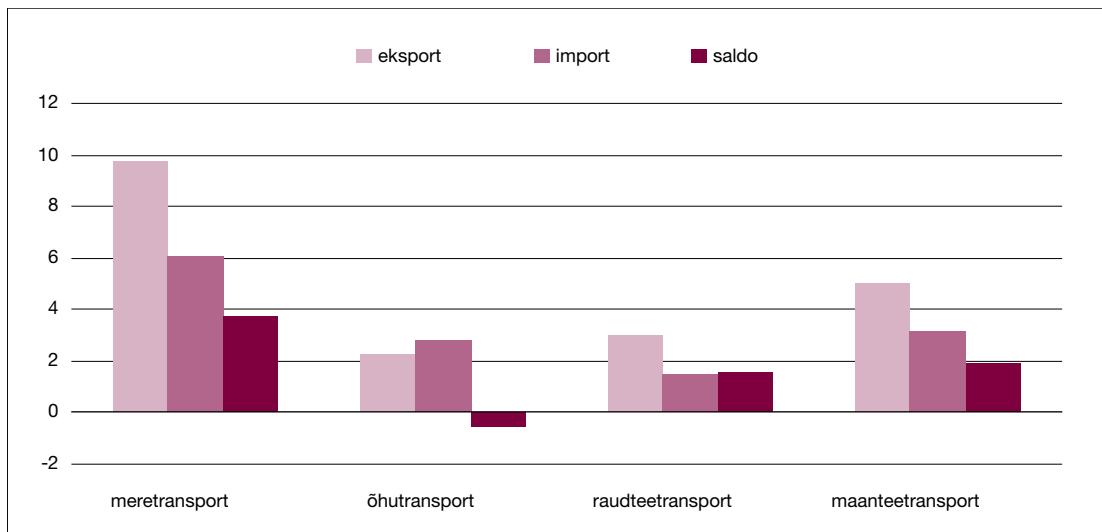
Muude riikide arvestuses vähenes teenuste import Venemaalt ja kasvas USAst. Egiptuse populaarsuse kasv reisisihtkohana suurendas teenuste impordi aastaga 36%.

Veoteenuste ülejääk suurenes 2007. aastal vaatamata tagasilöökidele transiidiaris ja toetus peamiselt mere- ja maanteetranspordi kaubaveo kasvule (vt joonised 1.2 ja 1.3 ning tabelid 1.12 ja 1.13). Raudteetranspordis muutusid aastaga olulisemaks muud veo- ja abiteenused, mis on seotud ladustamise, logistika ja ekspedeerimisteenuste vahendamisega mitteresidentidele.

Veoteenuste eksport tervikuna kasvas aastaga 15%. Keskmisest aeglasemalt kasvas müük Euroopa Liidu riikidesse (8%; vt tabel 1.17). Suurim veoteenuste ostja oli endiselt Soome. Eksport SRÜsse kasvas 30%, keskmisest kiiremini Venemaale ja Ukrainasse. Ülejäänud riikide hulgas oli suurim kaubanduspartner Šveits, kuhu eksporditi 40% enam veoteenuseid kui 2006. aastal.

Joonis 1.2. Veoteenuste konto (mld kr)

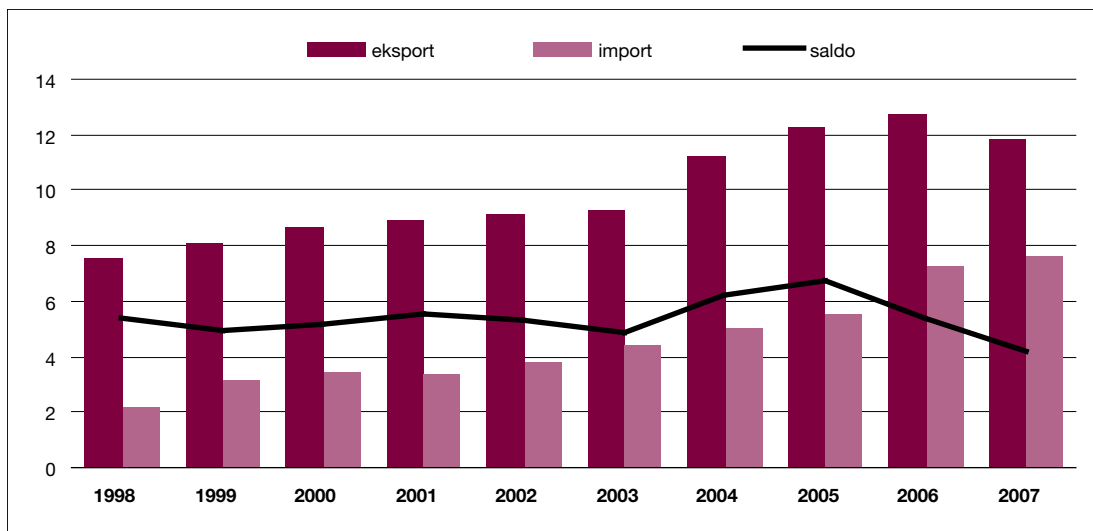
Joonis 1.3. Veoteenuste struktuur transpordiliigi järgi 2007. aastal (mld kr)

Veoteenuste impordi aastakasv jäi ekspordi omale alla ja moodustas 10% (vt tabelid 1.15 ja 1.17). Ostetud transporditeenused suurenesid kõikide teenuseliikide arvestuses, kuid nii nagu veoteenuste müügi puhulgi, osteti enim muid veo- ja abiteenuseid. Enamik veoteenuseid osteti 2007. aastal Euroopa Liidu riikidest. SRÜ osatähtsus impordis langes aastaga veidi. Import ülejäänud riikidest suurenes 14% – peamiselt madala maksumääraga riikidest ja Ameerika Ühendriikidest sisseostetud veoteenuste kasvu tõttu.

Reisiteenuste positiivne saldo kahanes 2007. aastal 23%, sest eksport kahanes 7% ja import kasvas 5% (vt joonis 1.4). Reisiteenuste ekspordi vähenemist mõjutas enim Euroopa Liidu suurematest riikidest pärit küllastajate arvu vähenemine (vt tabel 1.17). Kahanes nii Rootsist, Saksamaalt kui ka Venemaalt pärit

Tabel 1.17. Veeteenused riikide ühenduste järgi 2007. aastal

	Veeteenuste eksport				Veeteenuste import		
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006		Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006
EL-27	13 832,8	67,6	8,3	EL-27	10 728,4	74,1	11,4
Soome	5 241,4	25,6	-89,2	Soome	2 140,1	14,8	-11,5
Ühendkuningriik	1 751,8	8,6	57,2	Saksamaa	1 505,6	10,4	0,9
Rootsi	1 625,4	7,9	4,6	Rootsi	954,6	6,6	34,3
Saksamaa	1 016,7	5,0	-16,8	Läti	923,9	6,4	22,0
Taani	704,2	3,4	18,0	Ühendkuningriik	836,3	5,8	58,8
SRÜ	2 491,8	12,2	29,6	SRÜ	1 627,8	11,2	-3,3
Venemaa	2 284,8	11,2	32,9	Venemaa	1 301,6	9,0	-8,1
Ukraina	127,8	0,6	34,4	Valgevene	176,1	1,2	64,6
Ülejäänud riigid	4 149,8	20,2	34,4	Ülejäänud riigid	2 114,3	14,7	13,9
Šveits	1 451,9	7,1	40,3	offshore-piirkonnad	556,2	3,8	34,2
offshore-piirkonnad	1 226,9	6,0	55,3	USA	361,4	2,5	38,3
USA	476,2	2,3	-23,7	Hiina	337,5	2,3	6,4
Veeteenuste eksport kokku	20 474,4	100,0	15,1	Veeteenuste import kokku	14 470,5	100,0	9,9

Joonis 1.4. Reisiteenuste konto (mld kr)

turistide arv, kuid kuna kulutused venelasest külastaja kohta suurenesid, siis venelaste kogukulud Eestis muutusid vähe. 2006. aastal algas Eestis kahe-suunaline töajõu liikumine: kui seni oli ülekaalus Eesti töajõu väljavool rikkamatesse ELi riikidesse, siis 2007. aastal Eesti töötajate välja- ja tagasivool tasakaalustusid ning kasvas võõrtöölise sissevool enim töajõudu vajavatesse sektoritesse. Kõige enam tööluube väljastati Venemaalt pärit töötajatele. Ajutise töajõu elamiskulud tööperioodi ajal kuuluvad reisiteenuste hulka.

Eestlaste välisreiside arv, reise kestus ja maksumus 2007. aastal suurenesid. 2007. aastal ületas Eesti reisifirmade ostetud ja eestlastele edasi müüdud reisipakettide müük mitteresidentidele müüdud reisipakettide maksumuse. Mis puudutab populaarsemaid turismi sihtriike, siis enim sagesid eestlaste reiseid

Egiptusse, Türki, Kreekasse, aga ka uutesse ELi liikmesriikidesse Tšehhi, Läti, Leetu ja Bulgaariasse (vt tabel 1.18). Reisisiteenuste impordi suhteliselt väike kasv on seletatav püsiva väljarändega: osa eestlastest välismaale töölerändajatest on leidnud seal endale püsiva elukoha ja muutunud migrantideks, kelle elamiskulud ei kuulu maksebilansi koostamise metoodika kohaselt enam reisisiteenuste hulka.

Tabel 1.18. Reisisiteenused riikide ühenduste järgi 2007. aastal

	Reisisiteenuste eksport				Reisisiteenuste import		
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006		Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006
EL-27	8 975,0	76,1	-9,6	EL-27	5 464,7	71,7	7,8
Soome	5 729,4	48,6	-11,3	Soome	1 454,7	19,1	12,4
Rootsi	927,4	7,9	4,3	Läti	478,4	6,3	22,6
Saksamaa	418,5	3,5	-12,1	Saksamaa	415,6	5,5	-31,0
Läti	416,3	3,5	-7,4	Rootsi	375,1	4,9	-6,5
SRÜ	1 966,9	16,7	2,1	SRÜ	665,1	8,7	-30,3
Venemaa	1 821,9	15,5	0,8	Venemaa	504,8	6,6	-33,0
Ukraina	103,5	0,9	12,3	Ukraina	112,4	1,5	7,1
Ülejäänud riigid	849,8	7,2	1,3	Ülejäänud riigid	1 487,9	19,5	21,4
Norra	304,5	2,6	-3,8	Egiptus	481,2	6,3	36,1
USA	224,9	1,9	-8,6	USA	236,6	3,1	28,9
Jaapan	47,2	0,4	41,2	Türgi	181,4	2,4	72,7
Eksport kokku	11 791,7	100,0	-7,1	Import kokku	7 617,7	100,0	4,8

Tulu

Välismaiste investeerijate Eestisse tehtud investeringute (eelkõige otseinvesteringute) edukusest annab tunnistust 2007. aastal saavutatud tulu netoväljavoolu rekordtase. See suurenes aastaga kolmveerandi võrra ja ulatus 18 mld kroonini ehk 7,4%ni SKP suhtes (vt tabel 1.19).

Tabel 1.19. Tulu

	Sissevool		Väljavool		Saldo	
	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
1998	1 871,8	17,4	3 035,8	-15,8	-1 164,0	-42,1
1999	1 964,3	4,9	3 470,1	14,3	-1 505,8	29,4
2000	2 032,5	3,5	5 491,4	58,2	-3 458,9	129,7
2001	3 022,2	48,7	7 920,8	44,2	-4 898,6	41,6
2002	3 371,3	11,6	8 762,4	10,6	-5 391,1	10,1
2003	3 584,1	6,3	10 824,8	23,5	-7 240,7	34,3
2004	5 487,0	53,1	13 451,6	24,3	-7 964,6	10,0
2005	9 225,5	68,1	16 349,9	21,5	-7 124,4	-10,5
2006	13 551,5	46,9	24 319,7	48,7	-10 768,3	51,1
2007	17 288,6	27,6	35 277,3	45,1	-17 988,8	67,1

Tulukonto puudujäägi suurenemise tingis mitteresidentide tulu märgatavalt kiirem kasv võrreldes residentide välismaal teenitud tuluga. Tööjõutulu puhul oli tegemist netosisseveooluga, investeerimistulu puhul aga netoväljavooluga. Eesti maksebilansi tulukontot mõjutab oluliselt reinvesteeritud tulu, mis ei kuulu

Eestis maksustamisele. Reinvesteeritud tuluga ei kaasne reaalselt rahaliikumist. Reinvesteeritud tulu neto-väljavool kasvas aastaga 65% ning oli nii 2006. kui ka 2007. aastal ligilähedaset võrdne kogu tulukonto puudujäägiga (vt tabel 1.20). Jättes tulukontost välja reinvesteeritud tulu, oli tulu sisse- ja väljavool kahe viimase aasta jooksul sisuliselt võrdne.

Tabel 1.20. Tulu saldo struktuur (mln kr)

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Tööjõutulu	3 960,4	3 461,6	-36,8	-19,2	-12,6
Investeeringutulu	-14 728,6	-21 450,4	136,8	119,2	45,6
Tulu otseinvesteeringutelt	-13 619,3	-18 791,6	126,5	104,5	38,0
tulu aktsia- või osakapitalilt	-12 991,5	-17 709,0	120,6	98,4	36,3
reinvesteeritud tulu	-10 802,9	-17 852,1	100,3	99,2	65,3
dividendid	-2 188,6	143,1	20,3	-0,8	-106,5
tulu võlgadelt (intressid)	-627,8	-1 082,6	5,8	6,0	72,4
Tulu portfelliinvesteeringutelt	817,9	461,2	-7,6	-2,6	-43,6
Tulu muudelt investeeringutelt	-1 927,2	-3 120,0	17,9	17,3	61,9
Tulukonto kokku	-10 768,2	-17 988,8	100,0	100,0	67,1

Kui aastatel 2004–2006 kasvas **tulu sissevool** aastaga keskmiselt poole võrra, siis 2007. aastal kasvu-tempo aeglustus ning tulu sissevool suurenes enam kui veerandi võrra (vt tabel 1.21). Sellele vaatamata oli tulu sissevool rekordiline, moodustades 17,3 mld krooni. Tulu sissevoolus vähenes nii suhteliselt kui ka absoluutselt tööjõutulu osa, mille üks põhjusi on asjaolu, et pikemat aega (üle ühe aasta) välismaal töötanud isikud muutuvad töökohamaa residentideks ning nende rahaülekanded kodumaale kajastuvad maksebilansis jooksevülekannete all. Tööjõutulu hõlmas tulu sissevoolust üle neljandiku ehk 4,5 mld krooni. Eesti residentid töötasid peamiselt Soomes (ligi 40% tööjõutulu sissevoolust), Ühendkuningriigis (17%), Iirimaa (10%), Rootsis ja Lätis.

Tabel 1.21. Tulu sissevool Eestisse

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Tööjõutulu	4 877,7	4 527,8	36,0	26,2	-7,2
Investeeringutulu	8 673,8	12 760,8	64,0	73,8	47,1
Tulu otseinvesteeringutelt	5 659,6	7 366,9	41,8	42,6	30,2
tulu aktsia- või osakapitalilt	5 310,1	6 629,3	39,2	38,3	24,8
reinvesteeritud tulu	4 845,1	3 252,2	35,8	18,8	-32,9
dividendid	465,0	3 377,1	3,4	19,5	626,3
tulu võlgadelt (intressid)	349,5	737,7	2,6	4,3	111,1
Tulu portfelliinvesteeringutelt	1 921,5	2 994,9	14,2	17,3	55,9
Tulu muudelt investeeringutelt	1 092,7	2 399,0	8,1	13,9	119,5
Tulukonto kokku	13 551,5	17 288,6	100,0	100,0	27,6

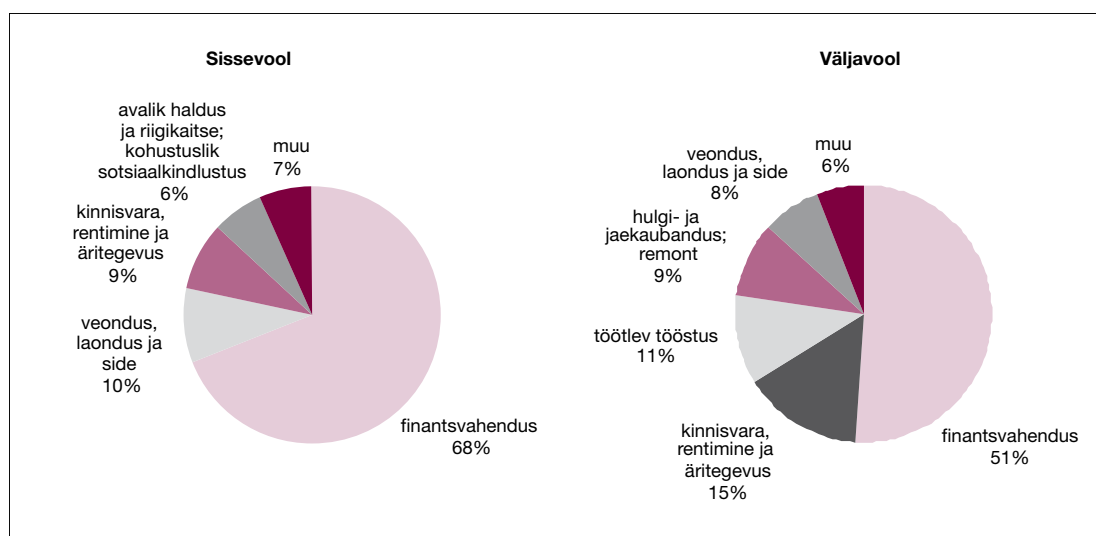
Residentide investeeringutulu välismaistelt investeeringutelt suurenes ligi poole võrra. Otseinvesteeringutulu hõlmas investeeringutest 58% ning tulu portfelli- ja muude investeeringutelt vastavalt 23% ja 19%. Võrreldes 2006. aastaga muutus oluliselt otseinvesteeringutulu struktuur – ulatusliku dividendide väljavõtmise tulemusena suurenes dividendide ja langes reinvesteeritud tulu osakaal otseinvesteeringutulus. Keskmisest märksa kiiremini kasvas tulu residentide portfelli- ja muudelt investeeringutelt. Tulu sissevoolust 88% oli seotud ELi riikidega (vt tabel 1.22). 69% investeeringutulu sissevoolust teenisid finantsvahen-

Tabel 1.22. Tulu riikide ühenduste järgi 2007. aastal

	Sissevool				Väljavool		
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006		Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2007/2006
EL-27	15 238,9	88,1	23,1	EL-27	31 769,5	90,1	45,2
Soome	3 528,4	20,4	36,2	Rootsi	16 506,4	46,8	56,1
Läti	2 871,9	16,6	67,2	Soome	7 500,0	21,3	25,0
Leedu	2 361,4	13,7	-16,2	Ühendkuningriik	1 913,0	5,4	18,6
Ühendkuningriik	1 627,7	9,4	41,7	Saksamaa	1 385,8	3,9	355,2
Saksamaa	1 114,3	6,4	45,3	Holland	1 044,8	3,0	170,4
SRÜ	933,8	5,4	351,0	SRÜ	668,3	1,9	-12,2
Venemaa	820,8	4,7	425,5	Venemaa	542,4	1,5	-12,2
Valgevene	63,8	0,4	291,5	Ukraina	107,2	0,3	-9,7
Ülejäänud riigid	1 115,9	6,5	15,8	Ülejäänud riigid	2 839,6	8,0	69,3
Ameerika Ühendriigid	495,0	2,9	18,6	Ameerika Ühendriigid	944,0	2,7	122,9
<i>offshore</i> -piirkonnad	244	1,4	4,7	<i>offshore</i> -piirkonnad	590,8	1,7	66,8
Norra	212,6	1,2	-7,2	Norra	517,9	1,5	84,2
Tulu sissevool kokku	17 288,6	100,0	27,6	Tulu väljavool kokku	35 277,3	100,0	45,1

duse investorid, mõningal määral ka veonduse, laonduse ja side (10%), kinnisvara, rentimise ja äritegevuse (9%) ning avaliku sektori investorid (6%; vt joonis 1.5).

Tulu väljavool suurenes 2007. aastal 45% võrra ja moodustas 35,3 mld krooni (vt tabel 1.23). Tööjõutulu hõlmas tulu väljavoolust vaid 3%. Mitteresidentide Eestis teenitud investeerimistulust hõlmas otseinvesteeringutulu 76%, portfelliinvesteeringutulu 8% ja muu investeeringutulu 16%. Kaht viimatimainitud liiki tulu väljavool kahekordistus aastaga. Juba teist aastat järjest koosnes mitteresidentide otseinvesteeringutulu 80% ulatuses reinvesteeringutulust. 90% tulust suundus ELi liikmesriikidesse, kusjuures 47% tulust teenisid Rootsi ja 21% Soome investorid (vt tabel 1.22). Pool mitteresidentide investeerimistulust teeniti finantsvahendusest, 15% kinnisvara, rentimise ja äritegevuse valdkonnast, 11% töötlevast tööstusest ning 9% hulgi- ja jaekaubandusest (vt joonis 1.5).

Joonis 1.5. Investeerimistulu sisse- ja väljavool tegevusalati 2007. aastal

Tabel 1.23. Tulu väljavool Eestist

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
Tööjõutulu	917,3	1 066,1	3,8	3,0	16,2
Investeeringutulu	23 402,4	34 211,2	96,2	97,0	46,2
Tulu otseinvesteeringutelt	19 278,9	26 158,5	79,3	74,2	35,7
tulu aktsia- või osakapitalilt	18 301,6	24 338,2	75,3	69,0	33,0
reinvesteeringutelt	15 648,0	21 104,3	64,3	59,8	34,9
dividendid	2 653,6	3 234,0	10,9	9,2	21,9
tulu võlgadelt (intressid)	977,3	1 820,3	4,0	5,2	86,3
Tulu portfelliinvesteeringutelt	1 103,6	2 533,7	4,5	7,2	129,6
Tulu muudelt investeeringutelt	3 019,9	5 519,0	12,4	15,6	82,8
Tulukonto kokku	24 319,8	35 277,3	100,0	100,0	45,1

Jooksev- ja kapitaliülekanded²

Jooksevülekannete konto ülejääk suurenes 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes ligi kolm korda ja moodustas 1,8 mld krooni (vt tabel 1.24). Selle põhjuseks oli laekunud jooksevülekannete märksa kiirem kasv võrreldes lähetatud jooksevülekannete mahu suurenemisega. Jooksevülekannete sissevool suurenes ligi neljandiku võrra ja ulatus 8 mld kroonini. Sellest 36% moodustasid valitsemissektori kaudu Eesti majandusse laekunud, peamiselt Euroopa Liidu struktuurifondide eraldistest ning mitmesugustest riigieelarvesse laekuvatest maksudest koosnevad summad. Muude sektorite jooksevülekannete sissevool kasvas aastaga ligi poole võrra ja ulatus 5,2 mld kroonini. Sellest 70% laekus Euroopa Liidust (põllumajandussubsiidiumid Euroopa Komisjonilt, ülekanded USAst, Venemaalt, Saksamaalt ja Soomest). Jooksevülekannete väljavool kasvas 7% ja ulatus 6,2 mld kroonini. Sellest ligi 60% olid valitsemissektori maksed ELi eelarvesse ning käibemaksutagastused. Muude sektorite ülekandeid tehti samuti peamiselt Euroopa Liidu suunas (Soome, Saksamaale, Ühendkuningriiki ja Rootsi).

Tabel 1.24. Jooksev- ja kapitaliülekanded riikide ühenduste järgi

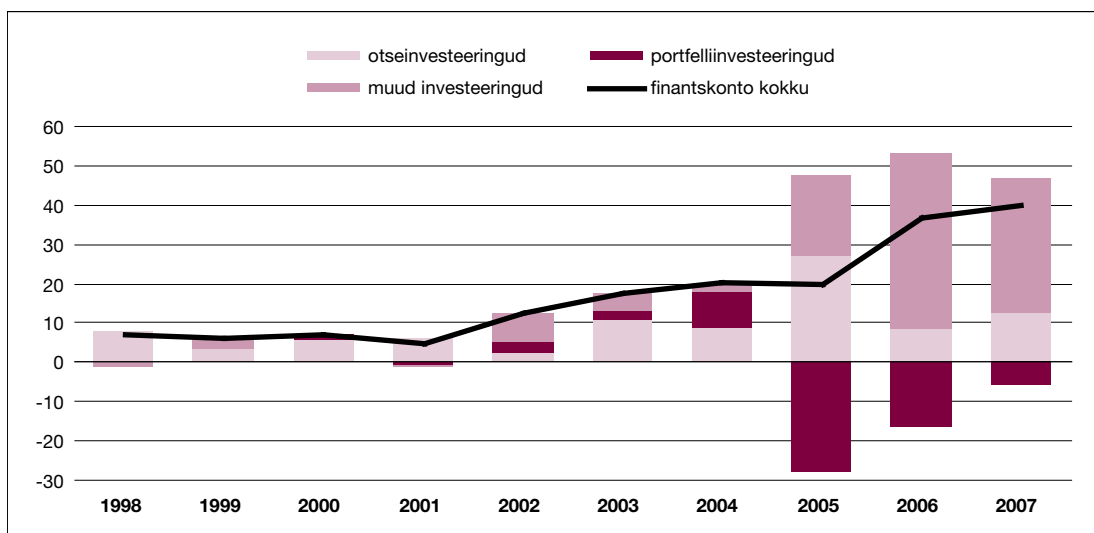
	Saadud (mln kr)		Makstud (mln kr)		Saldo (mln kr)	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Jooksevülekanded	6 503,2	8 018,3	5 806,9	6 232,9	696,3	1 785,4
valitsemissektor	2 985,7	2 859,7	3 221,3	3 637,3	-235,6	-777,5
EL-27	2 799,7	2 473,8	3 166,5	3 536,0	-366,8	-1 062,2
SRÜ	64,9	80,9	6,1	7,9	58,8	73,0
ülejäädud riigid	121,1	305,0	48,7	93,3	72,5	211,7
muud sektorid	3 517,5	5 158,6	2 585,6	2 595,7	931,8	2 562,9
EL-27	2 401,0	3 633,1	2 116,8	2 158,5	284,2	1 474,6
SRÜ	625,1	601,1	144,1	163,2	481,0	437,8
ülejäädud riigid	491,3	924,4	324,7	273,9	166,7	650,5
Kapitaliülekanded	2 275,8	2 918,3	171,8	296,2	2 104,0	2 622,0
valitsemissektor	1 563,9	1 827,7	0,8	0,8	1 563,1	1 826,9
muud sektorid	711,8	1 090,6	170,9	295,5	540,9	795,1

² Kuigi kapitaliülekanded kuuluvad Rahvusvahelise Valuutafondi metoodika kohaselt kapitali- ja finantskonto koosseisu, on neid käesolevas analüüsis käsitletud koos jooksevülekannetega. Euroopa Liidu struktuurifondidest Eestile osutatud välisabi jaotamine jooksev- ja kapitaliülekanneteks ei ole selgelt eristatav ja tugineb seetõttu Rahandusministeeriumi, Põllumajandusministeeriumi ning Eesti Panga ekspertide hinnangutele (vastavalt struktuurifondide sihtotstarbele).

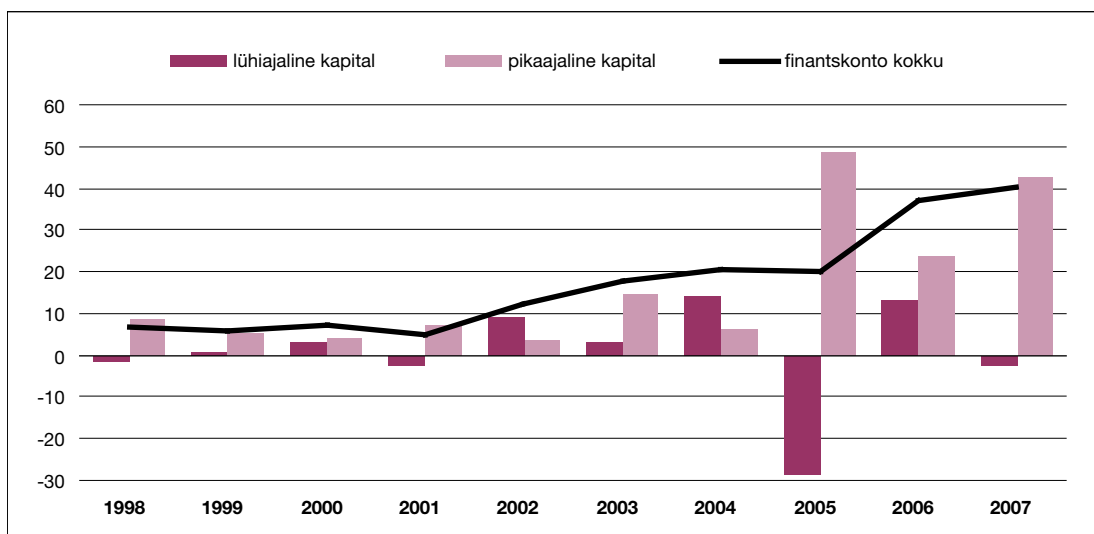
Kapitaliülekannete ülejääk suurenes aastaga 25% ja oli 2,6 mld krooni. Eestisse tehtud kapitaliülekanded koosnesid põhiliselt Euroopa Liidu struktuurifondide toetustest valitsemissektorile mitmesuguste infrastruktuuriobjektide rajamiseks ja investeeringuteks.

FINANTSKONTO

Finantskonto³ ülejääk moodustas rekordilised 40,1 mld krooni. Kapitali intensiivne sissevool toimus põhiliselt muu investeeringukapitalina krediidiasutuste vahendusel ning otseinvesteeringutena. Finantskonto struktuurist annavad liikide ja tähtaegade järgi ülevaate joonised 1.6 ja 1.7.

Joonis 1.6. Välisinvesteeringukapitali voogude struktuur (mld kr)

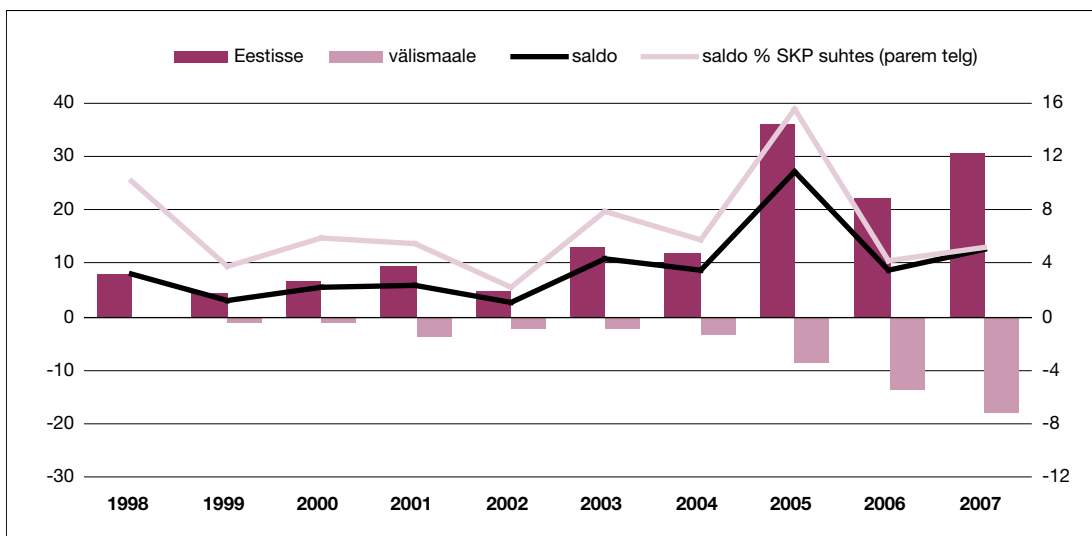

Joonis 1.7. Finantskonto tähtajaline struktuur (mld kr)

³ Reservarata.

Otseinvesteeringud

Otseinvesteeringute saldo kujunes 2007. aastal 12,7 mld krooni ulatuses positiivseks, hõlmates ligi kolmandiku finantskonto ülejäägist. Mitteresidendid investeerisid Eestisse 30,7 mld krooni ja Eesti otseinvesteeringud välismaal kasvasid 18 mld krooni võrra (vt joonis 1.8).

Joonis 1.8. Otseinvesteeringud (mld kr)

Eestisse tehtud otseinvesteeringute sissevool suurenes aastaga enam kui kolmandiku võrra. Kahe viimase aasta jooksul on otseinvesteeringute sissevoolu struktuur olnud stabiilne, andes tunnistust Eesti majanduse edukusest. Eesti soodne investeerimiskeskond, mis vabastab maksustamisest reinvesteeritud tulu, motiveerib välisinvestorid reinvesteerima oma otseinvesteeringutelt saadud tulu. Selle tulemusena küündis reinvesteeritud tulu osakaal nendel aastatel ligi 70%ni sissetulnud otseinvesteeringute mahust ning oli 2007. aastal 21,1 mld krooni. Rohkem kui poole jaotamata kasumist moodustas krediidiasutuste kasum ning 14–16% töötleva tööstuse, kinnisvara, rentimise ja äritegevuse ning hulgi- ja jaekaubandusettevõtete kasum. Aktsiakapitaliinvesteeringud hõlmasid otseinvesteeringutest vaid 14% ning muu kapital ligi kuuendiku. Võrreldes eelmise aastaga suurenesid laenuõuded välismaiste otseinvesteeringute suhtes 1,5 korda ning laenukohustused kolmandiku võrra (vt tabelid 1.25 ja 1.26).

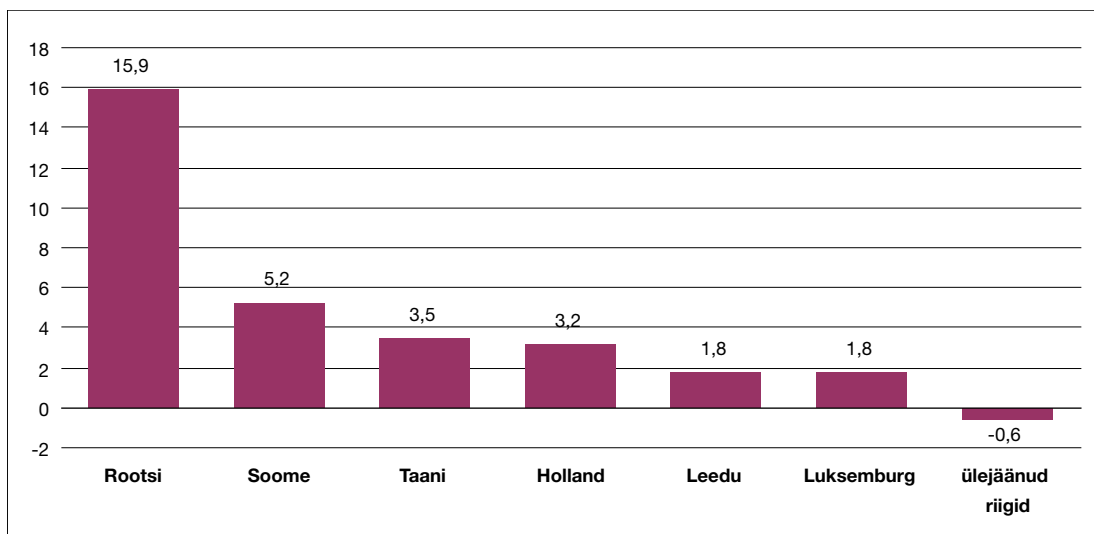
Suuremad otseinvesteeringud pärinesid tavapäraselt Rootsist (52%), Soomest (17%), Hollandist ja Taanist (11%) ning väiksemas mahus Leedust, Luksemburgist ja Küprosel (vt joonis 1.9). Üle poole (56%) otseinvesteeringutest tehti finantsvahendusse, ligi kuuendik hulgi- ja jaekaubandusse, samuti kinnisvara, rentimise ja äritegevuse valdkonda ning kümnendik töötlevasse tööstusse (vt joonis 1.10). Otseinvesteeringud Euroopa Liidu liikmesriikidest olid mahult võrdsed otseinvesteeringute kogusaldoga (vt tabel 1.27).

Tabel 1.25. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur

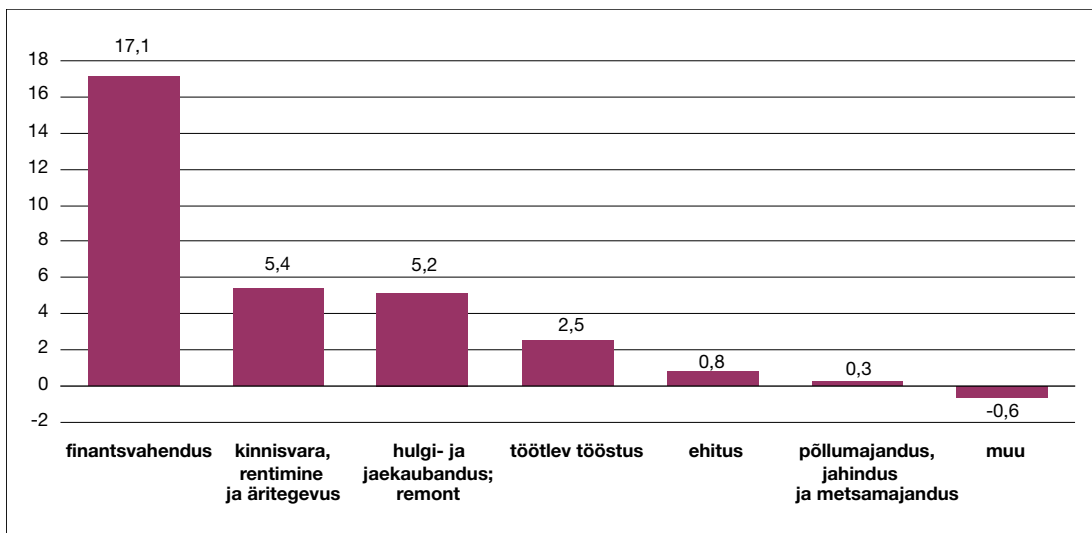
	Aksia- või osakapital		Reinvesteeritud tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud Eestisse kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
					Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)		
1998	5 661,9	70,1	389,4	4,8	-203,8	-2,5	2 223,9	27,6	8 071,3	100,0
1999	2 551,8	57,4	721,8	16,2	-265,0	-6,0	1 439,2	32,4	4 447,8	100,0
2000	3 925,2	59,1	1 815,2	27,3	-397,2	-6,0	1 301,3	19,6	6 644,5	100,0
2001	3 641,4	38,6	3 878,9	41,1	-950,7	-10,1	2 860,3	30,3	9 429,9	100,0
2002	821,0	17,1	3 370,3	70,2	-772,5	-16,1	1 381,5	28,8	4 800,3	100,0
2003	5 329,9	41,4	6 406,7	49,8	-1 334,0	-10,4	2 462,7	19,1	12 865,3	100,0
2004	4 638,6	38,5	7 982,1	66,2	-1 454,0	-12,1	894,2	7,4	12 060,9	100,0
2005	27 979,5	77,7	8 885,8	24,7	-2 014,0	-5,6	1 169,9	3,2	36 021,2	100,0
2006	2 241,5	10,0	15 648,0	69,9	-4 463,9	-19,9	8 975,9	40,1	22 401,5	100,0
2007	4 246,7	13,8	21 104,3	68,7	-6 388,8	-20,8	11 739,8	38,2	30 702,1	100,0

Tabel 1.26. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise otseinvesteeriija suhtes (mln kr)

	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagastamine	Andmine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine
2003	408,4	246,4	1 010,7	498,7	5 155,6	2 667,1	3 020,9	3 726,9
2004	492,7	371,2	1 774,1	862,1	4 601,5	4 882,2	3 024,5	2 197,2
2005	1 274,3	502,5	2 290,6	1 413,4	7 889,0	6 972,1	5 011,4	4 575,5
2006	2 120,5	609,3	3 723,7	2 589,2	13 317,0	6 139,9	4 119,0	3 393,4
2007	3 783,9	1 231,2	7 923,7	3 890,1	18 030,7	9 142,0	8 138,6	6 368,5

Joonis 1.9. Eestisse tehtud otseinvesteeringud riigiti 2007. aastal (mld kr)

Joonis 1.10. Eestisse tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2007. aastal (mld kr)

Tabel 1.27. Otseinvesteeringud Eestisse riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	22 017,1	30 736,5	98,3	100,1	39,6
SRÜ	926,4	-172,0	4,1	-0,6	-118,6
Ülejäänud riigid	-541,9	137,5	-2,4	0,4	-125,4
Kokku	22 401,5	30 702,1	100,0	100,0	37,1

Otseinvesteeringud välismaale ületasid aastatagust mahtu rohkem kui 30% võrra ja moodustasid rekordilised 18 mld krooni (vt tabel 1.28). Otseinvesteeringute väljavool on olnud viimase kolme aasta jooksul intensiivne ning mahult üks suuremaid Eestiga koos Euroopa Liitu astunud üheksa riigi võrdluses (arvestatuna ühe inimese kohta). Erinevalt Eestisse tehtud otseinvesteeringutest, millest põhiosa viimastel aastatel on hõlmanud jaotamata kasum, olid 2007. aastal residentide välismaistes otseinvesteeringutes ülekaalus investeeringud aktsia- või osakapitali. Need suurenesid aastaga ligi kaks korda ja hõlmasid otseinvesteeringute kogumahust 57%. Kuna residentid võtsid 2007. aastal oma välismaistelt investeeringutelt välja märkimisväärses mahus dividende, vähenes otseinvesteeringute struktuuris reinvesteeringut kasumi osakaal 18%ni. Muu otseinvesteeringukapital hõlmas otseinvesteeringute väljavoolust neljandiku. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaiste tütar- ja sidusettevõtjate suhtes kasvasid mõnevõrra (vt tabel 1.29).

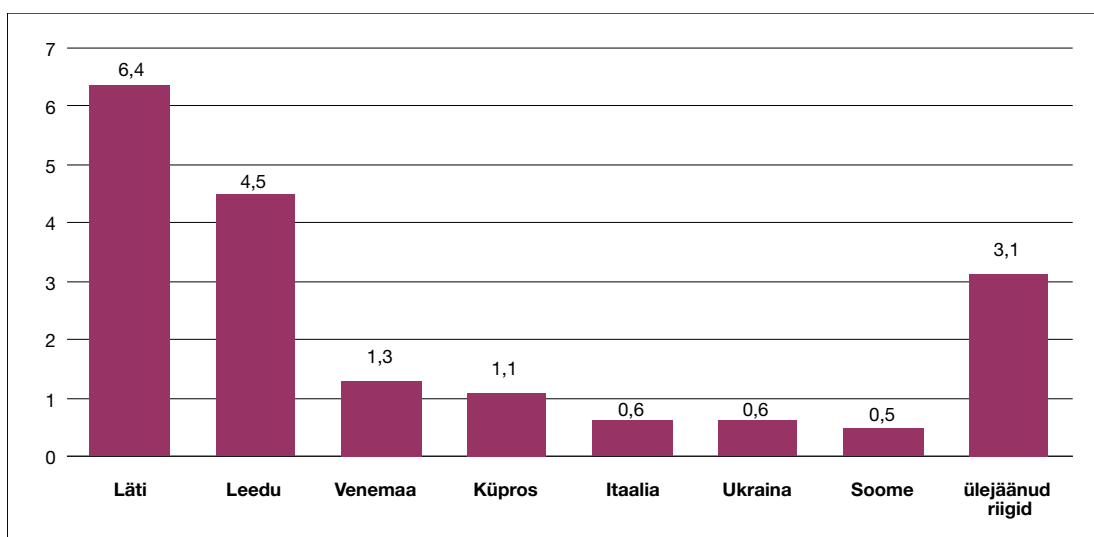
Eesti otseinvesteeringute eelistatumad investeeringumaad olid lõunapoolsed naaberriigid Läti ja Leedu, kuhu suunati vastavalt 35% ja 25% otseinvesteeringutest (vt joonis 1.11). Väiksemas mahus investeeriti veel Venemaale, Küprosele ja Itaaliasse. Enim investeerisid välismaale finantsvahenduse ning kinnisvara, rentimise ja äritegevuse investorid (vastavalt 49% ja 29% väljavoolust; vt joonis 1.12). Riikide ühenduste loikes tehti pisut üle 80% otseinvesteeringutest Euroopa Liitu (vt tabel 1.30). Otseinvesteeringud SRÜsse suurenesid ligi kolm korda ja hõlmasid investeeringute kogumahust 13%. Eelkõige kasvasid otseinvesteeringud Venemaale, väiksemas mahus Ukrainasse.

Tabel 1.28. Välismaale tehtud otseinvesteeringute struktuur

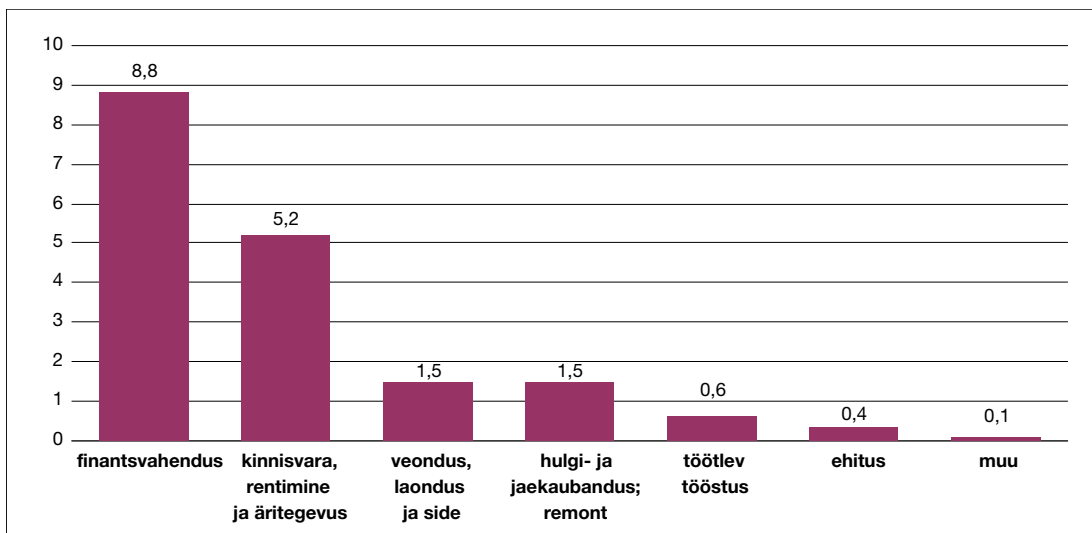
	Aktsia- või osakapital		Reinvesteeritud tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud välismaal kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
					Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)		
1998	-472,7	577,7	-2,8	3,4	386,6	-472,5	7,0	-8,6	-81,8	100,0
1999	-525,7	42,4	-115,8	9,3	-641,3	51,7	42,9	-3,5	-1 239,8	100,0
2000	-579,6	55,5	-65,9	6,3	-481,0	46,1	83,1	-8,0	-1 043,4	100,0
2001	-1 897,1	53,8	-305,2	8,7	-1 242,7	35,2	-83,0	2,4	-3 528,1	100,0
2002	-903,9	41,3	-665,5	30,4	-727,2	33,2	108,0	-4,9	-2 188,6	100,0
2003	-1 060,0	49,3	-741,4	34,5	-645,8	30,0	297,9	-13,9	-2 149,2	100,0
2004	-2 175,2	64,2	-919,6	27,1	-434,2	12,8	140,3	-4,1	-3 388,6	100,0
2005	-5 155,3	59,3	-2 694,6	31,0	-1 141,6	13,1	292,0	-3,4	-8 699,5	100,0
2006	-5 895,1	42,6	-4 845,1	35,0	-3 844,3	27,8	760,3	-5,5	-13 824,1	100,0
2007	-10 334,3	57,3	-3 252,2	18,0	-5 926,8	32,9	1 480,3	-8,2	-18 033,0	100,0

Tabel 1.29. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise tütar-/sidusettevõtja suhtes (mln kr)

	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagastamine	Andmine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine
2003	1 107,1	716,6	472,1	503,8	4,0	11,6	84,2	98,8
2004	934,8	1 232,5	952,4	368,9	17,9	61,2	27,9	37,1
2005	2 141,8	1 488,6	1 710,6	1 107,4	109,6	60,7	104,9	25,0
2006	5 395,8	2 372,4	1 563,4	1 626,1	118,6	112,7	147,0	20,5
2007	6 448,4	2 037,4	2 059,3	1 418,0	100,4	114,6	1 670,4	109,3

Joonis 1.11. Välismaale tehtud otseinvesteeringud riigiti 2007. aastal (mld kr)

Joonis 1.12. Välismaale tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2007. aastal (mld kr)

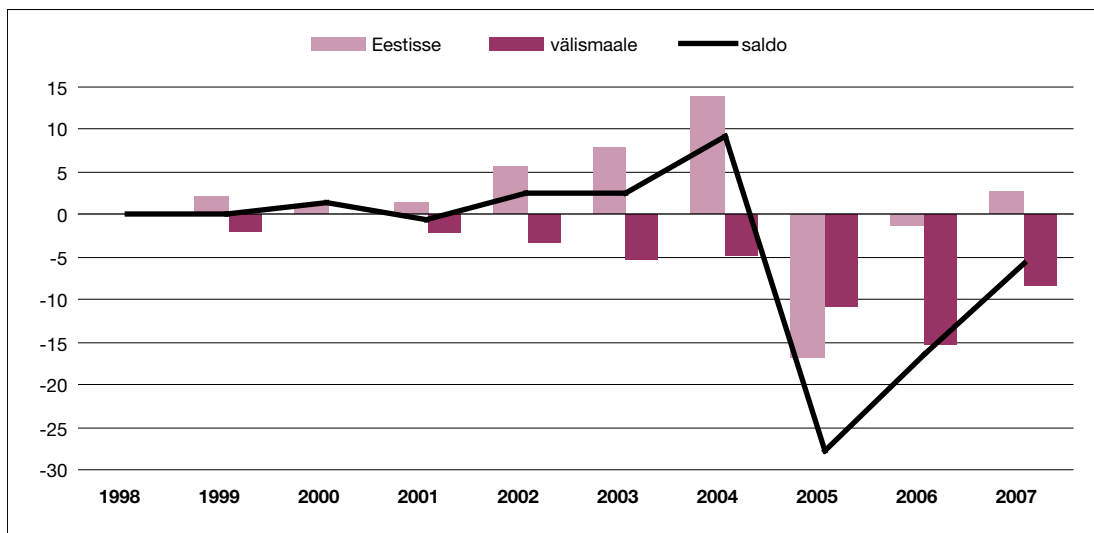
Tabel 1.30. Otseinvesteeringud välismaale riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2006	2007	2006	2007	2007/2006
EL-27	-12 753,9	-14 763,2	92,3	81,9	15,8
SRÜ	-878,5	-2 275,3	6,4	12,6	159,0
Ülejäänud riigid	-191,7	-994,5	1,4	5,5	418,7
Kokku	-13 824,1	-18 033,0	100,0	100,0	30,4

Portfelliinvesteeringud

Portfelliinvesteeringute netoväljavool oli 2007. aastal 5,8 mld krooni, mis tulenes peamiselt valitsemis-sektori investeeringutest võlaväärtpaberitesse ning muu sektori ettevõtete investeeringutest omandiväärtpaberitesse (vt joonis 1.13 ja tabel 1.31).

Portfelliinvesteeringute kohustused suurenesid 2007. aastal 2,7 mld krooni võrra (vt tabel 1.32). Kui omandiväärtpaberite kohustused kasvasid 3,2 mld krooni võrra, siis võlaväärtpaberite kohustused vähenesid ligi 500 mln krooni võrra. Omandiväärtpaberite puhul tehti tehinguid peamiselt muu sektori ettevõtetega, eelkõige investeerimisfondidega. Võlaväärtpaberite kohustuste vähenemine tulenes võla-kirjakohustuste kahanemisest, mis lisaks valitsemissektorile puudutas ka krediidasutusi. Riigiti suurenesid portfelliinvesteeringute kohustused peamiselt Euroopa Liidu riikide, eelkõige Soome, Leedu, Poola ja Austria ees (vt joonis 1.14 ja tabel 1.33).

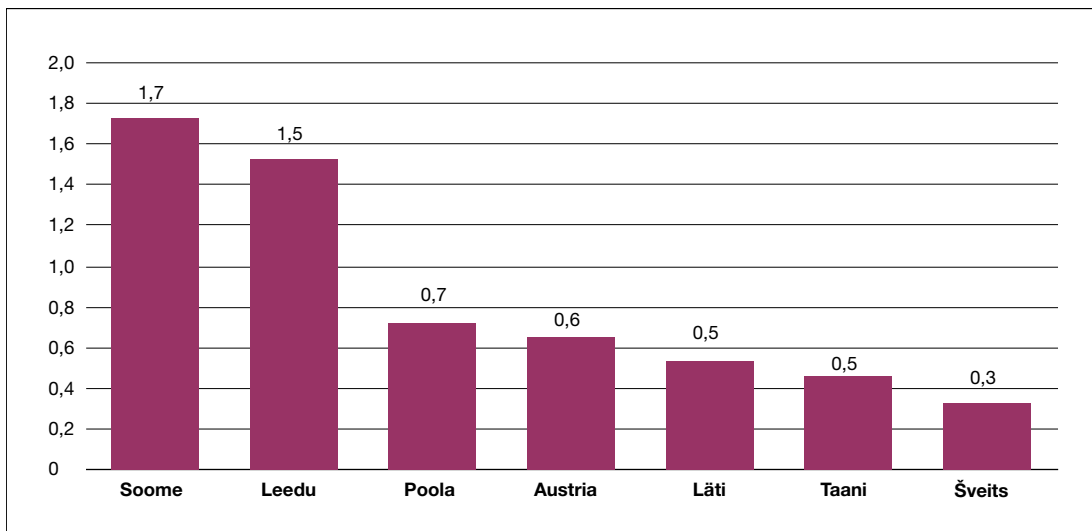
Joonis 1.13. Portfelliinvesteeringud (mld kr)

Tabel 1.31. Portfelliinvesteeringud väärtpaperi liigi ja majandussektori järgi (mln kr)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Omandiväärtpaperid	-4 567,7	-7 597,2	3 730,3	3 215,7	-837,4	-4 381,5
keskpank	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
valitsemissektor	-167,2	-111,2	0,0	0,0	-167,2	-111,2
krediitiasutused	-6,1	68,6	25,2	21,7	19,1	90,3
muud sektorid	-4 394,4	-7 554,7	3 705,1	3 193,9	-689,3	-4 360,8
Võlaväärtpaperid	-10 637,5	-886,7	-5 001,6	-491,9	-15 639,1	-1 378,6
keskpank	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
valitsemissektor	-5 675,8	-3 510,6	856,0	-1 026,6	-4 819,8	-4 537,2
krediitiasutused	-2 676,9	1 985,6	-5 506,7	-515,4	-8 183,6	1 470,2
muud sektorid	-2 284,7	638,1	-350,9	1 050,1	-2 635,6	1 688,2
Kokku	-15 205,2	-8 483,9	-1 271,3	2 723,8	-16 476,5	-5 760,1

Tabel 1.32. Portfelliinvesteeringute kohustuste struktuur

	Omandiväärtpaperid		Võlaväärtpaperid		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1998	401,1	383,8	-296,6	-283,8	104,5	100,0
1999	3 292,3	160,5	-1 241,4	-60,5	2 050,9	100,0
2000	-538,8	-42,6	1 803,2	142,6	1 264,4	100,0
2001	568,4	39,6	866,8	60,4	1 435,2	100,0
2002	912,2	16,2	4 713,1	83,8	5 625,3	100,0
2003	1 527,0	19,6	6 256,2	80,4	7 783,2	100,0
2004	2 205,2	15,9	11 673,0	84,1	13 878,2	100,0
2005	-16 352,3	96,9	-517,8	3,1	-16 870,0	100,0
2006	3 730,3	-293,4	-5 001,6	393,4	-1 271,3	100,0
2007	3 215,7	118,1	-491,9	-18,1	2 723,8	100,0

Joonis 1.14. Portfelliinvesteeringute kohustuste kasv riigiti 2007. aastal (mld kr)

Tabel 1.33. Portfelliinvesteeringute struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
EL-27	-12 500,8	-8 374,6	-2 892,8	2 342,7	82,2	98,7	227,5	86,0
SRÜ	-1 117,1	-1 565,2	230,2	22,6	7,3	18,4	-18,1	0,8
Ülejäänud riigid	-1 587,3	1 455,9	1 391,3	358,5	10,4	-17,2	-109,4	13,2
Kokku	-15 205,2	-8 483,9	-1 271,3	2 723,8	100,0	100,0	100,0	100,0

Portfelliinvesteeringute nõuded kasvasid aasta jooksul 8,5 mld krooni võrra, kusjuures investeeringud omandiväärtpaberitesse suurenesid 7,6 mld krooni (vt tabel 1.34). Võlaväärtpaberite nõuded kasvasid vaadeldaval perioodil ligi 900 mln krooni võrra. Kõige aktiivsemalt investeerisid mitteresidentide emiteeritud omandiväärtpaberitesse muu sektori ettevõtted, kogusummas 7,6 mld krooni. Võlaväärtpaberitesse investeeris enim aga valitsemisector 3,5 mld krooniga, millest investeeringud võlakirjadesse moodustasid 531 mln krooni ning investeeringud rahaturuinstrumentidesse 3 mld krooni. Kokkuvõttes investeeringud võlakirjadesse vähenesid. Riigiti suundusid portfelliinvesteeringud peamiselt Soome, Austriasse, Luksemburgi ja Prantsusmaale (vt joonis 1.15).

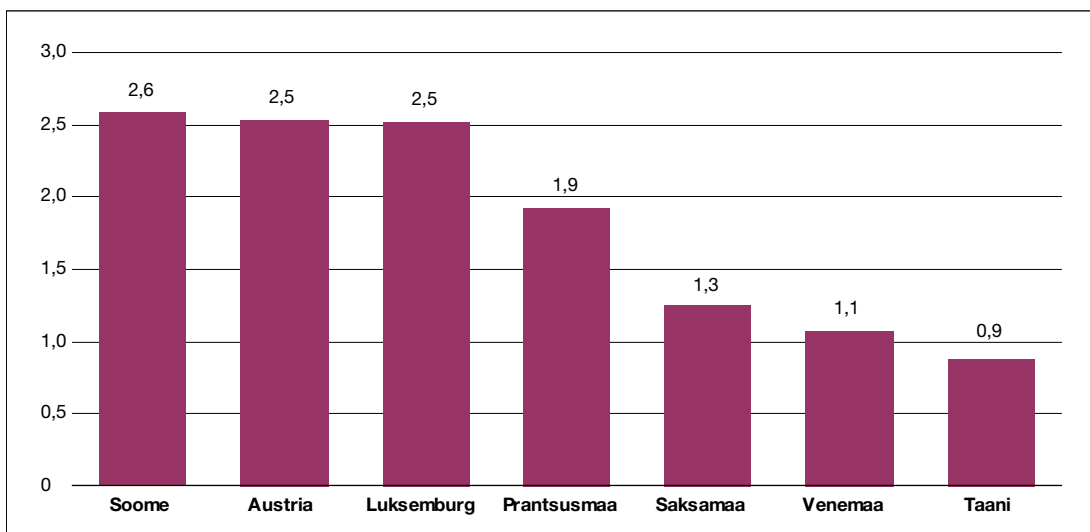
Muud investeeringud

Muude investeeringute netosissevool ulatus 2007. aastal 34 mld kroonini, kusjuures muude investeeringute kohustused kasvasid 56,6 mld krooni (vt joonis 1.16). Netosissevool hõlmas peamiselt pikaajalist kapitali (vt tabel 1.35).

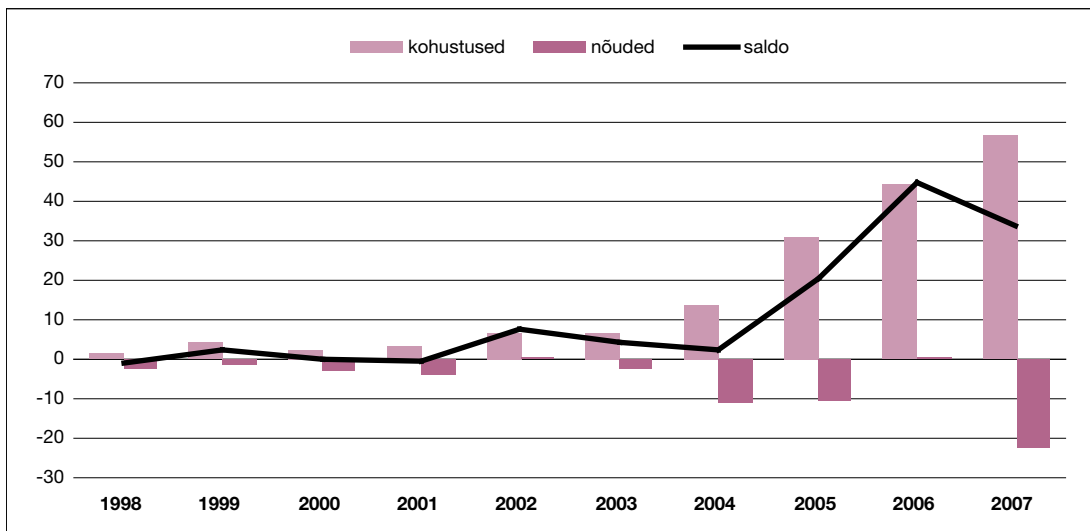
Muude investeeringute kohustused kasvasid aasta jooksul 56,6 mld krooni võrra, kusjuures põhiliselt suurenesid laenud ja hoiused (vt tabel 1.36). Kui hoiused moodustasid muude investeeringute kohustustest 33%, siis laenude osatähtsus oli 67%. Kohustused nii lühi- kui ka pikaajalise kapitali vormis suurenesid institutsioonide lõikes enim krediitiasutustel ning muu sektori ettevõtetel (vastavalt 51,8 mld ja 4,1 mld krooni võrra). Riikide lõikes kasvasid muu investeeringukapitali kohustused enim Rootsi ees (28 mld krooni võrra), millele järgnesid Soome ja Taani vastavalt 8,8 ja 8,4 mld krooniga (vt joonis 1.17 ja tabel 1.37).

Tabel 1.34. Portfelliinvesteeringute nõuete struktuur

	Omandiväärtpaberid		Võlaväärtpaberid		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1998	500,8	-391,6	-628,7	491,6	-127,9	100,0
1999	187,0	-9,9	-2 081,9	109,9	-1 894,9	100,0
2000	53,3	34,8	99,8	65,2	153,1	100,0
2001	236,5	-11,3	-2 336,7	111,3	-2 100,2	100,0
2002	9,1	-0,3	-3 192,0	100,3	-3 182,9	100,0
2003	-1 028,9	19,2	-4 322,7	80,8	-5 351,6	100,0
2004	-2 893,5	60,6	-1 882,2	39,4	-4 775,7	100,0
2005	-4 848,9	44,8	-5 969,5	55,2	-10 818,4	100,0
2006	-4 567,7	30,0	-10 637,5	70,0	-15 205,2	100,0
2007	-7 597,2	89,5	-886,7	10,5	-8 483,9	100,0

Joonis 1.15. Portfelliinvesteeringute nõuete kasv riigiti 2007. aastal (mld kr)

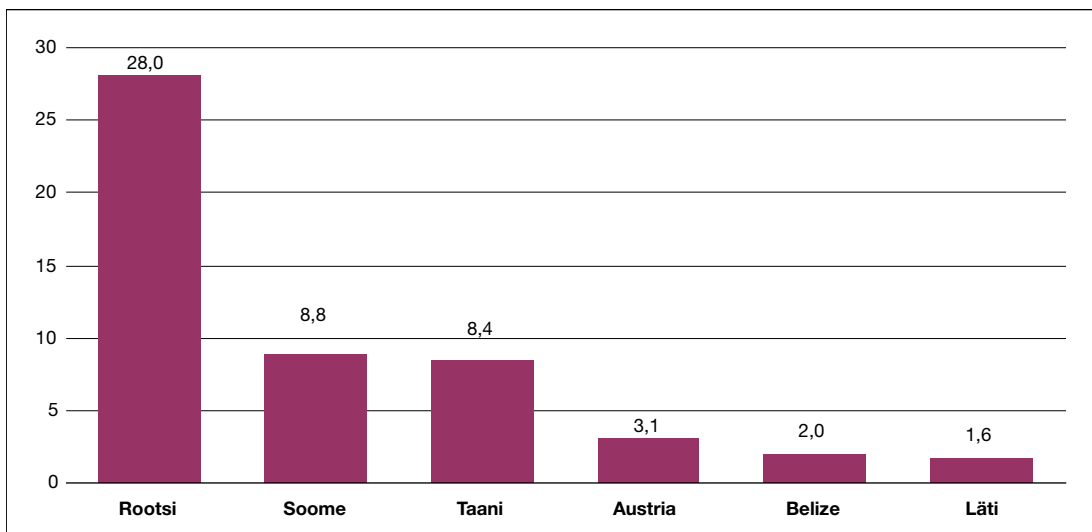
Joonis 1.16. Muud investeeringud (mld kr)

Tabel 1.35. Muud investeeringud tähtaja järgi (mln kr)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Pikaajaline kapital	-3 052,9	-2 509,3	17 979,7	32 455,1	14 926,8	29 945,8
keskpank	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1
valitsemissektor	-56,5	-97,1	-33,4	-230,9	-89,9	-328,0
krediitiasutused	-2 342,7	-1 279,4	8 900,2	31 057,7	6 557,5	29 778,3
muud sektorid	-653,9	-1 132,9	9 112,9	1 628,3	8 459,0	495,4
Lühiajaline kapital	3 328,4	-20 108,0	26 381,6	24 172,1	29 710,0	4 064,1
keskpank	0,0	0,0	377,8	951,7	377,8	951,7
valitsemissektor	428,5	38,2	-65,8	0,0	362,7	38,2
krediitiasutused	9 545,8	-16 382,9	16 651,6	20 754,4	26 197,4	4 371,5
muud sektorid	-6 645,9	-3 763,3	9 418,0	2 466,0	2 772,1	-1 297,3
Kokku	275,3	-22 617,5	44 361,5	56 627,1	44 636,8	34 009,6

Tabel 1.36. Muude investeeringute kohustuste struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoiused		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1998	-221,2	-16,3	290,0	21,3	365,5	26,9	924,2	68,0	1 358,5	100,0
1999	119,1	2,8	2 399,7	57,3	1 462,7	34,9	204,3	4,9	4 185,8	100,0
2000	1 080,9	41,6	-785,3	-30,2	1 955,4	75,3	345,6	13,3	2 596,6	100,0
2001	102,9	3,1	2 570,4	78,2	81,4	2,5	533,5	16,2	3 288,2	100,0
2002	781,1	11,6	1 963,3	29,2	3 763,5	55,9	225,4	3,3	6 733,3	100,0
2003	-115,7	-1,7	3 219,5	47,8	4 587,9	68,2	-960,3	-14,3	6 731,4	100,0
2004	625,2	4,6	4 564,6	33,3	8 804,7	64,2	-279,4	-2,0	13 715,1	100,0
2005	1 633,6	5,3	24 673,8	80,1	2 953,3	9,6	1 540,1	5,0	30 800,8	100,0
2006	3 185,6	7,2	19 231,2	43,4	21 081,1	47,5	863,7	1,9	44 361,5	100,0
2007	-284,0	-0,5	37 887,2	66,9	18 875,5	33,3	148,4	0,3	56 627,1	100,0

Joonis 1.17. Muude investeeringute kohustuste kasv riigiti 2007. aastal (mld kr)

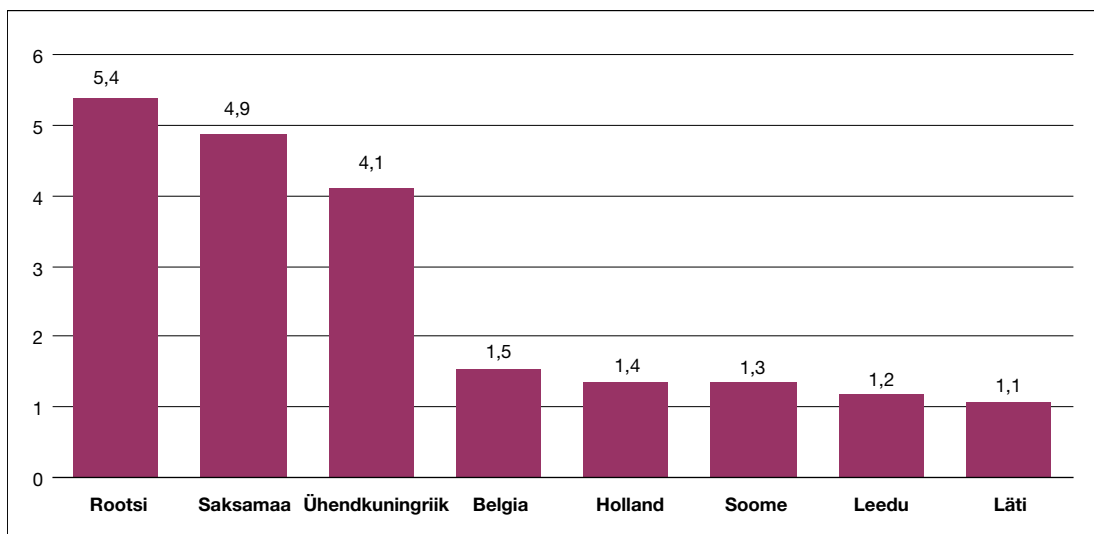
Tabel 1.37. Muude investeeringute struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
EL-27	6 472,1	-21 484,4	35 434,9	51 802,0	2 350,9	95,0	79,9	91,5
SRÜ	-2 836,6	-42,2	489,0	710,5	-1 030,4	0,2	1,1	1,3
Ülejäänud riigid	-3 360,2	-1 090,9	8 437,6	4 114,6	-1 220,6	4,8	19,0	7,3
Kokku	275,3	-22 617,5	44 361,5	56 627,1	100,0	100,0	100,0	100,0

Muude investeeringute nõuded suurenesid 2007. aastal 22,6 mld krooni võrra (vt tabel 1.38). See oli tingitud hoiuste ja laenuõuete 21,2 mld kroonisest kasvust. Kaubanduskrediidi ja muu kapitali nõuded kasvasid samal perioodil vastavalt ligi 800 mln ja 600 mln krooni võrra. Krediitiasutuste hoiuste nõuded suurenesid 8,3 mld ning laenuõuded 9 mld krooni võrra, sealhulgas lühiajalised laenuõuded 7,8 mld krooni võrra. Viimased on seotud pankade suhtes kehtiva kohustusliku reservi nõudega, mille kohaselt võib reservinõuet täita ka kiirelt realiseeritavates välisvarades. Riigiti suundus muu investeeringukapital peamiselt Rootsi, Saksamaale, Ühendkuningriiki ja Belgiasse (vt joonis 1.18). Laenukapitali nõuetest ja kohustustes annab täpsema ülevaate tabel 1.39.

Tabel 1.38. Muude investeeringute nõuete struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoiused		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1998	-993,7	40,1	-542,2	21,9	-1 049,9	42,3	105,6	-4,3	-2 480,2	100,0
1999	-401,8	24,3	-57,4	3,5	-887,9	53,8	-304,1	18,4	-1 651,2	100,0
2000	-78,0	3,0	-2 814,0	106,7	-103,0	3,9	356,7	-13,5	-2 638,3	100,0
2001	-584,8	15,7	-2 278,9	61,3	-738,0	19,9	-115,0	3,1	-3 716,7	100,0
2002	1 047,6	150,7	-1 324,5	-190,5	742,6	106,8	229,4	33,0	695,1	100,0
2003	-1 028,2	45,0	-3 520,3	154,1	2 209,3	-96,7	54,6	-2,4	-2 284,6	100,0
2004	-1 032,0	9,2	-8 455,5	75,7	-1 545,1	13,8	-136,2	1,2	-11 168,8	100,0
2005	-1 957,1	18,7	4 148,4	-39,7	-12 332,3	118,0	-313,3	3,0	-10 454,2	100,0
2006	-3 528,9	-1 281,8	-2 495,9	-906,6	6 284,4	2 282,7	15,7	5,7	275,3	100,0
2007	-825,3	3,6	-10 090,0	44,6	-11 116,2	49,1	-586,0	2,6	-22 617,5	100,0

Joonis 1.18. Muude investeeringute nõuete kasv riigiti 2007. aastal (mld kr)

Tabel 1.39. Laenukapitali nõuded ja kohustused (mln kr)

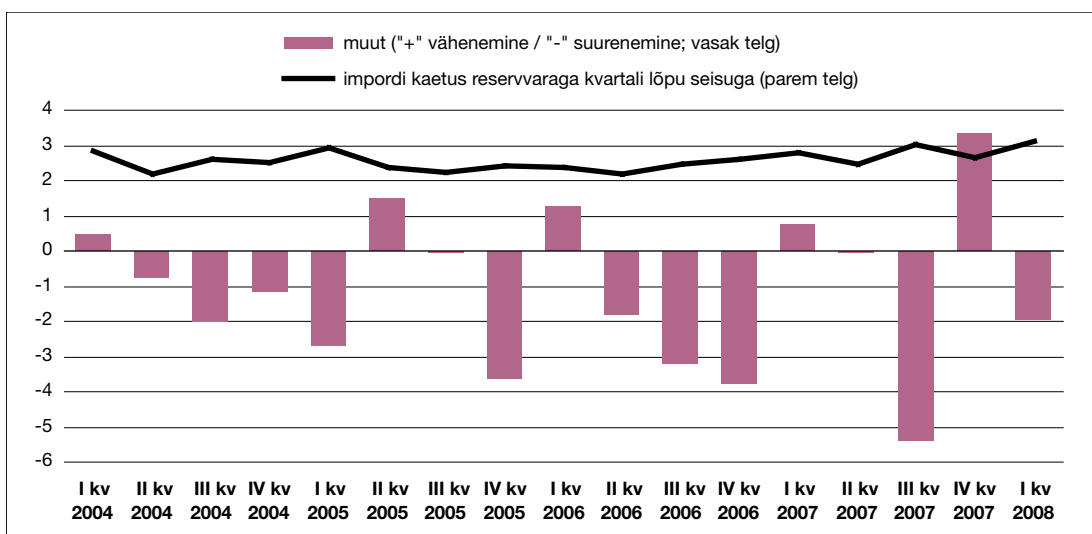
	Nõuded			Kohustused		
	Andmine	Tagastamine	Kokku	Saamine	Tagastamine	Kokku
2003	-34 919,2	31 398,9	-3 520,3	30 076,6	-26 857,1	3 219,5
2004	-29 782,7	21 327,1	-8 455,6	45 446,7	-40 882,1	4 564,6
2005	-77 557,0	81 705,4	4 148,4	125 437,1	-100 763,3	24 673,8
2006	-75 976,5	73 480,6	-2 495,9	182 867,4	-163 636,2	19 231,2
2007	-396 478,2	386 388,2	-10 090,0	363 661,0	-325 773,9	37 887,1

Reservvara

Maksebilansi reservvara kasvas 2007. aasta jooksul 1,4 mld krooni võrra (vt tabel 1.40). Impordi kaetusest reservvaraga annab ülevaate joonis 1.19.

Tabel 1.40. Reservvara struktuur

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)	
	2006	2007	2006	2007
Kuld	0,0	0,0	0,0	0,0
Sularaha ja hoiused	-1 506,0	2 701,9	20,0	-194,8
Väärtpaberid	-6 017,4	-3 984,5	80,0	287,2
omandiväärtpaberid	0,0	0,0	0,0	0,0
võlakirjad	-3 404,3	-5 089,7	45,2	366,9
rahaturuinstrumendid	-2 613,2	1 105,2	34,7	-79,7
Tuletisinstrumendid	-1,0	0,3	0,0	0,0
Muud nõuded	0,5	-105,0	0,0	7,6
Kokku	-7 523,9	-1 387,3	100,0	100,0

Joonis 1.19. Kulla- ja välisvaluutareservide muut (mld kr) ja tööluseta kaubaimpordi kaetus reservvaraga (kuudes)

II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÖLG 31. detsembril 2007

2007. aasta jooksul kasvasid **Eestisse tehtud välisinvesteeringud** neljandiku võrra ning ulatusid aasta lõpus 422 mld kroonini (vt tabel 2.1). Neist ligi 60% oli paigutatud finantsvahendusse, väiksemas mahus kinnisvarasse, rentimisse ja äritegevusse, hulgi- ja jaekaubandusse ning töötlevasse tööstusse (vt tabel 2.2). Valdavalt pärinesid investeeringud Rootsist (38%) ning Soomest (20%).

Tabel 2.1. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon (mln kr)

	31.12.2006	Osatähtsus (%)	31.12.2007	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)	184 382,3	100,0	242 452,3	100,0	31,5
Otseinvesteeringud välismaal	43 223,1	23,4	63 681,1	26,3	47,3
Aksia- või osakapital ja reinvesteeritud tulu	34 173,1	18,5	50 291,7	20,7	47,2
Muu otseinvesteeringukapital	9 050,0	4,9	13 389,4	5,5	47,9
Portfelliinvesteeringud	57 313,9	31,1	68 787,1	28,4	20,0
Omandiväärtpaberid	21 252,1	11,5	31 253,5	12,9	47,1
Võlaväärtpaberid	36 061,8	19,6	37 533,7	15,5	4,1
Võlakirjad	25 904,3	14,0	23 503,3	9,7	-9,3
Rahaturuinstrumendid	10 157,6	5,5	14 030,4	5,8	38,1
Tuletisinstrumendid	546,3	0,3	1 466,5	0,6	168,4
Muud investeeringud	50 143,8	27,2	73 492,4	30,3	46,6
Kaubanduskrediit	12 837,9	7,0	14 831,4	6,1	15,5
Laenud	22 098,2	12,0	31 632,3	13,0	43,1
Pikaajalised	7 874,0	4,3	9 723,9	4,0	23,5
Lühiajalised	14 224,2	7,7	21 908,3	9,0	54,0
Sularaha ja hoiused	14 055,8	7,6	25 271,9	10,4	79,8
Muud nõuded	1 151,8	0,6	1 756,9	0,7	52,5
Reservvara	33 155,2	18,0	35 025,1	14,4	5,6
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)	337 744,5	100,0	422 011,3	100,0	24,9
Otseinvesteeringud Eestis	151 148,3	44,8	177 311,3	42,0	17,3
Aksia- või osakapital ja reinvesteeritud tulu	130 276,5	38,6	150 657,2	35,7	15,6
Muu otseinvesteeringukapital	20 871,7	6,2	26 654,1	6,3	27,7
Portfelliinvesteeringud	46 255,7	13,7	48 809,5	11,6	5,5
Omandiväärtpaberid	22 428,0	6,6	25 858,2	6,1	15,3
Võlaväärtpaberid	23 827,7	7,1	22 951,3	5,4	-3,7
Võlakirjad	23 703,1	7,0	22 886,6	5,4	-3,4
Rahaturuinstrumendid	124,6	0,0	64,7	0,0	-48,1
Tuletisinstrumendid	394,3	0,1	502,9	0,1	27,5
Muud investeeringud	139 946,3	41,4	195 387,5	46,3	39,6
Kaubanduskrediit	13 773,1	4,1	13 541,4	3,2	-1,7
Laenud	73 237,1	21,7	110 910,6	26,3	51,4
Pikaajalised	58 843,1	17,4	89 889,6	21,3	52,8
Lühiajalised	14 394,0	4,3	21 021,0	5,0	46,0
Sularaha ja hoiused	49 286,4	14,6	68 358,3	16,2	38,7
Muud kohustused	3 649,7	1,1	2 577,2	0,6	-29,4
NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON	-153 362,2		-179 559,0		17,1
Pikaajaline	-132 767,3		-170 063,6		28,1
Lühiajaline	-20 594,9		-9 495,4		-53,9
KOGUVÄLISVÖLG	149 591,7		199 674,8		33,5
NETOVÄLISVÖLG	-31 750,2		-55 563,7		75,0
Valitsemissektor	8 196,1		13 826,8		68,7

Tabel 2.2. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Nõuded			Kohustused		
Tegevusalad					
	31.12.2006	31.12.2007		31.12.2006	31.12.2007
Finantsvahendus	64,1	63,5	Finantsvahendus	51,9	59,1
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	9,3	10,2	Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	15,8	13,3
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	9,8	9,0	Hulgi- ja jaekaubandus; remont	8,2	8,6
Hulgi- ja jaekaubandus; remont	6,3	6,9	Töötlev tööstus	10,1	8,0
Veondus, laondus ja side	3,8	3,7	Veondus, laondus ja side	5,9	4,5
Muud	6,6	6,6	Muud	8,1	6,6
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2006	31.12.2007		31.12.2006	31.12.2007
Läti	10,8	11,6	Rootsi	37,0	38,4
Saksamaa	10,8	11,4	Soome	21,8	19,8
Leedu	9,6	9,9	Ühendkuningriik	9,2	7,1
Ühendkuningriik	7,6	7,6	Taani	1,3	5,7
Venemaa	8,2	7,1	Holland	1,9	2,6
Ülejäänud riigid	53,1	52,3	Ülejäänud riigid	28,8	26,4
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

2007. aastal jätkunud intensiivne muu kapitali (laenude ja sularaha) sissevool muutis ka Eestisse paigutatud välisinvesteeringute positsiooni struktuuri. Muude investeeringute positsioon kasvas 40% võrra ning nende osakaal hõlmas aasta lõpus 46% kõigist välisinvesteeringutest. Otseinvesteeringute positsioon suurenes aastaga 17% võrra, moodustades välisinvesteeringutest 42% ehk 177 mld krooni. Portfelliinvesteeringute positsiooni tagasihoidliku kasvu tõttu langes ka nende osakaal väliskohustuste kogumahus. **Eestisse tehtud välismaiste otseinvesteeringute** puhul olid eelistatumad tegevusalad finantsvahendus (33%), kinnisvara, rentimine ja äritegevus (27%), töötlev tööstus (15%) ja hulgi- ja jaekaubandus (13%; vt tabel 2.3). Ligi 40% otseinvesteeringutest tegid Rootsi ja 25% Soome investorid.

Eesti investeeringud välismaale suurenesid aastaga ligi kolmandiku võrra ning olid 242 mld krooni. 64% välismaale paigutatud investeeringutest tegid finantsvahenduse investorid; vähemal määral investeerisid välismaale kinnisvara, rentimise ja äritegevuse ning avaliku sektori investorid. Eesti investorid eelistasid peamiselt Balti riike, Saksamaad, Ühendkuningriiki ja Venemaad.

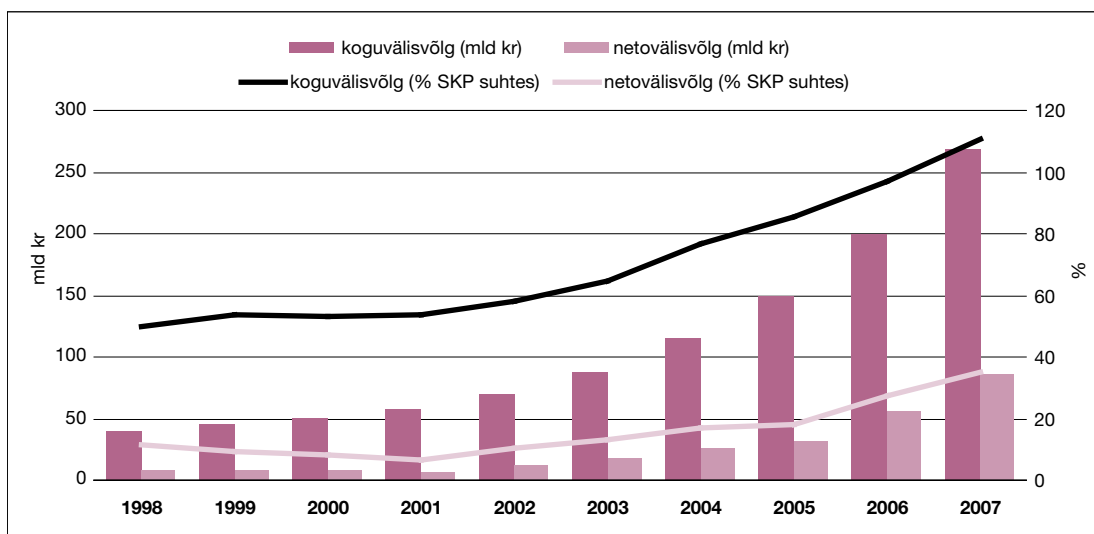
Võrreldes 2006. aasta lõpu seisuga tõusis 2007. aasta lõpuks välismaale paigutatud investeeringute struktuuris otseinvesteeringute ja muude investeeringute osakaal ning langes portfelliinvesteeringute ja reservvara osa. **Välismaale tehtud otseinvesteeringute** positsioon kasvas aastaga ligi poole võrra ning hõlmas välisnõuetest 26%. Ka muud investeeringud suurenesid samas suurusjärgus ning moodustasid välisnõuetest ligi kolmandiku. Aktiivsemad välismaale otseinvesteeringud olid finantsvahenduse (40%) ning kinnisvara, rentimise ja äritegevuse esindajad (32%; vt tabel 2.3). Eesti investorid eelistasid investeerida eelkõige naaberriikidesse – nii Läti kui ka Leetu paigutati kolmandik otseinvesteeringutest.

Väliskohustuste ülekaalu tõttu oli **Eesti netoinvesteeringimispositsioon** 2007. aasta lõpus 180 mld krooni ulatuses negatiivne. Netoinvesteeringimispositsioonis hõlmas pikaajaline kapital 95% (2006. aasta lõpus 87%).

Tabel 2.3. Otseinvesteeringupositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Välismaal			Eestis		
Tegevusalad					
	31.12.2006	31.12.2007		31.12.2006	31.12.2007
Finantsvahendus	38,4	40,0	Finantsvahendus	28,3	33,2
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	31,6	31,6	Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	29,7	26,8
Veondus, laondus ja side	10,2	9,6	Töötlev tööstus	17,4	14,6
Hulgi- ja jaekaubandus; remont	8,0	8,2	Hulgi- ja jaekaubandus; remont	10,3	13,4
Töötlev tööstus	3,8	4,4	Veondus, laondus ja side	7,0	4,2
Muud	8,1	6,1	Muud	7,3	7,8
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2006	31.12.2007		31.12.2006	31.12.2007
Läti	34,5	33,6	Rootsi	39,6	39,3
Leedu	32,1	30,0	Soome	26,3	24,9
Venemaa	8,8	8,3	Holland	3,4	5,6
Küpros	8,4	7,9	Taani	1,9	4,4
Soome	4,7	4,0	Venemaa	2,6	2,6
Ülejäänud riigid	11,4	16,3	Ülejäänud riigid	26,2	23,1
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

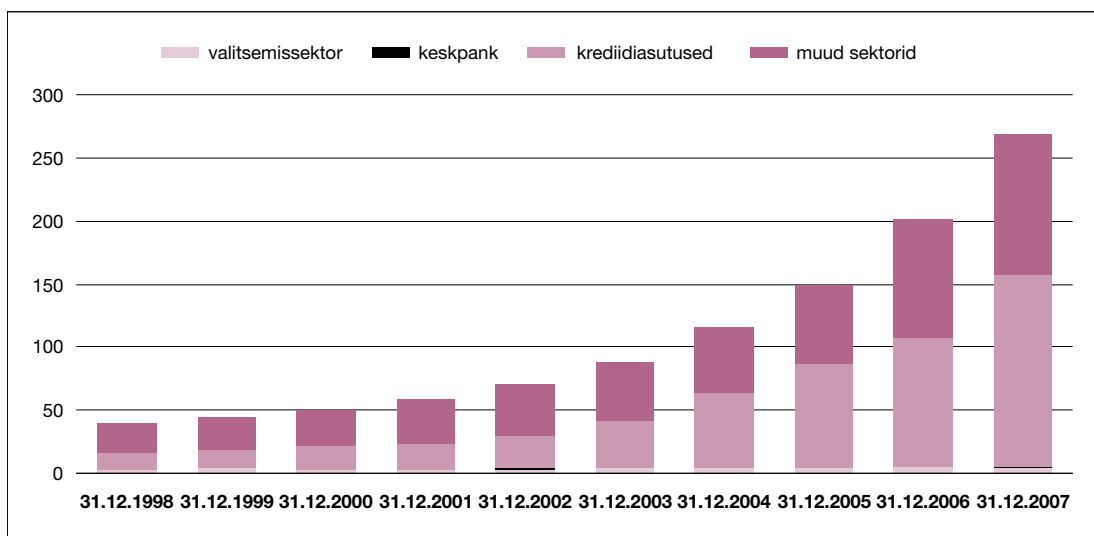
Eesti kõigi sektorite võlakohustused kasvasid aastaga kolmandiku võrra ning olid aasta lõpus 268 mld krooni, ületades SKP mahtu 10% võrra. Koguvälisvõla suurenemist mõjutasid eelkõige krediidiasutused, kelle võlakohustused kasvasid poole võrra ning hõlmasid koguvälisvõlast ligi 60%. Valitsemissektor vähendas oma võlga ning see moodustas koguvõlast vaid 1%. Võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe ehk netovälisvõlg suurenes enam kui poole võrra ja ulatus ligi 86 mld kroonini (35% SKP suhtes; vt joonis 2.1 ja tabel 2.4). Koguvälisvõlg moodustas 64% väliskohustuste mahust. Jättes kõrvale otseinvesteeringettevõtete grupisisese võlad, hõlmasid 63% koguvälisvõlast pikaajalised võlakohustused. Võlanõuete puhul oli pikaajalise võlanõuete osakaal 34%. Ülevaate Eesti kogu- ja netovälisvõlast majandussektorite järgi annavad joonised 2.2 ja 2.3.

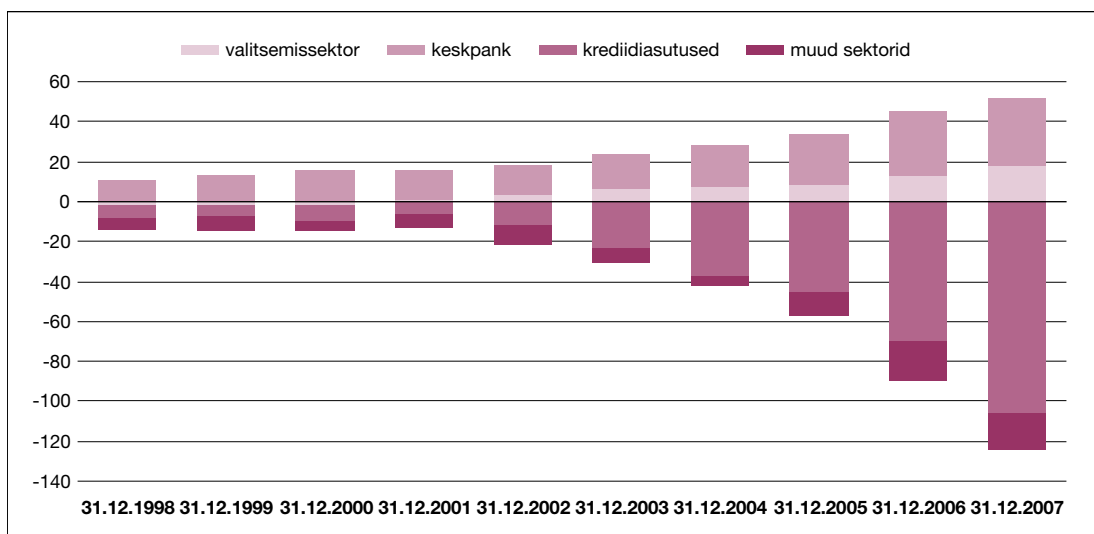
Joonis 2.1. Eesti majanduse kogu- ja netovälisvõlg

Tabel 2.4. Välisvõlg (mln kr)

	31.12.2006	Osatähtsus (%)	31.12.2007	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÕLAKOHUSTUSED					
I. Valitsemissektor	5 402,1	2,7	3 451,5	1,3	-36,1
Lühiajalised	688,7				
Pikaajalised	4 713,4	2,4	3 451,5	1,3	-26,8
II. Keskpank	459,1	0,2	1 316,9	0,5	186,9
Lühiajalised	445,9	0,2	1 304,4	0,5	192,5
Pikaajalised	13,2		12,5		
III. Krediidiasutused	101 522,1	50,7	152 972,3	57,0	50,7
Lühiajalised	47 668,0	23,8	55 628,6	20,7	16,7
Pikaajalised	53 854,1	26,9	97 343,6	36,2	80,8
IV. Muud sektorid	56 390,6	28,2	60 598,2	22,6	7,5
Lühiajalised	22 648,5	11,3	24 985,3	9,3	10,3
Pikaajalised	33 742,1	16,8	35 612,9	13,3	5,5
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	36 540,8	18,2	50 245,1	18,7	37,5
KOGUVÄLISVÕLG	200 314,7	100,0	268 584,0	100,0	34,1
VÕLANÕUDED					
I. Valitsemissektor	18 194,1	12,6	21 759,1	11,9	19,6
Lühiajalised	4 342,7	3,0	7 279,0	4,0	67,6
Pikaajalised	13 851,4	9,6	14 480,1	7,9	4,5
II. Keskpank	33 079,8	23,0	34 889,5	19,1	5,5
Lühiajalised	24 123,5	16,8	21 144,4	11,6	-12,3
Pikaajalised	8 956,4	6,2	13 745,1	7,5	53,5
III. Krediidiasutused	31 148,9	21,6	46 548,2	25,5	49,4
Lühiajalised	22 445,7	15,6	36 711,6	20,1	63,6
Pikaajalised	8 703,3	6,0	9 836,6	5,4	13,0
IV. Muud sektorid	36 840,8	25,6	42 697,8	23,3	15,9
Lühiajalised	23 943,2	16,6	31 229,6	17,1	30,4
Pikaajalised	12 897,7	9,0	11 468,2	6,3	-11,1
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	24 719,0	17,2	36 980,4	20,2	49,6
VÕLANÕUDED KOKKU	143 982,7	100,0	182 874,9	100,0	27,0
NETOVÄLISVÕLG (võlanõuded miinus võlakohustused)					
I. Valitsemissektor	12 792,0		18 307,6		43,1
Lühiajaline	3 654,0		7 279,0		99,2
Pikaajaline	9 138,0		11 028,6		20,7
II. Keskpank	32 620,8		33 572,5		2,9
Lühiajaline	23 677,6		19 839,9		-16,2
Pikaajaline	8 943,2		13 732,6		53,6
III. Krediidiasutused	-70 373,2		-106 424,1		51,2
Lühiajaline	-25 222,4		-18 917,0		-25,0
Pikaajaline	-45 150,8		-87 507,1		93,8
IV. Muud sektorid	-19 549,8		-17 900,4		-8,4
Lühiajaline	1 294,6		6 244,4		382,3
Pikaajaline	-20 844,4		-24 144,8		15,8
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	-11 821,8		-13 264,7		12,2
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	-56 332,0		-85 709,0		52,1

Joonis 2.2. Eesti koguvälisvõlg majandussektorite järgi (mld kr)

Joonis 2.3. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi (mld kr)

III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE

Välissektori statistika meetodiliseks aluseks on Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 5. versioon (*Balance of Payments Manual 5th Edition*), millest lähtuvalt arendatakse ka maksebilansistatistika Eesti mudelit. Järgnevalt tutvustame lähemalt kolme põhidokumendi (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) olemust ning olulisemaid põhimõisteid, kirjete sisu, avaldamispoliitikat ja koostamise süsteemi.

MAKSEBILANSS

Oma olemuselt on maksebilanss ühest küljest riigi kõikide institutsionaalsete sektorite konsolideeritud kasumiaruanne, teisest küljest aga nende koondbilanss. Ettevõtte finantsaruanded kajastavad üksikettevõtja suhteid teda ümbritseva keskkonnaga. Maksebilansi ülesanded on teoreetiliselt samad, kuid ettevõtjaks on riigi majandus tervikuna ja teda ümbritsevaks keskkonnaks ülejäänud maailm.

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi teatud perioodi jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Perioodiks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Kuna maksebilanss kajastab tehinguid teatud ajaperioodil, siis on maksebilansi kirjete väärtused *voomuutujad*.

Maksebilanss koosneb *jooksevkontost*, mis kajastab välismajandustegevusest saadavate tulude kujunemist, ning *kapitali-, finants- ja reservvara kontost*, mis näitab jooksevkonto finantseerimist ehk *välisfinantseerimisallikate* struktuuri.

Jooksevkonto jaguneb neljaks osaks⁴: *kaupade, teenuste, tulu ja jooksevülekanDED*. Kaupade ja teenuste kontodel kirjendatakse kõik kaupade ja teenuste müügist saadaolevad ning ostmisel tasumisele kuuluvad summad. Tulukonto kajastab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamisega ja kasutada andmisega seotud tulusid. JooksevülekanDena on vaadeldavad kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega ega samastu kapitaliülekanDega.

Finantseerimisallikad jagunevad kolme konto vahel: *kapitalikonto, finantskonto* ja *reservvara konto*. Kapitalikontosse kirjendatakse peamiselt investeringu iseloomuga välisabi, immateriaalse varaga seotud tehinguid (nt intellektuaalse omandi ostmine või loovutamine), võlgade andeksandmine ning muud kasutada oleva kogutulu kujunemisega mitteseotud rahvusvahelised kapitaliülekanDED. Finantskonto kajastab välisinvesteeringuid, mis liigituvad nelja põhikategooriasse: *otseinvesteeringud, portfelliinvesteeringud, tuletisinstrumentid* ja *muud investeeringud*. *Reservvara* konto näitab Eesti puhul keskpanga kulla- ja välisvaluutareservide muutusi.

Maksebilansi koostamise aluseks ei ole riigi territoorium. Maksebilansitehing on üldjuhul *residendi* ja *mitteresidendi* vaheline tehing, mis võib olla nii rahaline kui ka mitterahaline. Maksebilanss koostatakse *tekkepõhiselt*, st tehingu registreerimise aluseks on ajahetk, millal tehing poolte vahel sõlmiti või omandiõigus muutus, sõltumata asjaolust, kas raha on tegelikult laekunud või makstud. Kõik maksebilansitehingud kajastatakse *turuhindades*.

⁴ Maksebilansistatistika põhimõistetest ning kirjete sisust antakse ülevaade eraldi peatükkides.

Maksebilansi koostamisel lähtutakse *kahekordse kirjendamise põhimõttest*. Igal tehingul on kaks võrdse summana, kuid erinevatel kirjetel ja vastasmärgiga kajastuvat poolt: *kreedit* (+) ja *deebet* (-). Kreedit näitab meie kasutuses olevate finantsressursside suurenemist, deebet aga kõnealuste ressursside kasutamist (vt tabel 3.1).

Tabel 3.1. Kreedit ja deebet

	Ressursside suurenemine	Ressursside kasutamine
	KREEDIT „+”	DEEBET „-”
Jooksevkonto	Kaupade eksport	Kaupade import
	Teenuste müük	Teenuste ost
	Tulu sissevool	Tulu väljavool
	Ülekannete sissevool	Ülekannete väljavool
Kapitalikonto	Kapitaliülekannete sissevool	Kapitaliülekannete väljavool
Finantskonto	Välisnõuete vähenemine	Välisnõuete suurenemine
	Väliskohustuste suurenemine	Väliskohustuste vähenemine
Reservvara	Reservvara vähenemine	Reservvara suurenemine

Ideaaljuhul peab seega maksebilansi kõigi kirjete summa võrduma nulliga. Maksebilansi koostamise keerukuse ja ulatuse tõttu tekivad statistilise info kogumisel aga alati ebatäpsused. Neid kajastatakse maksebilansi tasakaalu viimiseks *vigade ja täpsustuste* kirjel.

Maksebilansi standardesituse kohaselt kajastatakse jooksevkontol ning kapitalikontol kõigi kirjete deebet- ja kreditkäibed eraldi. Finantskontol ja reservvarade kontol tuuakse välja üksnes *netokirjed* (deebet- ja krediti summa).

RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (-seis) on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite finantsvarade ja -kohustuste konsolideeritud koondbilanss ehk varade ja ressursside seis kindlal kuupäeval väljendatuna selle kuupäeva turuhindades.

Kuna konsolideerimisel sektoritevahelised ja -sisesed nõuded ja kohustused vastastikku taanduvad, kajastab rahvusvaheline investeerimispositsioon vaid riigi kui terviku *välisnõudeid ja -kohustusi*. Investeerimispositsioon erineb klassikalisest bilansist selle poolest, et investeerimispositsioonis ei võeta arvesse Eestis asuvat residentidele kuuluvat reaalarva ja omakapitali. See on ka põhjus, miks investeerimispositsioon (-seis) pole tasakaalus.

Netoinvesteerimispositsioon on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite välisaktivate ja -passivate vahe.

Kui välisnõuded ületavad väliskohustusi, siis on riigi netoinvesteerimispositsioon *positiivne* ning näitab ülejäänud maailma netovõlga sellele riigile. *Negatiivne* netoinvesteerimispositsioon näitab aga selle riigi võlga ülejäänud maailmale.

Otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeriija vahelised nõuded ja kohustused kajastatakse maksebilansis kokkuleppeliselt *netopõhimõttel* (*directional principle*):

- Eestisse tehtud otseinvesteeringutest (kohustustest) arvatakse maha kõik otseinvesteeringuettevõtja nõuded otseinvesteeriijatele;
- Eestist välismaale suunatud otseinvesteeringutest (nõuetest) arvatakse maha kõik otseinvesteeriijate kohustused otseinvesteeringuettevõtjate ees.

Investeeringu koostamisel järgitakse samu põhimõtteid ja mõisteid, mida maksebilansi puhul. Neist olulisemad on *tekkepõhine arvestuspõhimõte* ning seisude kajastamine positsiooni koostamise päeva *turuhindades*.

Noteerimata väärtpaberite puhul ei ole turuväärtus alati kättesaadav ja selle kaudne hindamine on keerukas. Eesti Pank kasutas nimetatud aktsiate puhul kuni 2006. aastani Eesti residentide aktsiakohustuste hindamisel Eesti Väärtpaberite Keskregistris sisalduvat teavet. Kuna samade aktsiate hindamisega partnerriigi koostatavas investeeringu koostamises pole vastav info üldjuhul kättesaadav, põhjustab see riikidevahelisi statistilisi asümmeetriaid. Seetõttu otsustasid Euroopa Liidu statistika töögrupid üksmeelselt kajastada noteerimata aktsiad ühtsuse saavutamiseks nende raamatupidamisväärtuses (omakapital jagatud aktsiate arvuga), mis on üldjuhul turuhinnast madalam. Eesti Pank on seda meetodit rakendanud alates 2007. aasta algusest.

Noteeritud ettevõtete aktsiate kajastamisel kasutatakse turuhinda. Börsilt lahkumise hetkel olevale kvartalile rakendatakse turuväärtust, mis seejärel viiakse nelja järgneva kvartali jooksul raamatupidamisväärtusesse.

Kuna rahvusvaheline investeeringu koostamine kajastab varade seisut teatud ajahetkel, siis on investeeringu koostamises kirjete väärtused *varumuutujad*.

VÄLISVÕLG

Välisvõlastatistika koostamise aluseks on rahvusvahelises investeeringu koostamises kajastatud välisnõuded ja -kohustused, mis on oma olemuselt võlad, st millega kaasneb tagasimaksmise kohustus. Võlaarvestusse ei kuulu aktsia- või osakapitali tehtud otse- ja portfelliinvesteeringud, reinvesteeringud (taasinvesteeringud) tulu (eelmistel perioodidel ja jooksva perioodi jaotamata kasum/kahjum ja omakapitali reservid) ega tuletisinstrumendid. Samuti ei arvata välisvõla hulka keskpanga kullavarusid ja Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikuid ehk SDRre (*special drawing rights*)⁵.

Välisvõlga iseloomustavatest näitajatest on olulisemad:

- **koguvälisvõlg (brutovälisvõlg), mis summeerib kõikide institutsionaalsete sektorite võla iseloomuga väliskohustused;**
- **netovälisvõlg, mis näitab riigi kõikide institutsionaalsete sektorite tagasimaksmisele kuuluvate, st võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahet.**

Erinevalt rahvusvahelisest investeeringu koostamisest, kus kajastatakse otseinvesteeringuid *netopõhimõtte* (*directional principle*) alusel, ei vähenda residentse otseinvesteeringuettevõtja poolt otseinvesteeriijale

⁵ Vt „Kirjete sisu”: *reservvara*.

antud laenuid otseinvesteeringukohustust, vaid need viiakse võlaarvestuses bilansi nõuete poolele. Samamoodi ei arvata ka Eesti residentide välismaal asuvatelt otseinvesteeringuettevõtjatelt saadud laene maha Eesti otseinvesteeringunõuetest välismaal, vaid liidetakse võlakohustustega.

Nagu rahvusvahelise investeerimispositsiooni puhul, on ka välisvõla seisu kajastavad näitajad *varumuu-
tujud*.

PÕHIMÕISTED

- **CIF-hind** (ingl k *cost, insurance, freight*) – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ja kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega ostja maa tollipiirini.
- **FOB-hind** (ingl k *free on board*) – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ja kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega müüja maa tollipiirini.
- **Institutsionaalsed sektorid** on välissektori statistikas jaotatud järgmiselt:
 - *valitsemissektor* – kesk- ja kohalike omavalitsuste haldusalasse kuuluvad riigivalitsemis- ja riigikaitseorganid; kesk- ja kohalike omavalitsuste eelarvest finantseeritavad teadus-, uurimis-, tervishoiu-, sotsiaalhooldus-, haridus-, kultuuri- ja spordiasutused ning riiklikud fondid ja sihtasutused;
 - *keskpank* – Eesti Pank kui riigi keskpank;
 - *krediitiasutused* – Eesti Panga litsentsi omavad krediitiasutused kui eraõiguslikud juriidilised isikud, kellel on õigus võtta avalikkuselt vastu rahalisi hoiuseid ja teisi tagasimakstavaid vahendeid ning anda oma vastutusel laene ja sooritada teisi krediitiasutuste seaduses loetletud tehinguid;
 - *muud sektorid* – ülejäänud erasektor (äriühingud ja kodumajapidamised).
- **Kapitalirent** – laen (renditehing) vara soetamiseks tingimusel, et krediidiobjekt jääb vara maksumuse ja intresside kustutamiseni rendileandja omandusse.
- **Lühiajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga kuni üks aasta (kaasa arvatud).
- **Lühiajaline positsioon** – netoinvesteeringu positsioon, mille arvestuse aluseks on lühiajalised välisnõuded ja -kohustused. Keskpanga reserve loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt lühiajalisteks.
- **Mitteresident** – kõik ülejäänud isikud, kes pole hõlmatud mõistega *resident* (vt allpool).
- **Pikaajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta.
- **Pikaajaline positsioon** – netoinvesteeringu positsioon, mille arvestuse aluseks on pikaajalised välisnõuded ja -kohustused. Otseinvesteeringuid loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt pikaajalisteks.
- **Repotehing** – laen väärtpaberite tagatisel.

- **Resident:**

1. Eesti Vabariigi riigorganid ja asutused kõige laiemas tähenduses (seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim ning nende asutused, põhiseaduslikud institutsioonid), samuti kohalikud omavalitsusüksused ja nende asutused;
2. välisriigis asuvad Eesti diplomaatilised, konsulaar- ja teised ametlikud esindused, samuti muud majandus- ja kommertstegevusega mittetegelevad Eesti asutuste ja organisatsioonide esindused välismaal;
3. Eesti Vabariigi seadusega loodud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja nende asutused;
4. Eestis registreeritud eraõiguslikud juriidilised isikud;
5. Eesti õiguskorraga lubatud Eestis asutatud ja tegutsevad ning osalist õigusvõimet omavad isikute ühendused ja organisatsioonid, mis ei ole juriidilised isikud;
6. Eestis registreeritud välismaa juriidiliste isikute filiaalid ja esindused;
7. Eestis elavad Eesti kodanikud;
8. Eestis elavad välismaalased, kellel on alaline elamisluba;
9. Eestis elavad välismaalased, kellel on tähtajaline elamisluba vähemalt üheks aastaks;
10. välisriigis õppivad või ravil viibivad isikud, sõltumata õpingute või ravi kestusest;
11. välisriigis viibivad, immuniteti ja diplomaatilisi privileege kasutavad Eesti Vabariigi diplomaadid, sõjaväelased, konsulaar- ja teiste ametlike esinduste töötajad ja nende perekonnaliikmed;
12. laevameeskonnad, hooaja- ja piiriülesed töötajad, sõltumata nende välisriigi territooriumil viibimise kestusest;
13. kokkuleppelised majandusüksused, mis esindavad Eesti territooriumil asuvat kinnisvara (maa tema oluliste osadega).

KIRJETE SISU

- **Väliskaubanduskonto** – arvestab seda osa kaupade sisse- ja väljaveost, mis võtab osa sisemajanduse koguprodukti moodustamisest. Selleks on
 - import rahvuslikuks tarbimiseks – vabaks ringluseks imporditud kaubad, mille puhul kauba eest maksavad residendid;
 - rahvuslik eksport – eksport, mille müügist laekub tulu residentidele;
 - kaupade töötlemisega seotud kaupade sisse- ja väljavedu.

Eesti väliskaubanduskonto koostamise aluseks on ametliku väliskaubandusstatistika *põhikaubanduse süsteem* (*special trade system*), mille järgi kaubad võetakse arvele siis, kui need ületavad sisekäibe ehk vaba ringluse piiri⁶. Eksport ei sisalda eelnevalt tollilattu imporditud kaupade taasväljavedu ega nende vormistamist vee- ja õhusõidukite varudeks. Import ei sisalda imporditud kaupade tolliladustamist, lisatud on aga kaupade tärned tollilaost vabaks ringluseks ja töötluseks. Kuna ametliku väliskaubandusstatistika ja tollistatistika koostamine ei ole kooskõlas maksebilansi koostamise põhimõtetega (import CIF-hindades, residentsuse printsiip vs territoriaalsuse printsiip jne), tehakse maksebilanssi vajalikud täiendused, millest olulisemad on

- a) tollis deklareerimata kaubad, mis ei ole ületanud sisekäibe piiri, kuid mis on olnud maksebilansi-tehingute objektiks (nt välisvetes püütud kala, välissadamates ostetud või müüdüd laevad jms);

⁶ Kasutusel on ka *üldkaubanduse süsteem* (*general trade system*), mis registreerib kaupade liikumist üle tollipiiri. Maksebilansi koostamise seisukohalt pole selline lähenemisviis sobiv, kuna hõlmab ka mitteresidentidele kuuluva kauba liikumist läbi Eesti territooriumil asuvate tolliladude.

- b) transpordivahenditele välisriigis viibimise vältel ostetud kaubad: kütus, proviant, müügikaup jms;
- c) ostetud ja müüdnud kapitalikaupade remonditeenus;
- d) impordi ümberarvestus FOB-hinda, st kauba kogumaksumusest veo- ja kindlustuskulude lahutamine;
- e) hinnamoonutuste arvestamine kaupade ekspordil läbi tolliladude ja vabatsooni;
- f) hinnangud varimajandustegevuse kohta.

Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil. Kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt Maksu- ja Tolliametile esitatud tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat). Ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mille korraldajaks on Statistikaamet (vt www.stat.ee). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhi-kaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse läbi tolliladude, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida läbi vaheladude liikunud kaupa, mis realselt Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Seetõttu on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aeGRIDade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Samuti pole Intrastati aruannete struktuurierinevuste tõttu tollideklaratsioonidega võrreldes enam piisava täpsusega võimalik eristada nn normaaleksporti ja -importi töötluskaupade sisse- ja väljaveost.

- **Teenuste konto** kajastab Eesti residentide poolt mitteresidentidele müüdavaid ja neilt ostetavaid teenuseid:
 - *veoteenused* – reisijateveo-, kaubaveo- ning muud veoteenused olulisemate veoliikide (mere-, õhu-, raudtee-, maantee-, muu transport) lõikes;
 - *reisiteenused* – kajastavad turistide ja ühepäevakülastajate reisipakettidele ning reisi sihtriigis kaupadele ja muudele teenustele tehtud kulutusi. Reisisiteenused sisaldavad lisaks eeltoodule ka kulutusi haridusele ja raviteenustele sihtriigis. Kui üldjuhul loetakse turismiks välismaal viibimist kuni ühe aasta jooksul, siis õppurite ja ravivajajate puhul ajaline piirang puudub. Turismi eristab reisisiteenustest asjaolu, et rahvusvahelise tava järgi turismiteenuseks peetavaid rahvusvahelisi reisijateveo teenuseid kajastatakse maksebilansis veoteenuste kirjetel;
 - *sideteenused* – maksed telekommunikatsiooniteenuste (tele- ja raadiotranslatsioon, telegraafiside, teleksi- ja faksiside, satelliit- ja kaabeltelevisioon, elektronpost jms) ja posti- ning kulleriteenuste (postisaadetiste pakkimine, lähetamine, vedu ja kättetoimetamine, postkastide rent jms) eest;
 - *ehitusteenused* – hõlmab üldjuhul residentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega välisriigis, ja mitteresidentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega Eestis. Ehitusteenustena käsitletakse objekte või töid üldjuhul lõpetamistähtajaga kuni üks aasta;
 - *kindlustusteenused* – elu- ja kahjukindlustuslepingute (-poliiside) sõlmimisel saadavad ja makstavad teenustasud, samuti kahjukäsitluskulud, kindlustusekspertiisid jne. Kahjukindlustuslepingute kohased kindlustuspreemiaid ja väljamakstud kahjutasusid kajastatakse jooksevülekannete kontrol, elukindlustuslepingute järgsed sisse- ja väljamaksed kajastatakse finantskontrol muu pikaajalise kapitali kirjetel;
 - *finantsteenused* – finantsvahendus- ja selle abiteenused (v.a kindlustus), mis on seotud panganduse ja väärtpaberivahenduse komisjoni- ja teenustasudega, varahaldusega, kliiringuga, depositeerimiteenustega, finantsnõustamisega jms;
 - *arvuti- ja infoteenused* – maksed andmebaaside kasutamise ja arendamise, andmetöötluse ja

- programmeerimise, riist- ja tarkvaravarakonsultatsioonide, tarkvara juurutamise jms eest, samuti uudisteagentuuride teenused;
- *autoriõigus- ja litsentsitasud* – maksed autoriõiguste, litsentside, frantsiiside, müügiõiguste, töös-
tusprotsesside või muu intellektuaalomandi kasutamiseõiguste eest;
 - *kaubandus- ja muud kaubandusega seotud teenused* – kaubamaaklerite ja vahendajate komis-
joni- ja teenustasud. Kaubandusteenuseks on residentide poolt välisriigis ostetud kaupade mak-
sumuse ja nende poolt samal perioodil välisriigis edasimüüdud kaupade maksumuse vahe. Tin-
gimuseks on, et kaup ise ei ületa Eesti riigipiiri;
 - *kasutusrent* – rendimaksed, mille puhul rentnik kasutab lepinguperioodi kestel vara ning lepingu
lõppedes tagastab selle rendileandjale (*kapitalirent* – vt allpool);
 - *mitmesuguse äri-, kutsetegevuse ja tehnilised teenused* – äriteenused, mis on seotud konsul-
tatsioonide (õigusabi, raamatupidamine, audit, juhtimiskonsultatsioonid jne), suhtekorralduse ja
turundusega (reklaam, arvamus- ja turu-uuringud jne) või muude tehniliste teenustega (jäätmete
töötlemine ja utiliseerimine, keskkonnakaitse, arhitektuurilised ja inseneritehnilised teenused, trü-
kiteenused jne);
 - *isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenused* – raadio, televisiooni ja filmindusega seotud audiovi-
suaalsed teenused, kontserdi- ja muude ürituste korraldamine, esinemistasud ja -honorarid,
näituse- ja muuseumiekspositsioonide korraldamine, produtsenditeenused ning muud spordi-
kultuuri- ja vaba aja teenused;
 - *valitsusteenused, mis ei sisaldu mujal* – muud valitsemissektori osutatud teenused, mis on seo-
tud saatkonna- ja konsulaarteenustega ning sõjaväeteenuste ja muude avaliku sektori pakuta-
vate teenustega, samuti riigilõivud ja teenustena saadav ning osutatav välisabi (välisabi vt ka
jooksevülekanded).
- **Tulukonto** näitab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamise ja kasutada andmisega seotud
tulusid. Vastavalt sellele jagunevad tulud kahte rühma:
 - a) *tööjõutulu* – kuni aastase töölepinguga välismaal teenitud ja Eestis välismaalastele makstud bru-
topalk ja tööandja poolt tehtud sotsiaaleraldised;
 - b) *investeermistulu* – kajastab üldjuhul välisinvesteeringute (otse-, portfelli- ja muude investeering-
gute) nõuetelt saadavat ja kohustustelt makstavat *intressi-* ja *dividenditulu*. Kuna äriühingu tege-
vuskasumi tekkimise ning dividenditulu väljamaksmise vaheline ajaperiood võib olla pikk, on selle
kasumi maksebilansis arvele võtmiseks kasutusele võetud *reinvesteeritud tulu* kontseptsioon.
Reinvesteeritud (taasinvesteeritud) tulu kujutab endast investeeringu suurusele vastavat pro-
portsionaalse osa muutust investeeringuettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või kahjumis,
mida teisest küljest vaadeldakse kui täiendavat investeeringut äriühingusse. Kuna dividendide
väljamaksmisel reinvesteeritud tulud vähenevad, võib reinvesteeritud tulu kontseptsiooni vaa-
delda kui dividendide tekkepõhist arvestust. Kuna selline arvestusviis on statistiliselt keeruline
ning vajalikud andmed pole alati kättesaadavad, on lihtsuse mõttes kokku lepitud, et seda kasu-
tatakse üksnes otseinvesteeringussuhete puhul ja mitte portfelliinvesteeringute puhul.

Tulukontol ei arvestata realiseeritud ja realiseerimata kursi- ja hinnavahedest tekkinud raamatupi-
damislikke finantstulusid ja -kulusid, kuna maksebilansis kajastatakse finantsinstrumentide liikumist
nende turuhinnas. Viimane koosneb raamatupidamislikult aga soetusmaksumusest ning realiseerita-
vast kursi- ja/või hinnakasumist/-kahjumist. Samuti ei kajastata reinvesteeritud tulude all ebatõenäoli-
selt laekuvate laenude mahakandmisi ja andestamisi ega erakorralisi kasumeid või kahjumeid.

- **Jooksevülekannete kontol** näidatakse kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega, kuid ei sisaldu muudel jooksevkonto kirjetel. Jooksevülekanne on oma olemuselt ühepoolne, st rahaülekandele ei pea järgnema (või eelnema) kaubasaadetist või mõne teenuse osutamist ning see pole samas ka tulu tootmistegurite kasutamise eest. Jooksevülekanded on seotud tavaliselt maksude, trahvide, toetuste, finantsannetuste, pärandvara, liikmemaksude, kindlustuspreemiate ja kahjutasudega. Jooksevülekannete kirjetel kajastatakse vastukirjetena ka välisabina saadud ja osutatud teenuste ning kaupade maksumust. Jooksevülekannete konto vaatab rahavoogusid kahes lõikes:

- a) valitsemissektori ülekanded;
- b) muude sektorite ülekanded.

Valitsemissektori ülekannete all mõistetakse neid summasid, mis on seotud Eesti avaliku sektori saadud ja makstud ülekannetega. *Muude sektorite ülekannete* koosseisus on peamiselt kindlustuslepingutega seotud rahavood, muudele sektoritele laekunud (sh valitsemissektori poolt vahendatud) välisabi ning *töötajate rahaülekanded*, kus näidatakse välisriikide töötajate (ka migrantide – isikud, kes võõrriigis elanud ja töötanud üle ühe aasta) rahasaadetised koduriiki juhul, kui neid on palganud võõrriigi ettevõtja.

- **Kapitaliülekanded** on ühepoolsed nagu jooksevülekandedki, kuid saadavad või makstavad summad ei muuda otseselt residentide kasutatavat kogutulu. Enamlevinud kapitaliülekanded on
 - a) mitmesugused maksed rahvusvahelistest (peamiselt Euroopa Liidu) fondidest infrastruktuuriobjektide ehituse rahastamiseks;
 - b) migrantide ülekanded;
 - c) mittetootmislike mittefinantsiliste immateriaalsete varade (intellektuaalomandi) soetamine ja müük (frantsiisid, müügiõigused, kaubamärgid, tööstusprotsessid jms);
 - d) võlgade andeksandmine või mahakandmine.

Kapitalikonto vaatab rahavoogusid kahes lõikes:

- a) *valitsemissektori kapitaliülekanded*;
- b) *muude sektorite kapitaliülekanded*.

- **Otseinvesteeringuna** käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringut, millega kaasneb investori oluline osalus, mis moodustab 10% ja enam investeeringuettevõtja aktsia- või osakapitalist⁷. Vastavalt rahvusvahelistele standarditele kajastatakse otseinvesteeringutena ka laenusuhteid ja muid rahapaidutusi ettevõtja ja temas olulist osalust omavate investorite vahel (v.a finantsvahendajad, mille puhul kajastatakse otseinvesteeringuna üksnes allutatud laenud).
 - *Otseinvesteeringuettevõtja* – ettevõtja, milles investor ehk otseinvesteeriija omab olulist osalust.
 - *Otseinvesteeriija* – investor, kes omab otseinvesteeringuettevõtjas olulist osalust.

Otseinvesteeringute konto jaguneb alljärgnevateks kirjeteks:

- a) otseinvesteeringuettevõtjate *aktsia- või osakapital*;
- b) *reinvesteeriitud* ehk *taasinvesteeriitud tulu* – otseinvesteeriijale kuuluv proportsionaalne osa otseinvesteeringuettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või -kahjumis;

⁷ Otseinvesteering on rahapaidutus, millega kaasneb investori oluline osalus ning otsustav hääleõigus otseinvesteeringuettevõtja juhtimisel, sõltumata konkreetsest osaluse määrist. Kuna selline lähenemisviis ei taga konkreetse investeeringu ühesugust käsitlust investeeringu teinud ja selle saanud riikides, on statistikavigade vähendamiseks rahvusvaheliselt soovituslik kasutada 10% piirmäära (*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 1996).

c) *muu otseinvesteeringukapital* – otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeriija vahelised laenude, võlaväärtpaberite või kaubanduskrediidiga seotud nõuded ja kohustused.

- **Portfelliinvesteeringute** kontrol kirjendatakse nõuete ja kohustuste lõikes väärtpaberiinvesteeringud, mis jaotatakse alljärgnevalt:
 - a) *omandiväärtpaber* – väärtpaberiinvesteering ettevõtte aktsia- või osakapitali, millega ei kaasne olulist osalust, st see moodustab vähem kui 10% ettevõtja aktsia- või osakapitalist;
 - b) *võlaväärtpaber* – võlanõuet tõendav võlakiri ja rahaturuinstrument:
 - *võlakiri* – selle omaniku nõudeõigust tõendav väärtpaber, mis sisaldab laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intressid. Võlakiri on üldjuhul pikaajaline (lunastamistähtaeg üle ühe aasta);
 - *rahaturuinstrument* – rahaturul kaubeldav kõrge likviidsuse ning madala intressi- ja krediidi-riskiga, reeglina alla ühe-aastase lunastamistähtajaga võlakohustus.

Portfelliinvesteeringud kajastatakse maksebilansis institutsionaalsete sektorite lõikes.

- **Tuletisinstrument** on finantsinstrumendi, indeksi või kaubaga seotud väärtpaber, mis võimaldab finantsriskidega kauplemist turul, s.o õigus või kohustus osta, müüa või vahetada finantsvara tulevikus kokkulepitud hulgal ja hinnaga. Enamlevinud tuletisinstrumentid on *optsioonid*, *forvardid*, *futuurid* ja *vahetustehingud* (*swap*). Maksebilansis kajastatakse tuletisinstrumente institutsionaalsete sektorite lõikes, nõuded ja kohustused eraldi.
- **Muud investeeringud** on kõik ülejäänud investeeringud, mis ei ole otse- või portfelliinvesteeringud ega seotud tuletisinstrumentidega:
 - *kaubanduskrediit* – müüdud või ostetud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksed, mis kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui ka rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestuses;
 - *laenud* – institutsionaalsete sektorite lühi- ja pikaajalised laenusuhted, kui need ei ole seotud otseinvesteeringutega. Laenudena käsitletakse ka *kapitalirenti* ja *repotehinguid*;
 - *sularaha ja hoiused* – nõuetena kajastatakse residentide käsutuses olevat välissularaha ning välisriigi krediidasutustes olevaid hoiuseid. Kohustuste poole moodustuvad mitteresidentide valduses olevad Eesti kroonid sularahana ning nende Eesti krediidasutustes olevad hoiused;
 - *muud nõuded ja kohustused* – muud tähtajaks laekumata või tasumata summad (muu debiitorne ja kreditoorne välisvõlgnevus, viitvõlad jne), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest, samuti muud teiste kirjetega mitteseotud nõuded ja kohustused. Sellel kirjel kajastatakse ka kindlustusseltside kogutud elukindlustuspreemiate eraldised ning nende väljamaksed.
- **Reservvara** – riigi keskpanga kulla- ja välisvaluuta-reservid, mis moodustavad Eesti rahasüsteemis krooni kattevara. Reservvaraks loetakse üldjuhul keskpanga kõrge likviidsusega kaubeldavaid välisaktiivaid, mis näidatakse järgnevatel kirjetel:
 - a) *rahaline kuld* – kullana hoitavad reservvarad;
 - b) *SDRid* – *special drawing rights* ehk laenamise erioigus on Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) arvestusühik, mille väärtuse aluseks on neljast valuutast (USD, EUR, JPY ja GBP) koosnev korv. Igale RVFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenutehingute ja mitmesuguste muude sellega seotud operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja RVFi vahel;

- c) *Rahvusvahelise Valuutafondi reservpositsioon* – laenu iseloomuga, liikmesriigile vajadusel kättesaadav sissemaks RVFi;
- d) *välisvaluuta* – välisvaluuta või sellega võrdväärsed reservvarad: välissularaha ja valuutahoiused, omandiväärtpaberid, võlakirjad ja rahaturuinstrumentid ning tuletisinstrumentid;
- e) *muud nõuded* – muud likviidsed välisaktivad.

MAKSEBILANSI KOOSTAMISE SÜSTEEM

Maksebilansi koostamise maailmapraktikas on kasutusel kolm põhimõtteliselt erinevat süsteemi või nende kombinatsiooni:

- **küsitluste süsteem** (*survey system, transaction-based system*);
- **rahavoogude süsteem** (*settlements system, cash-based system*);
- **administratiivne süsteem** (*administrative system*).

Küsitluste süsteem põhineb infol, mis on kogutud erinevate statistiliste küsitlusvormide ja uuringute abil. Lähtuvalt vajadusest, uuritavast valdkonnast ning konkreetse riigi iseärasustest kasutatakse nii väljavõtetelisi kui ka kõikseid vaatlusi. Küsitlusvormid järgivad oma ülesehituselt kas maksebilansi või finantsaruannete struktuuri ja raamatupidamisarvestuse põhimõtteid. Küsitluste süsteemi eeliseks on selle paindlikkus, kuid teisest küljest raskendab statistiliste vaatluste läbiviimist nende kõrge hind, madal vastamismäär ning madal operatiivsus. Küsitluste süsteemi edukamate kasutajate hulka kuuluvad angloameerika riigid: Austraalia, Uus-Meremaa, Suurbritannia, Iirimaa, Ameerika Ühendriigid ja Kanada.

Rahavoogude süsteem tugineb residentsete pankade kaudu sooritatavate rahvusvaheliste maksete kogumisele, kodeerimisele ja töötlemisele. Vastavalt tehingu kirjeldusele antakse sooritatud maksetele või laekumistele kas kliendi, krediidiasutuse või keskpanga poolt tehingukoodid, mis vastavad maksebilansi struktuurile. Rahavoogude süsteem võimaldab koguda üksikasjalikku ja operatiivset teavet, kuid on samas piiratud. Rahavoogudes ei kajastu tekkepõhine arvestus, sageli puudub tehingu kirjeldus või maksebilansikood, esineb tasaarveldusi ning rahavood ei võimalda ka positsioonide kalkuleerimist. Seoses uute Euroopa Liidu õigusaktidega ja majanduse üleilmastumisega on enamik mandri-Euroopa riikidest sunnitud rahavoogude süsteemilt üle minema kombineeritud süsteemile.

Administratiivne süsteem kasutab infoallikana erinevate ametkondade poolt juba eelnevalt kogutud andmeid. Sellise süsteemi kasutamine eeldab avaliku sektori täielikku kontrolli välistehingute üle. Riike, mille maksebilanss põhineb üksnes administratiivsel infol, on vähe, kuid suuremal või vähemal määral kasutatakse seda lisaks küsitluste ja rahavoogude süsteemile peaaegu kõigis maades. Administratiivse süsteemi suur puudus on nõrk kontroll andmete kvaliteedi üle.

MAKSEBILANSI KOOSTAMINE EESTIS

Taasiseseisvunud Eesti alustas riigi maksebilansi koostamist 1992. aastal. Tolleaegse pangandussüsteemi nõrkuse tõttu võeti kasutusele küsitluste süsteem. Kuna see ei ole pidevalt muutumas majanduskeskkonnas küllalt paindlik, uuriti võimalusi maksebilansi koostamiseks rahavoogude alusel. Rahavoogude süsteem lisandus küsitluste süsteemile 1994. aastal. Seoses 1996. aastal alustatud rahvusvahelise investeerimispositsiooni koostamisega on üha tähtsamaks muutunud küsitlusvormid. Nende peamine eelis on võimalus koguda tekkepõhiseid andmeid ja muid näitajaid, mis rahavoogudes ei kajastu (nt kaubanduskrediit, reinvesteeritud tulu).

Tänaseks on Eestis välja kujunenud oma maksebilansi koostamise *kombineeritud süsteem*. Kaks paralleelselt toimivat andmebaasi täiendavad teineteist ning lihtsustavad vigade avastamist. Nende sidumine administratiivse infoga tagab ühtlasi koostatavate dokumentide (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) parema kvaliteedi, mis on avatud ning madala kontsentreeritusega majandusruumi tingimustes tavaliselt raskendatud.

Maksebilansi ja välissektori muu kvartaalse statistika puhul on väga oluline küsitluste süsteem, mida täiendab rahavoogude abil kogutav info. Kuiste maksebilansside koostamisel kasutatakse lisaks keskpanga, krediidi-asutuste ja valitsemissektori kuistele aruannetele rahavoogude süsteemi, mida täiendatakse mitmesuguste ökonomeetriliste mudelite abil. Kuist maksebilansi kiirhinnangut, mille avaldamine tuleneb Euroopa Liidu nõuetest, hakati avaldama alates 2002. aastast.

Erinevaid küsitlusvorme on hetkel kasutusel kümme, mille abil koguti 2007. aastal kvartalite kaupa teavet ligi 3500 ettevõtjalt. Kvartaalne rahavoogude süsteem hõlmab ligi 140 000 maksebilansi koostamise aspektist olulist teingut, mille kohta teave saabub nn avatud süsteemi (*open system*) kaudu: keskpanga jõuab maksedokumentidel info vaid tehingute ühe poole – deebet või krediti – kohta. Edastatakse ainult pangaklientide maksed. Pangandussektori tehingud kirjendatakse maksebilanssis pangabilansside, kasumiaruannete jt finantsaruannete alusel.

Peale eeltoodud põhiallikate kogutakse infot ka paljudest muudest kanalitest: ametlik väliskaubandusstatistika, Eesti Väärtpaperite Keskregister, Finantsinspeksioon, Statistikaameti küsitlused, Justiitsministeeriumi Registrikeskus, Maa-ameti hinnastatistika, Eesti Panga raamatupidamisregistrid, avaliku sektori asutused jne. Lisaks olemasolevale teabele korraldatakse statistilisi vaatlusi, antakse hinnanguid ning kasutatakse ökonomeetrilisi võtteid. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatavatest infoallikatest annab ülevaate tabel 3.2.

Tabel 3.2. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatavate alg- ja koondandmete ulatus ja nende laekumise sagedus

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruandeperioodi	Valimi suurus / andmealikate arv
KÜSITLUSTE SÜSTEEM				
Vorm 2 ja 2F	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1775
Vorm 3	Välisosaluseta veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	202
Vorm 4	Välisosalusega veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	181
Vorm 5	Investeerimisfondid (fondivalitsejad)	kvartal	20 päeva	60
Vorm 6 ja 6F	Välisosaluseta äriühingud	kvartal	20 päeva	1147
Vorm 7	Välismajandustegevuseta välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	58
Vorm 9	Kindlustusseltsid ja -vahendajad	kvartal	20 päeva	20
Vorm 10	Muud finantsvahendajad	kvartal	20 päeva	27
RAHAVOOGUDE SÜSTEEM				
Rahavoogude süsteemi aruandlus vastavalt rahvusvaheliste maksete deklareerimise korrale	Krediidi-asutustes deklareeritud rahvusvahelised laekunud maksed	15 päeva	7 päeva	11
	Krediidi-asutustes deklareeritud rahvusvahelised lähetatud maksed	15 päeva	21 päeva	11
	Rahvusvaheliste maksete koondaruanne	kuu	7 päeva	11
ADMINISTRATIIVNE TEAVE				
KREDIIDIASUTUSED				
Ressursside jääkide aruanne	Krediidi-asutustes hoiustatud vahendite ja krediidi-asutuste saadud laenude andmed residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade lõikes	kuu	5 päeva	11

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruande-perioodi	Valimi suurus / andmeal-likate arv
Laenude jääkide aruanne	Krediitiasutuste välja antud laenud residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade lõikes	kuu	5 päeva	11
Kasumiaruanne	Krediitiasutuse tulude-kulude jaotus residentsuse lõikes	kvartal	10 päeva	11
Mitteresidentidele müüdüd ja neilt ostetud teenused	Krediitiasutuse valitud tulu-kulu kirjete laiendatud esitus mitteresidentide osas	kvartal	10 päeva	11
Väärtpaberite aruanne	Krediitiasutuse väärtpaberiportfelli detailne aruanne residentsuse lõikes	kuu	5 päeva	11
Bilansivälise kirjete aruanne	Krediitiasutuse bilansivälise tegevuse aruanne	kvartal	7 päeva	11
Varahalduse ja investeerimisteenuste aruanne	Krediitiasutuste varahalduse ja investeerimisteenuste seotud aruanne	kvartal	7 päeva	11
Tehinguliste finantsvoogude aruanne	Krediitiasutuste tehtud tehingud mitteresidentidega peamiste bilansikirjete lõikes	kvartal	10 päeva	11
EESTI PANK				
Eesti Panga maksebilansi aruanne	Raamatupidamisosakonna aruanne Eesti Panga bilansikirjete mitteresidentidega seotud jääkide, nende muutuste ning kasumiaruannete mitteresidentidega seotud kirjete muutuste kohta	kuu	5 päeva	1
STATISTIKAAMET				
Ametlik väliskaubandusstatistika	Tolliameti tollideklaratsioonide töödeldud, täiendatud ja grupeeritud andmed tolliprotseduuride kaupa erinevate tunnuste järgi Ühendusesisese kaubavahetuse aruanne Intrastat	kuu	50 päeva	1
Reisikorraldajate aruanne	Reisifirmade eksport-import (sh reisijateveoteenuste vahendamine); vastuvõetud ja lähetatud turistid riikide lõikes	kvartal	2 kuud	1
Majutusasutuste aruanne	Andmed majutusasutustes teenindatud turistide arvu ja käibe kohta	kvartal	2 kuud	1
JUSTIITSMINISTEERIUMI REGISTRITE JA INFOSÜSTEEMIDE KESKUS				
Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmekogu	Andmed Eestis registreeritud juriidiliste isikute ja nende omanike kohta	kuu	1 kuu	1
Kinnistusraamatu registri andmekogu	Mitteresidentidele kuuluvad kinnisvaraobjektid	aasta	kokkuleppel	1
MAA-AMET				
Maa-ameti kinnisvaratehingute andmekogu	Mitteresidentide omandatud ja võõrandatud kinnisvara tehingud riikide lõikes	kvartal	kokkuleppel	1
EESTI VÄÄRTPABERIKESKUS (EVK)				
Väärtpaberite keskregistri andmebaas	EVKs registreeritud väärtpaberiemissioonide statistika	kuu	10 päeva	1
PIIRIVALVEAMET				
Piiriületusstatistika	Aruanne Eesti piiri ületanud inimeste kohta nende kodakondsuse lõikes	kuu	25 päeva	1
VÄLISMINISTEERIUM				
Välisriikides asuvate diplomaatiliste teenistuste statistika	Andmed Eesti välissaatkondade ja -esinduste kulutuste, tulude ja varade kohta	kvartal	1 kuu	1
MAKSU- ja TOLLIAMET				
Maksustatistika	Andmed mitteresidentidelt Eestis ja residentidelt välismaal kinnipeetud maksude kohta	aasta	vastavalt vajadusele	1
TALLINNA JA TARTU LINNAKANTSELEID				
Välisvarade ja -kohustuste aruanne	Tallinna ja Tartu välislaenude ja välisvarade ning nende finantstulude-kulude aruanne	kvartal	1 kuu	2
RAHANDUSMINISTEERIUM				
Välislaenu aruanne	Riiklike laenude kasutamise ja teenindamise aruanne	kuu	10 päeva	1
Välisvarade aruanne	Riigikassa varade jäägi ja perioodi muutuste aruanne	kuu	1 kuu	1
MUUD				
Migratsioonifond, Töötukassa, Haigekassa jm				5-10

Eelkirjeldatud kombineeritud süsteemi (rahavood + küsitlused + administratiivsed allikad) on hakanud kasutama lisaks Eestile mitme teise riigi keskpangad (sh Läti, Leedu, Rootsi, Tšehhi). Sealjuures on kõnealune mudel viimasel ajal Euroopa Liidu institutsioonide heakskiidul populaarsust kogunud ka muudes Euroopa riikides, kus kasutati seni infokanalina üksnes range kapitalikontrolli ajal üles ehitatud rahavoo-gude süsteemi.

Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused

Vastavalt **Eesti Panga seaduse** paragrahvi 2 lõikele 8 vastutab Eesti Pank riigi maksebilansi koostamise eest, mis on seaduse kohaselt üks tema põhiülesandeid.

Sama seaduse paragrahv 34 käsitleb maksebilansi koostamist, mis annab keskpangale õiguse saada tasuta Eesti maksebilansi koostamiseks vajalikke andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusorganitelt ning Eesti territooriumil asuvatelt välismajandustehinguid sooritavatelt juriidilistelt isikutelt.

Lisaks Eesti Panga seadusele sätestab maksebilansi koostamist **riikliku statistika seadus**, mille paragrahvi 4 lõike 2 alusel on Eesti Pank maksebilansistatistika koostamise osas Statistikaameti kõrval teine riiklike statistiliste vaatluste põhikorraldaja. Eesti Pangale ning andmeesitajatele laienevad kõik riikliku statistika seadusest tulenevad sätted, mis on seotud vaatluste korraldamise, andmete esitamise kohustuse, andmekaitse, andmete avaldamise ning poolte vastutusega. 2007. aasta sügisel jõustus riikliku statistika seaduse muudatus, mis annab Eesti Pangale võimaluse rakendada sunniraha ettevõtetele, kes ei esita andmeid tähtjaks või esitavad neid moonutatult.

Eesti krediitiasutuste maksebilansialast aruandlust reguleerivad vastavad Eesti Panga presidendi määrused.

Andmete konfidentsiaalsus

Kehtiva õiguskorra järgi tagab Eesti Pank kõigi maksebilansitehingutega seotud üksikandmete täieliku organisatsioonilise, infotehnoloogilise ja füüsilise kaitse. Kõiki andmeid kasutatakse üksnes statistilistel eesmärkidel ning need avaldatakse ainult agregeeritud kujul, identifitseerimist võimaldavate tunnusteta.

Avalikustamine ja korrigeerimispoliitika

Statistiliste andmete avalikustamisel järgitakse **Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevi eristandardit** (*Special Data Dissemination Standard; SDDS*), millega Eesti ühines 1998. aasta oktoobris. Standardiga on statistikakategooriate lõikes kehtestatud miinimumnõuded andmete sisu, avaldamise perioodilisuse ning tähtaegade kohta.

- **Andmelevi.** Maksebilansistatistika koos pressiteadete, analüüside ja statistiliste tabelitega avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (vt <http://www.eestipank.info>).
- **Korrigeerimispoliitika.** Vastavalt täiendava teabe laekumisele ja meetodilistele muudatustele korrigeeritakse eelnevate perioodide andmeid järgmiselt:

- a) *regulaarne korrigeerimine* – avaldatava kvartali andmed on esialgsed ning neid korrigeeritakse järgmise perioodi esialgse statistika avaldamisel. Korrigeeritud aastaandmed avaldatakse üldjuhul järgneva aasta esimese kvartali statistika avaldamisel ning neid loetakse lõplikeks;
 - b) *erakorraline korrigeerimine* – erandjuhtudel, oluliste vigade ilmnemisel või meetodikamuutuste tagajärjel tekkinud võrreldamatuse kõrvaldamiseks korrigeeritakse andmeid tagasiulatuvalt kaugemale kui üks aasta, millest teavitatakse avalikkust vastava viitega.
- **Arvestusühik ja konverteerimine.** Maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestusühikuks on Eesti kroon (EEK). Muudes valuutades (USD, EUR) avaldatud statistika puhul on konverteerimise aluseks
 - *maksebilansi kiirhinnangu* korral vastava välisvaluuta selle kuu keskmine vahetuskurss Eesti krooni suhtes;
 - *kvartali maksebilansi* korral vastava välisvaluuta kvartali keskmine vahetuskurss Eesti krooni suhtes;
 - *aasta maksebilansi* korral nelja kvartali keskmised vahetuskursid (st aastabilanss on välisvaluutasse konverteeritud kvartalibilansside summa);
 - *investeerimispositsiooni* korral vahetuskurss positsiooni koostamise kuupäeval või lähimal sellele kuupäevale eelnenud pangapäeval.
 - **Ümardamine.** Ümardamise tõttu ei võrdu allkirjete liitmise tulemus alati koondkirje summaarse näitavuga.